

ความเสี่ยงในการสอบบัญชี กรณีศึกษา ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่
THE RISK OF AUDIT CASE STUDY : AUDITOR COOPERATIVES
IN CHIANG MAI

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

พ.ศ. 2561

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ

ความเสี่ยงในการสอบบัญชี กรณีศึกษา ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ใน
จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัย

อัมไพวรรณ หมั่นแสน

สาขาวิชา

การบริหารธุรกิจ

กลุ่มวิชา

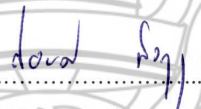
การบัญชี

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระหลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรวีร์ ชัยอมรไพศาล

คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยศ สัมฤทธิ์สกุล)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรวีร์ ชัยอมรไพศาล)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อนุมัติให้ยื่นการค้นคว้าอิสระฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ
กลุ่มวิชาการบัญชี

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลณัฐ พลวัน)

วันที่ 31 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

- ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ : ความเสี่ยงในการสอบบัญชี กรณีศึกษา
ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่
- ผู้วิจัย : อัมไพวรรณ หมั่นแสน
- สาขาวิชา : การบริหารธุรกิจ
- กลุ่มวิชา : การบัญชี
- อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรวีร์ ชัยอมรไพศาล อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระหลัก

บทคัดย่อ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยใช้เทคนิค Focus Group Discussions จากผู้สอบบัญชีสหกรณ์ภาครัฐและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 42 ราย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบด้วย ความถี่ และร้อยละ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 50 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นผู้สอบบัญชีภาครัฐ ดำรงตำแหน่งนักวิชาการตรวจสอบบัญชี มีประสบการณ์ในการเป็นผู้สอบบัญชีมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญของความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเรื่องของการแสดงความเห็นต่องบการเงินที่ผิดพลาด และไม่เหมาะสม เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ผู้บริหารสหกรณ์ รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่มีการปกปิดข้อมูลที่สำคัญ และงบการเงินที่ผู้สอบบัญชีได้รับ และทำการตรวจสอบ แสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

การบริหารความเสี่ยงและแนวทางการลดความเสี่ยง ปัจจัยที่ให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ผู้สอบบัญชีควรมีความเข้าใจและทราบถึงเกี่ยวกับธุรกิจ สภาพแวดล้อม ระบบการควบคุมภายใน ระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์ รวมไปถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง อย่างเพียงพอเพื่อที่จะ

ก

ศึกษาถึงลักษณะของธุรกิจในแต่ละประเภทของสหกรณ์ เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในสหกรณ์นั้น

คำสำคัญ : ความเสี่ยง ผู้สอบบัญชีภาครัฐ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต สหกรณ์

The Title : The Risk of Audit
Case Study : Auditor Cooperatives in Chiang Mai

The Author : Aumpaivan Muansan

Program : Master of Business Administration

Department : Accounting

Independent Study Advisor : Assistant Professor Dr. Korravee Chai-Amonphaisal

ABSTRACT

The objective of this qualitative independent study was to investigate the risk assessment in the audit of Auditor Cooperatives in Chiang Mai. The data were collected by informal interviews and focus group discussions with 42 samples from the Government Auditors and certified public accountants in Chiang Mai province. The data were then analyzed by using descriptive statistics together with frequency and percentage.

The study findings reveal that most of the interviewees were female, aged over 50 years old, holding bachelor degree in the position of tenured academic audit with an audit experience of over 10 years.

Interviewees emphasized the risk of an audit in term of expressing opinions on incorrect and improper, financial statements followed by cover – up of important information by cooperatives administrators and staff, and the financial statements that the auditors received and found to be contrary to the facts.

For risk management and a guideline for risk reduction, the most important factors were that auditors should sufficiently know and understand a particular business, its environment, its internal control system, cooperatives regulations, and relevant laws, in order to examine each kind of cooperatives and assess potential risks that might arise in the future.

Keywords : Risk, The government Auditor, Certified Public Accountant, Cooperative

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จเป็นอย่างดีด้วยความอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรวีร์ ชัยอมรไพศาล อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระหลัก ที่ได้ให้คำปรึกษาพร้อมทั้งแนะแนวทางในการดำเนินงานและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ให้ความรู้และประสบการณ์ที่ดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล ประธานสอบการค้นคว้าอิสระที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำตรวจสอบและแก้ไขเค้าโครงร่างการค้นคว้าอิสระ และขอขอบพระคุณ นางสาวณอมจิตต์ ท้าวแดนคำ ผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบบัญชี สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 7 นางฉิพร มิ่งเชื้อ นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการพิเศษ และนายพงศ์สิทธิ์ ศิริสุข นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงใหม่ ที่กรุณาช่วยเหลือในการตรวจสอบเครื่องมือ ตลอดจนให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ทำให้เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ คณะวิทยาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย รวมถึงบุคลากร และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่อนุเคราะห์ และอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน รวมถึงผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ไม่ได้เอ่ยนาม ที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ประโยชน์อันพึงได้จากการศึกษาในครั้งนี้เป็นกตเวทิตาแต่บิดา มารดา ครอบครัว ตลอดจนผู้เขียนหนังสือ และบทความต่าง ๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยจนสามารถทำให้วิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี และเป็นตัวอย่างการศึกษาสำหรับผู้สนใจต่อไป

อัมไพวรรณ หมั่นแสน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ข
ABSTRACT.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ ค่านิยม จรรยาบรรณและทัศนคติในวิชาชีพ	13
แนวคิดเกี่ยวกับวิชาชีพสอบบัญชี.....	21
แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนงานสอบบัญชี	22
แนวคิดจากหลักเกณฑ์และข้อกำหนดตามมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 315 และ รหัส 400	26
แนวคิดเกี่ยวกับหลักการและความจำเป็นในการบริหารความเสี่ยง.....	29
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยง	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย55
	รูปแบบการวิจัย 55
	ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง 55
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 56
	การเก็บรวบรวมข้อมูล 57
	การวิเคราะห์ข้อมูล 58
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล59
	ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ 60
	ตอนที่ 2 การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ในจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ 63
	ตอนที่ 3 แนวทางการลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ในจังหวัดเชียงใหม่ 72
	ตอนที่ 4 สภาพปัญหาและอุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อาจ เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบ บัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ 77
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ78
	สรุปผลการวิจัย 79
	อภิปรายผล 83
	ข้อเสนอแนะ 86
บรรณานุกรม 88
ประวัติผู้วิจัย 90
ภาคผนวก 91
	ภาคผนวก ก ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระ 92

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1	ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามเพศ 60
4.2	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จำแนกตามอายุ..... 60
4.3	ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามตำแหน่ง 61
4.4	ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามระดับการศึกษา..... 62
4.5	ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งงาน . 62
4.6	ลำดับความสำคัญของความสำคัญของความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน สอบบัญชีสหกรณ์..... 64
4.7	ลำดับความสำคัญของวิธีการบริหารความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชี สหกรณ์..... 66
4.8	ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ผู้สอบบัญชีนำมาใช้ในการประเมินความเสี่ยง..... 68
4.9	ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี 70
4.10	ลำดับความสำคัญของแนวทางในการลดความเสี่ยงของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ด้านคุณลักษณะการปฏิบัติงานของทีมงานตรวจสอบ 73
4.11	ลำดับความสำคัญของแนวทางในการลดความเสี่ยงของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ด้านการควบคุมคุณภาพของสำนักงานสอบบัญชี 75

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1	เหตุแห่งความเสี่ยง..... 32
2.2	การประเมินความเสี่ยง 35
2.3	ขั้นตอนหรือวิธีการบริหารความเสี่ยงในการสอบบัญชี.....42
2.4	การทำความเข้าใจสหกรณ์ สภาพแวดล้อม รวมถึงการควบคุมภายในของสหกรณ์ ..43
2.5	องค์ประกอบทำความเข้าใจสหกรณ์ และสภาพแวดล้อม.....44
2.6	การทำความเข้าใจการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับงานสอบบัญชี.....45
2.7	สิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้ที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการ พิจารณาการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่อาจเกิดขึ้น.....47

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีการแข่งขันกันสูงในทุกกิจการ ไม่ว่าจะเป็นกิจการขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ รวมไปถึงการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ที่มีการแข่งขันเช่นกัน ทำให้ปัจจุบันมีสหกรณ์ขนาดใหญ่ มีทุนดำเนินงานสูง ซึ่งอาจนำไปสู่การทุจริตหรือข้อผิดพลาดในการบริหารงาน ส่งผลกระทบต่อการทำงานของสหกรณ์และทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์ ผู้บริหารสหกรณ์จึงต้องบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และตระหนักถึงปัจจัยที่จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจให้กับสมาชิก เพื่อให้สามารถรักษาสมาชิกเดิมให้คงไว้ และเพิ่มสมาชิกรายใหม่ให้มาลงทุนกับสหกรณ์มากยิ่งขึ้นสถานการณ์ทางธุรกิจต่างๆ ที่ประสบปัญหาการดำเนินงานที่ล้มเหลวมักเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น ไม่ได้ดำเนินการตามกลยุทธ์ทางธุรกิจที่เหมาะสม ไม่มีระบบการควบคุมภายในที่ดี รวมถึงไม่มีระบบการตรวจสอบกิจการและการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ

ระบบสหกรณ์นับเป็นฐานรากทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ เพราะระบบสหกรณ์มุ่งหวังให้ประชาชนมีส่วนร่วมจัดตั้งและดำเนินกิจการของสหกรณ์ ในฐานะเป็นองค์กรของสมาชิกเพื่อช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งปัจจุบันประชาชนมีการรวมกลุ่มและพัฒนาธุรกิจของตนในรูปแบบของสหกรณ์ จำนวน 7,141 สหกรณ์ มีสมาชิกมากกว่า 12.09 ล้านคน (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2559) ระบบสหกรณ์ทุกประเภทในประเทศไทยเป็นนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินธุรกิจแต่ละประเภท และยังคงประสบกับปัญหาการดำเนินงานเช่นเดียวกับธุรกิจโดยทั่วไป

การทุจริต ประพฤติมิชอบมีโอกาสดังเกิดขึ้นทุกระดับในองค์กร ทั้งภาครัฐ และเอกชน ของทุก ๆ ประเทศ ยิ่งนับวันก็มีจำนวนมากขึ้น มีเทคนิคและวิธีการที่แยบยลในการปกปิด สร้างภาพลวงตา ดังปรากฏจากผลการสำรวจของ PwC ประเทศไทย (ไพรซ์วอเตอร์เฮาส์คูเปอร์ส) เผยผล

สำรวจอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2557 พบว่ามีบริษัทไทยที่สำรวจถึง 37 % ตกเป็นเหยื่อการทุจริต สำหรับประเภทของการทุจริตที่พบมากที่สุด 5 อันดับแรกของไทย ได้แก่ การลักขโมยสินทรัพย์ (Asset Misappropriation) 71 % ตามด้วย การทุจริตจัดซื้อ (Procurement Fraud) 43 % , การรับสินบนและคอร์รัปชัน (Bribery and Corruption) 39 % อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ (Cyber Crime) 18 % และการทุจริตทางบัญชี (Accounting Fraud) 18 % การทุจริตในองค์กรส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดของพนักงานระดับผู้จัดการหรือผู้บริหารระดับกลาง มากที่สุด 56 % โดยเป็นไปในทิศทางเดียวกับภูมิภาคที่ 52 % ปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการทุจริต บริษัทไทย 76 % เชื่อว่าขึ้นอยู่กับโอกาส (Opportunity) มากที่สุด ตามด้วยแรงจูงใจในการกระทำผิด (Incentive) 24 % ในขณะที่การใช้เหตุผลสนับสนุนเพื่อความชอบธรรมในการกระทำผิดของตน (Rationalisation) ไม่มีผลต่อการกระทำผิดตามทฤษฎีสามเหลี่ยมทุจริต (Fraud Triangle) ในแวดวงสหกรณ์ในช่วงเวลา 4 – 5 ปี ที่ผ่านมา ปัญหาการทุจริตของสหกรณ์ตกเป็นข่าวอยู่เป็นระยะๆ ตั้งแต่ ปัญหาการทุจริตเกี่ยวกับแชร์ลือตเตอร์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จนกระทั่งมาถึงปัญหาหนักสุดคือการทุจริตของสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด ได้สร้างความเสียหายมีมูลค่ามากกว่าหนึ่งหมื่นล้านบาท ส่งผลกระทบต่อสมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ในภาพรวมสหกรณ์ที่มีการทุจริตมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนทั้งหมด แต่ผลกระทบในเชิงลบทำให้เกิดกระแสความไม่เชื่อมั่นต่อระบบสหกรณ์ในประเทศไทย

ในกระบวนการตรวจจับ และตรวจสอบการกระทำผิดในทุกกรณีจะต้องมีเอกสารหลักฐานและพยานที่มีการสืบหา สืบค้น และรวบรวมจะนำมาเป็นหลักฐานยืนยันถึงการกระทำผิดและการประพุดมิชอบ เอกสารที่นำมาเป็นหลักฐานสำคัญมักเป็นสารสนเทศทางการเงินการบัญชี ซึ่งเป็นผลงานทางการบัญชีในการจัดทำและนำเสนอรายงานทางการเงิน อย่างไรก็ตาม การตรวจจับตรวจสอบทุจริต เพื่อค้นหาบุคคลที่กระทำผิดมาลงโทษเป็นการแก้ไขปัญหาก็ที่ปลายเหตุ ซึ่งกว่าจะค้นพบและลงโทษผู้ทุจริต ผลเสียหายก็เกิดขึ้นแล้ว บางครั้งไม่ได้รับการชดใช้ และไม่สามารถนำทรัพย์สินที่สูญเสียชีวิตไปกลับคืนมาได้อย่างครบถ้วน ปัญหาเรื่องการทุจริตในสหกรณ์จึงเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญต้องแก้ไขและหาทางป้องกัน โดยความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายทั้งภายในสหกรณ์ และจากหน่วยงานภายนอกที่มีหน้าที่กำกับดูแล

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2515) ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2495 มีหน่วยงานภายใต้สังกัดทั่วประเทศจำนวน 93 แห่ง เป็นหน่วยงานส่วนกลาง

จำนวน 6 แห่ง และส่วนภูมิภาค แบ่งเป็นสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภาค จำนวน 10 แห่ง สำนักงานตรวจ บัญชีสหกรณ์จังหวัด จำนวน 77 แห่ง โดยมีภารกิจตามกฎหมายในการดำเนินการ ตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง กำหนดระบบบัญชีและมาตรฐานการสอบบัญชีให้เหมาะสมกับธุรกิจของสหกรณ์และ กลุ่มเกษตรกร ให้คำปรึกษาแนะนำและให้ความรู้ด้านการบริหารการเงินและการบัญชีแก่ คณะกรรมการและสมาชิกของสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรและบุคลากรเครือข่าย ถ่ายทอดความรู้และ ส่งเสริมการจัดทำบัญชีให้แก่สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ วิชากิจชุมชน กลุ่มเป้าหมายตาม โครงการพระราชดำริ เกษตรกร และประชาชนทั่วไป กำกับดูแลการสอบบัญชีสหกรณ์โดยผู้สอบ บัญชีภาคเอกชน จัดทำรายงานภาวะเศรษฐกิจของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเพื่อเป็นพื้นฐานในการ กำหนดนโยบาย และวางแผนพัฒนาสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร รวมทั้งปฏิบัติการอื่นใดที่กฎหมาย กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรี มอบหมาย

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงใหม่ มีหน้าที่หลักในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร สร้างความเชื่อมั่นและโปร่งใสให้กับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร กำกับดูแล สหกรณ์ที่มีการจ้างผู้สอบบัญชีภาคเอกชน วิเคราะห์รายงานการสอบบัญชี ดัดตั้งและกำกับ โปรแกรมกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ รวมทั้งระบบการสอบบัญชีด้วยคอมพิวเตอร์ โดยมีพื้นที่ รับผิดชอบในการตรวจสอบบัญชีทั้งหมด 25 อำเภอ มีสหกรณ์ในความรับผิดชอบทั้งสิ้น จำนวน 297 สหกรณ์ มีผู้สอบบัญชีสหกรณ์ จำนวน 30 คน และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในจังหวัดเชียงใหม่ที่ ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์กับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จำนวน 12 คน (กรมตรวจบัญชี สหกรณ์, ข้อมูลผู้สอบบัญชีภาคเอกชน ณ วันที่ 31 มกราคม 2559)

การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สอบบัญชี สามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรว่างบการเงินนั้นได้จัดทำ ถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่ ซึ่งการที่ผู้สอบ บัญชีจะได้มาซึ่งความเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผลว่างบการเงินจัดทำถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตาม ระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่นั้น ผู้สอบบัญชีต้องใช้ดุลยพินิจและพิจารณาญาณใน การสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพในการวางแผนและปฏิบัติงานตรวจสอบตามกฎหมาย สหกรณ์ มาตรฐานการสอบบัญชีของสหกรณ์ และจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์เพื่อลด ความเสี่ยงในการสอบบัญชีให้อยู่ในระดับต่ำที่ยอมรับได้

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์จึงเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญ ที่จะช่วยเสริมความเชื่อมั่นให้แก่สมาชิกต่อการบริหารงาน รวมถึงข้อมูลทางการเงินต่าง ๆ ของสหกรณ์ เนื่องจากข้อมูลจากงบการเงินควรมีความถูกต้องและเชื่อถือได้จึงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถให้ความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้ข้อมูลในงบการเงินได้ ผู้สอบบัญชีจึงควรมีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในวิชาชีพเป็นพิเศษเช่นเดียวกับวิชาชีพอิสระอื่น ๆ ควรมีความรู้เกี่ยวกับการสอบบัญชี และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตลอดจนการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ พร้อมทั้งมีความเป็นกลาง และมีความเป็นอิสระต่อสหกรณ์

การปฏิบัติงานสอบบัญชีนั้น ผู้สอบบัญชีจะต้องปฏิบัติงานตรวจสอบให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งได้กำหนดให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบงบการเงินและแสดงความเห็นว่างบการเงินที่ผ่านการตรวจสอบนั้นได้จัดทำขึ้นโดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญและเป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป (Generally Accepted Accounting Principles – GAAP) หรือไม่ การปฏิบัติงานสอบบัญชีดังกล่าวอาจเกิดความเสี่ยงต่อผู้สอบบัญชีได้ในหลายรูปแบบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ทัศนีย์ แสงสว่าง, 2553, น. 1) ความเสี่ยงมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานสอบบัญชีเป็นอย่างยิ่ง ผู้สอบบัญชีควรปฏิบัติงานสอบบัญชีด้วยความระมัดระวังรอบคอบและมีการวางแผนการตรวจสอบบัญชีให้รัดกุมและมีประสิทธิภาพ โดยต้องพิจารณาความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในการปฏิบัติงานสอบบัญชี การวิเคราะห์ความเสี่ยงในการตรวจสอบ ได้รับความสนใจมากขึ้นจากผู้สอบบัญชีในปัจจุบัน เนื่องจากได้เล็งเห็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงและต้องวางแผนปฏิบัติงานตรวจสอบตามความเหมาะสมกับความเสี่ยงนั้น ๆ เพื่อให้รายงานทางการเงินแสดงข้อมูลที่เชื่อถือได้และเป็นประโยชน์สูงสุดต่อผู้ใช้งบการเงิน (ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์, 2551, น. 89)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์และต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์และมาตรฐานการสอบบัญชีกำหนดโดยต้องตรวจสอบให้ครอบคลุมทั้งด้านการเงินการบัญชี การปฏิบัติตามกฎหมายสหกรณ์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของสหกรณ์ผู้สอบบัญชีสหกรณ์คนใดไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์หรือตามมาตรฐานที่กำหนดให้ถือว่าผู้นั้นประพฤติผิดจรรยาบรรณ (ราชกิจจานุเบกษา, 2559, น. 4) ซึ่งโทษของการประพฤติผิดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์มีดังต่อไปนี้

1. กรณีผู้สอบบัญชีสหกรณ์เป็นผู้สอบบัญชีภาครัฐให้ดำเนินการทางวินัย ตามกฎระเบียบของทางราชการ

2. กรณีผู้สอบบัญชีสหกรณ์เป็นผู้สอบบัญชีภาคเอกชนให้ดำเนินการดังนี้

(ก) ตักเตือนเป็นหนังสือ

(ข) ภาคทัณฑ์

(ค) ไม่แต่งตั้งเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ มีกำหนดเวลาไม่เกินห้าปี

(ง) ถอนชื่อออกจากทะเบียนผู้สอบบัญชีภาคเอกชน

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้สอบบัญชีจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์โดยการใช้มาตรฐานการสอบบัญชีและจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีเป็นกรอบในการชี้วัด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการนำมาวิเคราะห์และเป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพของผู้สอบบัญชี ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดจากข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานสอบบัญชี ให้เกิดความน่าเชื่อถือ สรรพหาในวิชาชีพมากยิ่งขึ้นและเกิดการยอมรับแก่ผู้บริหารและสมาชิกของสหกรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเปรียบเทียบถึงการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีระหว่างผู้สอบบัญชีภาครัฐและผู้สอบบัญชีภาคเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะความเสี่ยงต่าง ๆ ที่เกิดจากการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่
2. ทำให้ทราบถึงแนวทางการลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานสอบบัญชีและการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพการทำงานของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นที่ยอมรับ

4. เพื่อให้สาธารณชนทั่วไปทราบถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่

5. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการลดความเสี่ยงและใช้ประโยชน์ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (ณรงค์ โพธิ์พุกยานันท์, 2550, น. 185) โดยพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานสอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวน 42 คน ประกอบด้วย ผู้สอบบัญชีซึ่งดำรงตำแหน่งนักวิชาการตรวจสอบบัญชีระดับชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน นักวิชาการตรวจสอบบัญชีระดับชำนาญการ จำนวน 22 คน นักวิชาการตรวจสอบบัญชีระดับปฏิบัติการ จำนวน 5 คน เจ้าพนักงานตรวจสอบบัญชีระดับอาวุโส จำนวน 1 คน เจ้าพนักงานตรวจสอบบัญชีระดับชำนาญงาน จำนวน 1 คน และผู้สอบบัญชีรับอนุญาต จำนวน 12 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานสอบบัญชีและความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีแสดงความคิดเห็นที่ไม่เหมาะสม เมื่องบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ โดยศึกษาเฉพาะสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงใหม่ ซึ่งกำหนดให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์เป็นผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นสำคัญในการนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การศึกษาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานสอบบัญชี โดยประยุกต์จากแนวคิดของนิพนธ์ เห็น โชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันทเพชร (2550) ผู้สอบบัญชีควรพิจารณาระดับความเสี่ยงสืบเนื่องและความเสี่ยงจากการควบคุมที่ได้ประเมินไว้ในการกำหนดลักษณะ ระยะเวลา และขอบเขตวิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระที่จำเป็นเพื่อที่จะลดความเสี่ยงของการสอบบัญชีให้อยู่

ในระดับต่ำพอที่จะยอมรับได้ โดยพิจารณาจาก ลักษณะของวิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระ ระยะเวลาของวิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระ และ ขอบเขตของวิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระ

2. การศึกษาแนวทางการลดความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นต่องบการเงิน ใช้แนวคิดจากการวางแผนงานสอบบัญชีโดยประยุกต์จากแนวคิดของนิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และ ศิลปพร ศรีจันเพชร (2550, น. 5-7) กล่าวว่า ผู้สอบบัญชีควรวางแผนงานสอบบัญชีให้มีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้น การวางแผนงานสอบบัญชี เริ่มต้นตั้งแต่การพิจารณารับงานสอบบัญชี การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจที่ตรวจสอบ การวิเคราะห์เปรียบเทียบในเบื้องต้น การกำหนดระดับการมีสาระสำคัญ การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี การทำความเข้าใจในระบบการควบคุมภายใน และสิ้นสุดที่การพัฒนาแผนงานสอบบัญชีโดยรวมและแนวการสอบบัญชี กระบวนการของการสอบบัญชีแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การวางแผนงานสอบบัญชี การปฏิบัติงานตรวจสอบ และการเสร็จสิ้นการตรวจสอบบัญชีและออกรายงานการสอบบัญชี

3. การศึกษาศึกษาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพการทำงานของผู้สอบบัญชี ตามมาตรฐานสากลที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับนักวิชาชีพบัญชี (International Accounting Education Standard for Professional Accountants: IES) ซึ่งมีการกำหนดทักษะความเป็นมืออาชีพ (Professional Skills) ทั้ง 5 ด้านของนักวิชาชีพบัญชีไว้ และประยุกต์ตามแนวคิดของ สงกรานต์ ไกวงษ์ (2557, น. 35) พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและผู้สอบบัญชีภาษีอากรประกอบด้วย 1) ปัจจัยความรู้ทางด้านภาษีอากร 2) ปัจจัยความรู้ด้านการตรวจสอบ 3) ปัจจัยความหลากหลายของธุรกิจที่ตรวจสอบ 4) ปัจจัยจำนวนธุรกิจที่ทำการตรวจสอบ 5) ปัจจัยระยะเวลาที่ทำงานด้านตรวจสอบบัญชี 6) ปัจจัยการเข้าอบรมพัฒนาความรู้ต่อเนื่อง และ 7) ปัจจัยการศึกษาด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และแนวคิดของ เพ็ญธิดา พงษ์ธานี (2557) แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ ค่านิยม จรรยาบรรณและทัศนคติในวิชาชีพความรู้หลักในวิชาชีพบัญชีประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ความรู้ทางการบัญชี การเงิน และความรู้ที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดความรู้หลักที่จำเป็นต่อความสำเร็จในอาชีพผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี 2) ความรู้ทางองค์กรและธุรกิจ ช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเข้าใจสภาพแวดล้อมที่ปฏิบัติงาน และ 3) ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นทักษะที่นักบัญชีจำเป็นต้องมีเพื่อประเมิน ออกแบบ และจัดการระบบสารสนเทศให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2552)

ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้วิจัยและเก็บข้อมูลในช่วงระหว่างเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือน เมษายน พ.ศ. 2561

นิยามศัพท์เฉพาะ

การสอบบัญชี หมายถึง กระบวนการของการรวบรวมและการประเมินหลักฐานเกี่ยวกับสารสนเทศ เพื่อระบุและรายงานเกี่ยวกับระดับความสอดคล้องต้องกันของสารสนเทศนั้นกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้และการสื่อสารผลลัพธ์ให้ผู้ใช้ที่สนใจ

ผู้สอบบัญชี หมายถึง ผู้ให้บริการทางการบัญชี แก่สถานประกอบการ บุคคล สถานประกอบการเอกชน รวมไปถึงหน่วยงานรัฐบาล ในการควบคุมดูแลการทำบัญชี และการตรวจสอบบัญชี การรับรองความถูกต้อง และความครบถ้วนในการจัดทำบัญชี และเอกสารทางการเงิน

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ หมายถึง ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ที่นายทะเบียนสหกรณ์แต่งตั้งตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แบ่งเป็น

1. ผู้สอบบัญชีภาครัฐ ได้แก่ ข้าราชการหรือพนักงานราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากนายทะเบียนสหกรณ์ให้เป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์
2. ผู้สอบบัญชีภาคเอกชน ได้แก่ บุคคลที่มีใจข้าราชการหรือพนักงานราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์แต่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีภาคเอกชนไว้กับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และได้รับการแต่งตั้งจากนายทะเบียนสหกรณ์ให้เป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์

วิชาชีพบัญชี หมายถึง วิชาชีพในด้านการทำบัญชี ด้านการสอบบัญชี ด้านการบัญชีบริหาร ด้านการวางระบบบัญชี ด้านการบัญชีภาษีอากร ด้านการศึกษาและเทคโนโลยี และบริการเกี่ยวกับการบัญชีด้านอื่นตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

สหกรณ์ หมายถึง องค์กรหนึ่งซึ่งมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งขึ้นมาด้วยความสมัครใจภายใต้การปกครองตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการที่จำเป็นในชีวิต รวมทั้งความหวังทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมร่วมกัน โดยทั้งหมดตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความรับผิดชอบต่อตนเอง และการช่วยตนเอง โดยมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง

ความเสี่ยงในการสอบบัญชี หมายถึง ความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นที่ไม่เหมาะสม เมื่องบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ความเสี่ยงสืบเนื่อง ความเสี่ยงจากการควบคุม และความเสี่ยงจากการตรวจสอบ

ความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอบบัญชี หมายถึง ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการลูกค้า ซึ่งอาจมีผลทำให้ผู้สอบบัญชีเสียชื่อเสียงหรือถูกฟ้องเรียกค่าเสียหาย เกิดจากการที่บุคคลภายนอก (ผู้ซึ่งบการเงิน) ไม่เข้าใจหรือสงสัยการทำงานของผู้สอบบัญชีว่าเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีหรือไม่

ความเสี่ยงสืบเนื่อง หมายถึง ความเสี่ยงที่ผู้บริหารให้การรับรองไว้เกี่ยวกับประเภทของรายการ ยอดคงเหลือของบัญชีหรือการเปิดเผยของข้อมูลที่แสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ

ความเสี่ยงจากการควบคุม คือ ความเสี่ยงที่ระบบบัญชีหรือระบบควบคุมภายในของกิจการไม่สามารถป้องกันหรือตรวจสอบพบและแก้ไขการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่อาจเกิดขึ้นภายในเวลาทันทั่วทั้ง

การแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริง หมายถึง ความแตกต่างระหว่างจำนวนเงินการจัดประเภทรายการ การแสดงผลรายการ หรือการเปิดเผยข้อมูลของรายการในงบการเงินตามที่รายงานไว้กับจำนวนเงิน การจัดประเภทรายการ การแสดงผลรายการ หรือการเปิดเผยข้อมูลของรายการในงบการเงินตามที่กำหนด โดยแม่บทการรายงานทางการเงินที่เกี่ยวข้อง การแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอาจเกิดจากข้อผิดพลาดหรือการทุจริต

สิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้ หมายถึง การรับรองของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ที่มีต่อบการเงินไม่ว่าจะเป็นการแสดงผลออกอย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตามที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการพิจารณาประเภทของการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่อาจเกิดขึ้น

การใช้ดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพ หมายถึง การนำการฝึกอบรม ความรู้ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด มาตรฐานการสอบบัญชีมาตรฐานการบัญชี และข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องไปใช้ในการตัดสินใจอย่างรอบรู้ในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ของงานตรวจสอบ

ผู้รับบริการ หมายถึง

1. บรรดาสหกรณ์ ชุมนุมสหกรณ์ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและกลุ่มเกษตรกรที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายสหกรณ์
2. ส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และบุคคลอื่นที่ใช้ผลงานของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ด้วยความสุจริตและจำเป็น

ทะเบียน หมายถึง ทะเบียนผู้สอบบัญชีภาคเอกชนตามประกาศกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนผู้สอบบัญชีภาคเอกชน

ความโปร่งใส หมายถึง ภาพลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานตามกฎ ระเบียบ ต่างๆและมาตรฐานวิชาชีพและตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดไว้ รวมถึงไม่ปกปิดข้อเท็จจริง หรือบิดเบือนความจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งสามารถติดตามตรวจสอบได้

ความเที่ยงธรรม หมายถึง การใช้ดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยปราศจากความลำเอียง อคติ ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ และอิทธิพลของบุคคลอื่น

กรอบวิชาชีพ หมายถึง หลักการ มาตรฐาน และแนวปฏิบัติของวิชาชีพสอบบัญชี

ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติอย่างตรงไปตรงมา จริงใจ ซื่อตรงต่อวิชาชีพ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ปฏิบัติงานบนหลักฐานที่เป็นจริงและเชื่อถือได้ ไม่อ้างหรือยินยอมให้บุคคลอื่นอ้างว่าได้ปฏิบัติงานถ้าไม่ได้ปฏิบัติงานจริง

ความรู้ความสามารถ หมายถึง การใช้ความรู้ความสามารถ ความชำนาญในการ ปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ด้วยความเอาใจใส่อย่างเต็มความสามารถ ความเพียรพยายาม และความระมัดระวัง รอบคอบ เพื่อที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีใจ ได้ว่ามีผลการปฏิบัติงานสอบบัญชีเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียน สหกรณ์กำหนด

การรักษาความลับ หมายถึง การไม่นำข้อมูลใด ๆ ที่โดยปกติสหกรณ์ไม่ได้เปิดเผยต่อ สาธารณชน ไปเปิดเผย หรือใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือบุคคลอื่น เว้นแต่ในกรณีที่เป็นการเปิดเผย ตามสิทธิหรือหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือในฐานะผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ความเป็นอิสระ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากอิทธิพลของบุคคลอื่นที่ทำให้ เกิดความสงสัยในความเป็นกลางหรือความเที่ยงธรรมของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ความเป็นอิสระนี้ จะต้องเป็นที่ประจักษ์ เพื่อให้ผลงานของผู้สอบบัญชีเป็นที่เชื่อถือได้

ความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ หมายถึง

1. การกระทำใด ๆ ที่เป็นเหตุให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องได้รับโทษการประพฤติ ผิดจรรยาบรรณตามระเบียบนี้ โดยมีลักษณะการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1.1 ลงลายมือชื่อแสดงความเห็นในการสอบบัญชีสหกรณ์โดยมิได้ ปฏิบัติงานตรวจสอบใดๆ หรือควบคุมการสอบบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นาย ทะเบียนสหกรณ์กำหนด

1.2 มีพฤติกรรมรับจ้างลงลายมือชื่อหรือยอมให้ใช้ชื่อ ทั้งที่ไม่ได้มีการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

1.3 แสดงความเห็นต่องบการเงินที่นำส่งหน่วยราชการหลายแห่ง โดยงบการเงินแต่ละชุดแสดงข้อมูลต่างกันโดยไม่มีเหตุผลสมควร

1.4 แจ้งข้อความหรือจัดทำ รวมถึงการใช้พยานหลักฐานอันเป็นเท็จ หรือรู้ว่าเป็นพยานหลักฐานอันเป็นเท็จไม่ว่าจะจัดทำโดยบุคคลใดก็ตามในการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์

1.5 ยินยอมหรือแนะนำให้ผู้รับบริการปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบคำสั่ง คำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยทุจริต หรือมีเจตนาหลีกเลี่ยง

1.6 มีพฤติกรรมอื่น ๆ ตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์มีข้อบังคับหรือกำหนดว่าเป็นพฤติกรรมอันนำมาซึ่งความเสียหายเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ (ราชกิจจานุเบกษา, 2559, น. 4)

2. เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพบัญชี เนื่องจากการประพฤติผิดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีในสาระสำคัญ

ความเสี่ยงทางธุรกิจ หมายถึง ความเสี่ยงที่เป็นผลมาจากเงื่อนไข เหตุการณ์ สภาพแวดล้อมการกระทำหรือการละเลยการกระทำที่สำคัญที่อาจมีผลกระทบต่อความสามารถของสหกรณ์ในการบรรลุวัตถุประสงค์การดำเนินธุรกิจ หรือแผนงานรวมทั้งงบประมาณซึ่งที่ประชุมใหญ่อนุมัติไว้เป็นเป้าหมาย ในการปฏิบัติงานของสหกรณ์ความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ หมายถึง ความเสี่ยงที่งบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างมีสาระสำคัญก่อนการตรวจสอบ ความเสี่ยงดังกล่าวประกอบด้วยความเสี่ยงสองส่วน ประกอบด้วย ความเสี่ยงสืบเนื่อง และความเสี่ยงจากการควบคุม

การควบคุมภายใน หมายถึง กระบวนการที่เจ้าหน้าที่ คณะกรรมการดำเนินการ และบุคคลอื่นได้ออกแบบนำไปปฏิบัติและดูแลในสหกรณ์อย่างเหมาะสมอยู่เสมอ เพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลในการบรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์เกี่ยวกับความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ความมีประสิทธิภาพหรือประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง

การทุจริต หมายถึง การกระทำอันตั้งใจโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งรวมถึง คณะกรรมการดำเนินการ เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ หรือบุคคลที่สามที่มีพฤติกรรมหลอกลวงเพื่อให้ ได้มาซึ่งความได้เปรียบที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ยุติธรรม

ปัจจัยเสี่ยงของการทุจริต หมายถึง เหตุการณ์หรือเงื่อนไขที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตหรือ เปิดโอกาสให้มีการทุจริต วิธีการประเมินความเสี่ยง หมายถึง วิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่ง ความเข้าใจสหกรณ์ สภาพแวดล้อม รวมถึงการควบคุมภายในของสหกรณ์ เพื่อระบุและประเมิน ความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือ ข้อผิดพลาด ทั้งในระดับงบการเงินและในระดับที่เกี่ยวกับสิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ ให้การรับรองไว้

ความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญ หมายถึง ความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอัน เป็นสาระสำคัญที่ผู้สอบบัญชีได้ระบุและประเมินไว้ ซึ่งผู้สอบบัญชีได้ใช้ดุลยพินิจแล้วเห็นว่า จะต้องมีการพิจารณาเรื่องการตรวจสอบเป็นพิเศษ

วิธีการประเมินความเสี่ยง หมายถึง วิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจ สหกรณ์สภาพแวดล้อม รวมถึงการควบคุมภายในของสหกรณ์ เพื่อระบุและประเมินความเสี่ยง จากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือ ข้อผิดพลาด ทั้งในระดับงบการเงินและในระดับที่เกี่ยวกับสิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ให้ การรับรองไว้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “ความเสี่ยงในการสอบบัญชี กรณีศึกษา ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัด เชียงใหม่” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการศึกษาดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ ค่านิยม จรรยาบรรณและทัศนคติในวิชาชีพ
2. แนวคิดเกี่ยวกับวิชาชีพสอบบัญชี
3. แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนงานสอบบัญชี
4. แนวคิดจากหลักเกณฑ์ และข้อกำหนดตามมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 315 และ 400
5. แนวคิดเกี่ยวกับหลักการและความจำเป็นในการบริหารความเสี่ยง
6. แนวคิดเกี่ยวกับประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ ค่านิยม จรรยาบรรณและทัศนคติในวิชาชีพ

มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (International Education Standards for Professional Accountants: IES)

มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี มีจำนวน 8 ฉบับ (International Federation of Accountants, 2009) ได้แก่

IES 1 Entry Requirements to a Program of Professional Accounting Education กำหนดให้นักบัญชีมืออาชีพจะต้องสำเร็จการศึกษาขั้นต้นทางด้านบัญชี ในระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาการบัญชี ซึ่งมีการกำหนดวิธีการคัดเลือกผู้เข้าศึกษาอย่างเป็นระบบ และมีการจัดเนื้อหาเกี่ยวกับหลักสูตรการบัญชี (Content

of Professional Accounting Education Programs) ที่จะทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาเป็นผู้มีความรู้ และมีความสามารถเป็นนักบัญชีมืออาชีพดังที่กำหนด

IES ฉบับที่ 2 IES 2 Content of Professional Accounting Education Program กำหนดให้นักบัญชีมืออาชีพต้องมีความรู้ทางวิชาชีพ (Content of Professional Accountant) โดยต้องครอบคลุมทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่ 1) การบัญชี การเงิน และวิชาที่เกี่ยวข้อง (Accounting, Finance and Related Knowledge) 2) องค์กรธุรกิจ (Organization and Business) และ 3) เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information and Technology)

IES 3 Professional Skills กำหนดให้นักบัญชีมืออาชีพต้องมีทักษะทางวิชาชีพ (Professional Skills) เพื่อให้สามารถสนองตอบความต้องการของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ ได้แก่ ทักษะด้านสติปัญญา หรือการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด (Intellectual Skill) ทักษะด้านเทคนิคและการปฏิบัติหน้าที่ (Technical and Functional Skill) ทักษะด้านบุคคล (Personal Skill) ทักษะในการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Interpersonal and Communication Skill) และทักษะด้านการบริหารจัดการธุรกิจและองค์กร (Organizational and Business Management Skill)

IES 4 Professional Values, Ethics and Attitudes กำหนดให้นักบัญชีมืออาชีพต้องเป็นผู้มีคุณค่าแห่งวิชาชีพมีจริยธรรม และมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ (Professional Value, Ethic and Attitudes) เช่น ความรับผิดชอบต่อผลงาน ความเป็นอิสระ ความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ

IES 5 Practical Experience Requirements for Aspiring Professional Accountants กำหนดให้นักบัญชีมืออาชีพจะต้องมีการสะสมประสบการณ์เชิงปฏิบัติ (Practical Experience Requirements) เป็นระยะเวลาเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นว่าเป็นนักบัญชีที่มีความรู้ความสามารถและมีทักษะทางวิชาชีพ โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลและมีกระบวนการติดตามอย่างมีมาตรฐานและสม่ำเสมอ

IES 6 Assessment of Professional Capabilities and Competence กำหนดให้นักบัญชีมืออาชีพจะต้องผ่านการประเมินศักยภาพและความสามารถทางวิชาชีพ (Professional Capabilities and Competence) ซึ่งจะเป็นการประเมินความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ ตลอดจนการมีคุณค่าทัศนคติทางวิชาชีพและจริยธรรม เพื่อเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าผู้ประกอบวิชาชีพจะประกอบวิชาชีพบัญชีได้อย่างเต็มความสามารถ

IES 7 Continuing Professional Development: A Program of Lifelong Learning and Continuing Development Professional Competence กำหนดให้นักบัญชีมืออาชีพจะต้องพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้ต่อเนื่องอย่างไม่จบสิ้น (Continuing Professional Development (CPD) : Program of Lifelong Learning) ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจะต้องได้รับการฝึกฝนในการประกอบวิชาชีพจะต้องมีหน้าที่ดำรงความสามารถและปรับปรุงพัฒนาความรู้เพิ่มเติมของตนให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ กำกับดูแลและมีกระบวนการติดตามอย่างมีมาตรฐานและสม่ำเสมอ

IES 8 Competence Requirement for Audit Professionals กำหนดสมรรถนะสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชี (Audit Professional) ซึ่งกำหนดว่าผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชีนอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นนักบัญชีมืออาชีพตามที่กล่าวไว้ใน IES ฉบับที่ 1 - 7 แล้วยังต้องมีความรู้ความสามารถในการสอบบัญชีข้อมูลทางการเงิน การบัญชีและการรายงานทางการเงินในระดับสูง อีกทั้งต้องมีความสามารถทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนทักษะที่จำเป็นต่อการตรวจสอบบัญชี และที่สำคัญคือจะต้องผ่านการวัดผลขีดความสามารถในการเป็นผู้สอบบัญชีอย่างเป็นระบบอีกด้วย

ศักยภาพของนักบัญชีตามกรอบแนวคิดของ IES ประกอบด้วยคุณสมบัติของความสามารถของบุคคลที่เป็นเกณฑ์ที่เหมาะสมในการเป็นนักบัญชีมืออาชีพ มีดังนี้ (เดือนใจ วัฒนาวานกุล, 2552) ได้แก่

1. ด้านความรู้ทางวิชาชีพ
2. ด้านทักษะทางวิชาชีพ
3. ด้านคุณค่า จริยธรรม และทัศนคติทางวิชาชีพ
4. ด้านประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติ

ศักยภาพของนักบัญชีต้องประกอบด้วย 5 คุณลักษณะ (ชัยนรินทร์ วีระสดาวณิชย์, 2558) ได้แก่

1. ความรู้ในวิชาชีพ (Knowledge) ซึ่งแบ่งความรู้ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อธุรกิจ และเศรษฐกิจโดยรวมได้ รวมถึงความรู้ในวัฒนธรรมของโลก ของภูมิภาคและของประเทศ ตลอดจนความสามารถในการคิด การถกเถียง การเขียน และสื่อสารด้วยภาษาที่ง่ายและเข้าใจได้

1.2 ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจ ธุรกิจ และการจัดการเช่น เศรษฐศาสตร์ การเงิน การตลาด การบริหาร การวิเคราะห์เชิงปริมาณ และสถิติ

1.3 ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.4 ความรู้เกี่ยวกับการบัญชี และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี เช่น กฎหมายบัญชี กฎหมายธุรกิจ ภาษีอากร และจรรยาบรรณวิชาชีพ

2. ทักษะทางวิชาชีพ (Skills) ประกอบด้วยทักษะ 5 ประการดังนี้

2.1 ทักษะการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด ซึ่งประกอบด้วยความสามารถที่จะระบุได้ สามารถจัดระบบ และเข้าใจสารสนเทศ การคิดอย่างมีเหตุผลและเชิงวิเคราะห์ การให้เหตุผล การวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบ และความสามารถที่จะระบุปัญหา และแก้ไขปัญหามาในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคยได้

2.2 ทักษะด้านเทคนิคและการปฏิบัติหน้าที่ ประกอบด้วย ทักษะสำหรับศาสตร์ การบัญชี และทักษะทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย การคำนวณ การจำลองการตัดสินใจ การวิเคราะห์ความเสี่ยง การวัดมูลค่า การรายงาน และการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ

2.3 ทักษะด้านบุคลิก เกี่ยวข้องกับทัศนคติ และพฤติกรรม ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการคิดริเริ่ม การมีอิทธิพล การเรียนรู้ที่เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด การบริหารจัดการตนเอง การจัดลำดับและจัดระบบการทำงาน ความสามารถคาดคะเน การพิจารณาค่าแห่งวิชาชีพ จริยธรรม และทัศนคติไปใช้ในการตัดสินใจ และการแสวงหาหรือสงสัยแย้งนักบัญชีมืออาชีพ รวมถึงสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้

2.4 ทักษะด้านความสัมพันธ์ และการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น การรับและถ่ายทอดสารสนเทศ การมีคุณพินิจและการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในการเป็นฝ่ายรับและฝ่ายให้คำปรึกษาและการแก้ไขความขัดแย้ง สามารถทำงานเป็นหมู่คณะ โดยมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายในองค์ความรู้ ความสามารถ ภาษา และวัฒนธรรม ตลอดจนสามารถนำเสนอ อภิปรายรายงาน และป้องกันความคิด ในรูปแบบของการสื่อสารทางวาจาหรือลายลักษณ์อักษร ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงการรับฟังและการทำความเข้าใจต่อการสื่อสารจากผู้อื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 ทักษะด้านองค์กร และทักษะผู้บริหารธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การบริหารโครงการ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การตัดสินใจ และมอบหมายงาน ความเป็นผู้นำ และการจูงใจ

3. คุณค่าแห่งวิชาชีพ (Professional Values) ได้แก่ การปฏิบัติงานอย่างมีคุณธรรม เทียงธรรม ซื่อสัตย์สุจริต สำนึกถึงความรับผิดชอบทางสังคม ยึดมั่นประโยชน์ของสาธารณชน เป็นอิสระ และตั้งใจที่จะพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

4. จรรยาบรรณ (Ethics) ของผู้ประกอบวิชาชีพการบัญชีตามที่พระราชบัญญัติวิชาชีพ พ.ศ. 2547 มาตรา 46 กำหนดว่า “ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี หรือผู้ซึ่งขึ้นทะเบียนไว้กับสภาวิชาชีพบัญชี มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี และต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตามมาตรฐานการบัญชีมาตรฐานการสอบบัญชี หรือมาตรฐานอื่นใดที่เกี่ยวข้องที่กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้” และมาตรา 47 กำหนดว่า “ให้สภาวิชาชีพบัญชีจัดทำจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีขึ้นเป็นภาษาไทย และอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อกำหนดในเรื่องดังต่อไปนี้

4.1 ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต

4.2 ความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน

4.3 ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการและการรักษาความลับ

4.4 ความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน หรือบุคคล หรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีปฏิบัติหน้าที่ให้”

5. ทักษะ (Attitudes) หมายถึง ทักษะความรู้สึกของคนเป็นอำนาจหรือแรงขับเคลื่อนในจิตใจมนุษย์ ที่พร้อมจะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ทักษะของบุคคลประกอบขึ้นจาก 3 ส่วน คือ ความรู้สึก ความรู้ และพฤติกรรม กล่าวคือทักษะเป็นเงื่อนไขภายในตัวบุคคลที่มีส่วนในการกำหนดการแสดงออก ทิศทางของพฤติกรรม และมีส่วนในการกำหนดการรับรู้ ทักษะที่ดีของนักบัญชีจึงจะนำไปให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสุจริตและเหมาะสม

ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2559

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์และต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์และมาตรฐานการสอบบัญชีกำหนดโดยต้องตรวจสอบให้ครอบคลุมทั้งด้านการเงินการบัญชี การปฏิบัติตามกฎหมายสหกรณ์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของสหกรณ์

ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต

1. ความโปร่งใส ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส

2. ความเป็นอิสระ

2.1 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องใช้ดุลยพินิจและปฏิบัติงานอย่างเป็นอิสระตามมาตรฐาน การสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

2.2 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องไม่ปฏิบัติงานที่ตนขาดความเป็นอิสระตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

3. ความเที่ยงธรรม

3.1 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม ซื่อตรงต่อวิชาชีพ และต้องไม่มีส่วนได้เสียในงานที่ตนเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ นอกจากค่าตอบแทนที่ได้รับจากการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์

3.2 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องใช้ดุลยพินิจจากหลักฐานที่เชื่อถือได้ โดยปราศจากความมีอคติและความลำเอียง

3.3 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องใช้ดุลยพินิจอย่างเที่ยงธรรมโดยหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์หรือสถานการณ์ใดๆ ที่อาจทำให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ไม่สามารถปฏิบัติงานได้โดยโปร่งใส อิสระ และซื่อสัตย์สุจริต

4. ความซื่อสัตย์สุจริต

4.1 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา จริงใจ ซื่อตรงต่อวิชาชีพ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง

4.2 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องปฏิบัติงานตามหลักฐานที่เป็นจริง

4.3 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องไม่อ้างหรือยินยอมให้บุคคลอื่นอ้างว่าได้ปฏิบัติงาน โดยที่ไม่ได้มีการปฏิบัติงานจริง

ความรู้ความสามารถ และมาตรฐานในการปฏิบัติงาน

1. ความรู้ความสามารถ

1.1 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องใช้ความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ วิธีปฏิบัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ความชำนาญและประสบการณ์ทางวิชาชีพด้วยความมีสติ เอาใจใส่อย่างเต็มความสามารถ และระมัดระวังรอบคอบ

1.2 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องประกอบวิชาชีพสอบบัญชี โดยมีความสามารถเพียงพอที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จได้

1.3 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นและขยันหมั่นเพียร

1.4 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องศึกษาหาความรู้และความชำนาญทางวิชาชีพและวิชาการที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2. มาตรฐานในการปฏิบัติงาน

2.1 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ให้เป็นไปตามระเบียบ คำสั่งคำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมาตรฐานการสอบบัญชี รวมทั้งมาตรฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

2.2 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ด้วยความระมัดระวังรอบคอบ และด้วยความชำนาญ ตามระเบียบ คำสั่ง คำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมาตรฐานการสอบบัญชี รวมทั้งมาตรฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

การรักษาความลับ

1. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องไม่นำข้อมูลที่เป็นความลับของผู้รับบริการที่ตนได้มาจากการปฏิบัติงานสอบบัญชี และความสัมพันธ์ในทางธุรกิจ รวมทั้งความลับของผู้ที่ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ปฏิบัติหน้าที่ให้ไปเปิดเผยต่อบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้รับบริการ เว้นแต่ในกรณีที่เป็นการเปิดเผยตามสิทธิหรือหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือในฐานะผู้สอบบัญชีสหกรณ์

2. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องไม่นำข้อมูลที่เป็นความลับของผู้รับบริการที่ตนได้มาจากการปฏิบัติงานสอบบัญชี และความสัมพันธ์ในทางธุรกิจ รวมทั้งความลับของหน่วยงานหรือสำนักงานสอบบัญชีที่ตนสังกัดไปใช้เพื่อประโยชน์ของตนหรือบุคคลอื่น โดยมิชอบ เว้นแต่ในกรณีที่มีการเปิดเผยตามสิทธิหรือหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือในฐานะผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ

1. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องมีความรับผิดชอบตามกรอบวิชาชีพต่อผู้รับบริการ

2. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องปฏิบัติงานตามกรอบวิชาชีพ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ และมีประโยชน์ต่อผู้รับบริการ

ความรับผิดชอบต่อผู้ที่ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ปฏิบัติหน้าที่ให้

1. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องเปิดเผยความสัมพันธ์ต่อผู้ที่ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ปฏิบัติหน้าที่ให้เกี่ยวกับธุรกิจหรือความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับสหกรณ์ที่ตรวจสอบ เพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์

2. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องไม่กระทำการใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและการดำเนินการของผู้ที่ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ปฏิบัติหน้าที่ให้

3. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบ มีเหตุผลในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้ที่ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ปฏิบัติหน้าที่ให้

ความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพ และจรรยาบรรณทั่วไป

1. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องไม่แย่งงานสอบบัญชีจากผู้สอบบัญชีสหกรณ์รายอื่น

2. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องไม่ปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์เกินกว่าที่รับมอบหมายจากผู้สอบบัญชีสหกรณ์รายอื่น

3. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องไม่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานของตนเกินความเป็นจริง และไม่โอ้อวดหรือเปรียบเทียบกับคนหรือสำนักงานสอบบัญชีที่ตนสังกัดอยู่กับผู้สอบบัญชีสหกรณ์รายอื่น หรือสำนักงานสอบบัญชีที่ผู้สอบบัญชีสหกรณ์รายอื่นสังกัดอยู่

4. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องไม่ให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์ใด ๆ เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลอื่นแนะนำหรือจัดหางานสอบบัญชีมาให้ตน

5. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องไม่เรียกหรือรับทรัพย์สินหรือประโยชน์จากบุคคลใดเมื่อบุคคลนั้นได้รับงานจากการแนะนำหรือการจัดหางานของตนในฐานะเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ของสหกรณ์นั้น

6. ผู้สอบบัญชีภาคเอกชน ต้องไม่กำหนดค่าธรรมเนียมในการสอบบัญชีสหกรณ์โดยมิได้คำนึงถึงลักษณะ ความเสี่ยง ความซับซ้อนและปริมาณของงานที่ตนรับเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์

7. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกที่ควร สำนึกในหน้าที่และไม่ปฏิบัติตนในลักษณะที่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

บทกำหนดโทษ

โทษของการประพฤติผิดจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์มีดังต่อไปนี้

1. กรณีผู้สอบบัญชีสหกรณ์เป็นผู้สอบบัญชีภาครัฐให้ดำเนินการทางวินัย ตามกฎระเบียบของทางราชการ

2. กรณีผู้สอบบัญชีสหกรณ์เป็นผู้สอบบัญชีภาคเอกชนให้ดำเนินการ ดังนี้

(ก) ตักเตือนเป็นหนังสือ

(ข) ภาคทัณฑ์

(ค) ไม่แต่งตั้งเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ มีกำหนดเวลาไม่เกินห้าปี

(ง) ถอนชื่อออกจากทะเบียนผู้สอบบัญชีภาคเอกชน

แนวคิดเกี่ยวกับวิชาชีพสอบบัญชี

คำจำกัดความของการสอบบัญชี

นิพนธ์ เห็น โชคชัยชนะและศิลาปะพร ศรีจันทเพชร (2550, น. 1-1) จากคำนิยามของการสอบบัญชีของ The American Accounting Association : AAA การสอบบัญชี คือ เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลการประเมินหลักฐานเกี่ยวกับสารสนเทศระดับความสอดคล้องของสารสนเทศกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การสื่อสารผลลัพธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติโดยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและเป็นอิสระ

ทัศนีย์ แสงสว่าง (2550) ข้อมูลจากงบการเงินควรมีความถูกต้องและเชื่อถือได้จึงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจจึงก่อให้เกิดวิชาชีพสอบบัญชีเกิดขึ้นมา เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถให้ความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้ข้อมูลในงบการเงินได้

ความหมายของการสอบบัญชี

สมาคมการบัญชีอเมริกัน (The American Accounting Association : AAA) ให้คำนิยามของการสอบบัญชี (Auditing) ไว้ว่า “ การสอบบัญชี คือกระบวนการของการรวบรวมและการประเมินหลักฐานเกี่ยวกับสารสนเทศ เพื่อระบุและรายงานเกี่ยวกับระดับความสอดคล้องต้องกันของสารสนเทศนั้นกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้และการสื่อสารผลลัพธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง”

การรวบรวมและการประเมินหลักฐาน (Accumulating and Evaluating Evidence)
หลักฐานการสอบบัญชี หมายถึง ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงใด ๆ ที่ผู้สอบบัญชีได้รับ และใช้เป็นเกณฑ์ในการสรุปว่าข้อมูลที่ตรวจสอบนั้นแสดงไว้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สารสนเทศและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (Information and Established Criteria)
สารสนเทศที่จะตรวจสอบนั้นควรอยู่ในรูปแบบที่สามารถพิสูจน์ได้ และมีหลักเกณฑ์และมาตรฐานที่ผู้สอบบัญชีสามารถนำมาใช้ประเมินสารสนเทศดังกล่าวได้ หลักเกณฑ์ที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการประเมินขึ้นอยู่กับลักษณะของสารสนเทศที่ตรวจสอบ เช่น การตรวจสอบงบการเงินจะใช้หลักเกณฑ์ที่เรียกว่า “หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป” (Generally Accepted Accounting Principles : GAAP) แต่ถ้าเป็นการตรวจสอบภาษีอากรจะใช้หลักเกณฑ์ที่เรียกว่า “ประมวลรัษฎากร”

บุคคลที่มีความรู้ความสามารถและเป็นอิสระ (Competent, Independent Person) ผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชี หรือผู้สอบบัญชีควรมีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญ

ในวิชาชีพเป็นพิเศษเช่นเดียวกับวิชาชีพอิสระอื่น ๆ ควรมีความรู้เกี่ยวกับการสอบบัญชี และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตลอดจนการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ (Continuing Professional Development : CPD) ทักษะคิดและความคิดที่เป็นอิสระ

การรายงาน (Reporting) รายงานถือเป็นผลงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งใช้สื่อสารผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานให้กับผู้ใช้รายงาน รายงานของผู้สอบบัญชีแต่ละประเภทมีลักษณะแตกต่างกันไปซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะงานที่ปฏิบัติ และข้อสรุปจากการปฏิบัติงาน เช่น รายงานการตรวจสอบงบการเงิน รายงานการสอบทานงบการเงิน

วัตถุประสงค์และกระบวนการของการสอบบัญชี

“การตรวจสอบงบการเงินมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความคิดเห็นว่า งบการเงินนั้น ได้จัดทำในส่วนสาระสำคัญเป็นไปตามแม่บทการบัญชีการรายงานทางการเงินหรือไม่” ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบงบการเงิน คือ การแสดงความคิดเห็นว่างบการเงินนั้น ได้แสดงฐานะทางการเงิน ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสดของกิจการ โดยถูกต้องตามควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือไม่ (มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 200)

แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนงานสอบบัญชี

การวางแผนงานสอบบัญชี หมายถึง การพัฒนากลยุทธ์ทั่วไป และวิธีการโดยละเอียด สำหรับลักษณะ ระยะเวลา และขอบเขตของการตรวจสอบที่คาดไว้ ผู้สอบบัญชีต้องวางแผนการปฏิบัติงานตรวจสอบให้มีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์ การวางแผนงานสอบบัญชีเป็นเพียงเพื่อช่วยให้ผู้สอบบัญชีแน่ใจว่า ได้มีการพิจารณาเรื่องที่สำคัญอย่างเหมาะสม สามารถระบุปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและทำงานสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว การวางแผนช่วยให้มีการมอบหมายงานแก่ผู้ช่วยอย่างเหมาะสม และช่วยในการประสานงานกับผู้สอบบัญชีและผู้เชี่ยวชาญ ในการวางแผนงานสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีต้องตัดสินใจเกี่ยวกับการรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชี (มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 300) ในเรื่องดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของการตรวจสอบ
2. ขอบเขตของการตรวจสอบ
3. ระยะเวลาและจังหวะของการตรวจสอบ

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2560) ผู้สอบบัญชีจึงต้องวางแผนการสอบบัญชีเพื่อให้สามารถรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ โดยคำนึงถึงระยะเวลาที่ต้องใช้

ในการตรวจสอบและวิธีการตรวจสอบต่างๆ รวมถึงต้นทุนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การวางแผนการสอบบัญชีอย่างเหมาะสมจะช่วยให้การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์เป็นไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยให้มีการบริหารเวลาและทรัพยากรอย่างเพียงพอในการปฏิบัติงานสอบบัญชี รวมทั้งช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถพิจารณามุ่งเน้นไปยังบัญชีที่คาดว่าจะมีความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด ตลอดจนสามารถกำหนดวิธีการทดสอบการควบคุม (Test of Control) วิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระ (Substantive Test) และการใช้เทคนิคการตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ (CAATs) ในการตรวจสอบบัญชีเพื่อหาข้อมูลที่แสดงรายการที่ขัดต่อข้อเท็จจริง ซึ่งรูปแบบและเนื้อหาของแผนการสอบบัญชีโดยรวมขึ้นอยู่กับขนาดของสหกรณ์ ความซับซ้อนในการดำเนินธุรกิจและทุนดำเนินงานของสหกรณ์นั้น

ในการจัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวม ผู้สอบบัญชีจะต้องทำความเข้าใจสหกรณ์การทำธุรกรรมของสหกรณ์และสภาพแวดล้อม รวมถึงการควบคุมภายในของสหกรณ์ ซึ่งนำไปใช้ประกอบการประเมินความเสี่ยงทางธุรกิจและประเมินความเสี่ยงจากการควบคุมภายใน เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด ทั้งในระดับงบการเงินและในระดับที่เกี่ยวกับสิ่งทีคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้ ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจะบันทึกข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับสหกรณ์ และใช้ผลการประเมินความเสี่ยงไปดำเนินการกำหนดขอบเขตปัจจัยเสี่ยง ระยะเวลาและทรัพยากรที่จะใช้สำหรับการตรวจสอบสหกรณ์แต่ละแห่ง

อนันยา แก่นแก้ว (2552) การวางแผนตรวจสอบบัญชีแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การพิจารณารับงานสอบบัญชีการพิจารณาเลือกรับงานการสอบบัญชีมีความสำคัญต่อผู้สอบบัญชีมาก เนื่องจากการรับงานตรวจสอบกิจการที่มีความเสี่ยงสูง หรือกิจการที่ผู้บริหารมีเจตนาไม่สุจริต ย่อมทำให้ผู้สอบบัญชีมีความยากลำบากในการตรวจสอบ และอาจตรวจไม่พบข้อผิดพลาด ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้สอบบัญชีถูกฟ้องร้องจากผู้ใช้งบการเงินหรืออาจทำให้หน่วยงานกำกับดูแลมีความสงสัยในการปฏิบัติงานสอบบัญชีได้ การรับงานสอบบัญชี จำแนกออกได้ 2 กรณี ดังนี้

1. การรับงานสอบบัญชีสำหรับลูกค้ารายใหม่

1.1 ลูกค้าใหม่ที่จัดตั้งกิจการใหม่ผู้สอบบัญชีต้องรวบรวมข้อมูลและประเมินความเสี่ยงเบื้องต้นก่อนที่จะรับงานสอบบัญชีสำหรับลูกค้ารายใหม่ผลจากการรวบรวมข้อมูลและประเมินความเสี่ยงดังกล่าวทำให้ผู้สอบบัญชีอาจปฏิเสธที่จะรับงานตรวจสอบลูกค้ารายนั้น

เนื่องจากการรับงานสอบบัญชีที่มีความเสี่ยงสูงมีผลให้ผู้สอบบัญชีไม่สามารถปฏิบัติงานตามมาตรฐานการสอบบัญชี หรือปฏิบัติงานผิดมรรยาท หรือจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีซึ่งมีผลทำให้ผู้สอบบัญชีเสื่อมเสียชื่อเสียง หรือถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้ ผู้สอบบัญชีควรรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นไว้เพื่อประเมินความเสี่ยงเช่น

- 1) ประเภทธุรกิจของลูกค้า
- 2) ผู้เป็นเจ้าของและผู้บริหารของกิจการที่จะตรวจสอบ
- 3) ฐานะการเงินของลูกค้า
- 4) ฐานะทางสังคมของลูกค้า
- 5) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจของลูกค้า
- 6) ลักษณะของรายงานที่ต้องนำเสนอหน่วยงานกำกับดูแล เช่น ตลาด

หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

1.2 ลูกค้าใหม่ทิ้งงบการเงินของลูกค้าตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีอื่น ผู้สอบบัญชีคนใหม่อาจต้องการทราบว่า มีเหตุผลทางจรรยาบรรณ หรือมารยาทของวิชาชีพประการใดหรือไม่ที่ผู้สอบบัญชีใหม่ควรนำมาพิจารณาในการรับงานสอบบัญชี เช่น ความขัดแย้งกันของผู้สอบบัญชีคนเดิมกับผู้บริหารของกิจการในเรื่องการใช้หลักการบัญชี หรือการถูกจำกัดขอบเขตการตรวจสอบ เป็นต้น ในทางปฏิบัติ ผู้สอบบัญชีที่กำลังพิจารณางานใหม่ต้องมีหนังสือไปยังผู้สอบบัญชีเดิม โดยมีความเข้มแข็งให้ทราบว่าตนได้รับการทาบทามให้เป็นผู้สอบบัญชีของกิจการที่ผู้สอบบัญชีเดิมเคยตรวจสอบ และสอบถามผู้สอบบัญชีเดิมว่า มีเหตุผลทางจรรยาบรรณหรือมารยาทหรือไม่ ที่ควรนำมาพิจารณาในการรับงานลูกค้ารายนี้ ถ้าผู้สอบบัญชีเดิมตอบกลับว่ามีเหตุผลทางจรรยาบรรณหรือมารยาท ผู้สอบบัญชีที่กำลังพิจารณางานใหม่ต้องชี้แจงให้กิจการผู้ทาบทามทราบถึงความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้สอบบัญชีเดิมแจ้งให้ตนทราบถึง รายละเอียดเหตุผลทางจรรยาบรรณหรือมารยาทของวิชาชีพและข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้หลักการบัญชีและวิธีการตรวจสอบ โดยมีหนังสือไปยังผู้สอบบัญชีเดิม ในกรณีที่ถูกละเว้นจากกิจการที่ทาบทามหรือข้อมูลที่จะขอทราบจากผู้สอบบัญชีเดิมถูกจำกัด ผู้สอบบัญชีพิจารณางานใหม่ต้องขอทราบเหตุผลจากกิจการนั้นแล้วนำมาพิจารณาว่าควรรับงานสอบบัญชีสำหรับลูกค้ารายนี้หรือไม่

2. การรับงานสอบบัญชีสำหรับลูกค้ารายเดิม (Continuing Client) ผู้สอบบัญชีจะต้องพิจารณาและประเมินความเสี่ยงจากลูกค้ารายเดิมว่าจะรับงานสอบบัญชีต่อไปหรือไม่ ผู้สอบบัญชีอาจตอบปฏิเสธลูกค้ารายเดิมด้วยเหตุผลต่างๆดังนี้

2.1 การมีข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการถูกจำกัดขอบเขตในการตรวจสอบ และประเภท ความเห็นในรายงานผู้สอบบัญชี

2.2 ลูกค้านำไม่จ่ายค่าสอบบัญชี

2.3 กิจการมีการเปลี่ยน โครงสร้างผู้ถือหุ้นและผู้บริหาร ซึ่งผู้สอบบัญชีมีการ ประเมินว่าผู้บริหารชุดใหม่มีปัญหาเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตในการตอบรับงานสอบบัญชี ผู้สอบ ควรส่งหนังสือตอบรับงานสอบบัญชี[Engagement Letter] 2ฉบับเพื่อยืนยันและให้กิจการยอมรับ เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

- 1) การแต่งตั้งผู้สอบบัญชี
- 2) วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบและขอบเขตของการตรวจสอบ
- 3) ความรับผิดชอบของผู้บริหารต่องบการเงิน
- 4) ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อลูกค้า
- 5) รูปแบบของรายงาน
- 6) ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจที่ตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีควรมีความรู้ เกี่ยวกับธุรกิจที่จะตรวจสอบ

ประโยชน์ของข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจที่จะตรวจสอบ

- 1) เพื่อให้เข้าใจในระบบบัญชีและวิธีการปฏิบัติทางการสอบบัญชีของ กิจการที่จะตรวจสอบ
- 2) เพื่อช่วยในการระบุปัญหาและการประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องของ กิจการที่ตรวจสอบ ความเสี่ยงสืบเนื่อง (Inherent Risk) หมายถึง โอกาสที่ยอดคงเหลือของบัญชี หรือประเภทของรายการที่ขัดต่อข้อเท็จจริง

การได้มาซึ่งความรู้เกี่ยวกับธุรกิจที่ตรวจสอบ แหล่งความรู้เกี่ยวกับธุรกิจและกิจการที่ ตรวจสอบ

- 1) ประสพการณ์ตรวจสอบของปีที่ผ่านมาเกี่ยวกับกิจการและธุรกิจ ประเภทนั้น
- 2) การปรึกษาหารือกับบุคลากรของกิจการ เช่น กรรมการ เจ้าหน้าที่ ระดับสูง เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ

3) การปรึกษาหารือกับผู้สอบบัญชีอื่น ที่ปรึกษากฎหมาย และที่ปรึกษาด้านอื่นๆ

4) การปรึกษาหารือกับผู้ที่มีความรู้นอกกิจการ เช่น นักเศรษฐศาสตร์และผู้ออกกฎระเบียบเกี่ยวกับธุรกิจประเภทนั้น

5) สิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประเภทนั้น

6) การตรวจเยี่ยมสถานประกอบการและโรงงาน

7) เอกสารที่กิจการจัดทำเช่น รายงานการประชุม เอกสารที่ส่งให้ผู้ถือหุ้น

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบเบื้องต้น

โดยการเปรียบเทียบข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นที่ไม่ใช่ข้อมูลทางการเงินว่าเป็นไปตามที่คาดหมายหรือไม่ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถวางแผนและใช้วิธีการตรวจสอบเพื่อให้ค้นพบการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดระดับความมีสาระสำคัญ (Materiality)

โดยความมีสาระสำคัญขึ้นอยู่กับขนาดและลักษณะของรายงานทางการเงินบัญชีที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้ข้อมูล

แนวคิดจากหลักเกณฑ์และข้อกำหนดตามมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 315 และ 400

มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 315 การระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ โดยการทำความเข้าใจกิจการและสภาพแวดล้อมของกิจการ (คณะกรรมการมาตรฐานการสอบบัญชี, 2544)

ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติตามวิธีการประเมินความเสี่ยง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการระบุและการประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในระดับงบการเงิน และในระดับที่เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ อย่างไรก็ตาม วิธีการประเมินความเสี่ยงเพียงอย่างเดียวไม่ได้ให้หลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอที่จะใช้ในการแสดงความเห็นต่องบการเงินได้

มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 400 การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีกับการควบคุมภายใน (คณะกรรมการมาตรฐานการสอบบัญชี, 2544)

ความเสี่ยงในการสอบบัญชี หมายถึง ความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นที่ไม่เหมาะสมเมื่องบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ความเสี่ยงในการสอบ

บัญชีมีองค์ประกอบสามส่วน ได้แก่ ความเสี่ยงสืบเนื่อง ความเสี่ยงจากการควบคุม และความเสี่ยงจากการตรวจสอบ

1. ความเสี่ยงสืบเนื่อง หมายถึง โอกาสที่ยอดคงเหลือของบัญชีหรือประเภทของรายการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริง ซึ่งอาจมีสาระสำคัญในแต่ละรายการ หรือมีสาระสำคัญเมื่อรวมกับการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงในยอดคงเหลืออื่นหรือประเภทของรายการอื่น โดยไม่คำนึงถึงการควบคุมภายในที่อาจมีอยู่ ซึ่งอาจป้องกัน หรือตรวจพบและแก้ไขการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงดังกล่าวได้ ปัจจัยที่ใช้ในการประเมินความเสี่ยงสืบเนื่อง แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1.1 ความเสี่ยงสืบเนื่องในระดับงบการเงิน (Inherent Risk at the Financial Statements Level) ได้แก่

- 1) ความน่าเชื่อถือ ความซื่อสัตย์สุจริต และทัศนคติของผู้บริหารในการบริหารงานและการจัดทำงบการเงิน เช่น ผู้บริหารที่ไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการควบคุมภายในหรือระบบบัญชีของกิจการ หรือมีทัศนคติในทางลบต่อการจัดทำงบการเงินอาจสั่งให้มีการจัดทำงบการเงินที่บิดเบือนจากความเป็นจริง
- 2) ประสบการณ์และความรู้ของผู้บริหาร การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารในระหว่างงวดอาจส่งผลกระทบต่อการจัดทำงบการเงิน เนื่องจากผู้บริหารคนใหม่อาจยังไม่เข้าใจวิธีปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจหรือระบบการควบคุมภายในที่กิจการควรมี
- 3) แรงกดดันที่ผิดปกตต่อผู้บริหาร เช่น กิจการตกอยู่ในสถานการณ์ที่มีผลการดำเนินงานล้มเหลว ขาดเงินทุนในการดำเนินงานต่อเนื่อง หรือผู้บริหารของกิจการได้รับผลตอบแทนโดยมีเงื่อนไขขึ้นอยู่กับกำไรสุทธิหรือรายได้
- 4) ลักษณะทางธุรกิจของกิจการ ลักษณะของผลิตภัณฑ์และการให้บริการ เช่น กิจการที่ผลิตสินค้าที่เป็นไปตามสม্মันนิยมอาจมีความเสี่ยงที่สินค้าจะเกิดความล้าสมัย กิจการที่มีรายการกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจมีรายการค้าที่มีเงื่อนไขไม่ปกติรวมอยู่
- 5) ปัจจัยซึ่งกระทบต่ออุตสาหกรรมที่กิจการดำเนินอยู่ เช่น สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สภาพการแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยี ความต้องการของลูกค้า

1.2 ความเสี่ยงสืบเนื่องในระดับของยอดคงเหลือในบัญชีและประเภทรายการ (Inherent Risk at the Account Balance and Class of Transaction Level) ได้แก่

1) ความซับซ้อนของรายการ และเหตุการณ์อื่นที่ต้องใช้ผลงานของผู้เชี่ยวชาญ หรือบัญชีที่ต้องอาศัยการประมาณการและดุลยพินิจในการกำหนดยอดคงเหลือของบัญชี เช่น การประมาณการสินทรัพย์ที่มีค่า (เพชร พลอย) หรือสินทรัพย์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามเทคโนโลยี

2) ความเป็นไปได้ที่สินทรัพย์จะสูญหายหรือถูกขโมย โดยเฉพาะสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูงและเคลื่อนย้ายง่าย เช่น เงินสด สินค้า

3) รายการผิดปกติและซับซ้อน รายการที่ไม่ผ่านการประมวลผลตามปกติโดยเฉพาะรายการที่เกิดขึ้น ณ วันสิ้นงวดหรือใกล้วันสิ้นงวด เช่น รายการปรับปรุงที่ผิดปกติซึ่งเกิดขึ้นมากในช่วงใกล้วันสิ้นงวด กิจกรรมใช้วิธีการรับรู้รายได้ที่สลับซับซ้อนหรือไม่นิยมปฏิบัติ

2. ความเสี่ยงจากการควบคุม หมายถึง ความเสี่ยงที่ระบบบัญชีหรือระบบการควบคุมภายในไม่สามารถป้องกัน หรือตรวจพบและแก้ไขการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงได้อย่างทันเวลา การแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอาจเกิดขึ้นในยอดคงเหลือของบัญชีหรือประเภทของรายการ และอาจมีสาระสำคัญในแต่ละรายการหรือมีสาระสำคัญเมื่อรวมกับการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงในยอดคงเหลืออื่นหรือประเภทของรายการอื่น ปัจจัยที่ใช้ในการประเมินความเสี่ยงจากการควบคุม ได้แก่

1) กิจกรรมจัดให้มีระบบบัญชีและระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ เช่น กิจกรรมมีการแบ่งแยกหน้าที่กันอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง จัดให้มีการอนุมัติรายการและการทำรายการกระทบยอด

2) กิจกรรมมีการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่วางไว้อย่างสม่ำเสมอ

3. ความเสี่ยงจากการตรวจสอบ หมายถึง ความเสี่ยงที่วิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระซึ่งผู้สอบบัญชีใช้จะไม่สามารถตรวจพบการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในยอดคงเหลือของบัญชีหรือประเภทของรายการ โดยการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงนั้นอาจมีสาระสำคัญในแต่ละรายการหรือมีสาระสำคัญเมื่อรวมกับการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงในยอดคงเหลืออื่นหรือประเภทของรายการอื่น ปัจจัยที่ใช้ในการประเมินความเสี่ยงจากการตรวจสอบ ได้แก่

1) การเลือกตัวอย่างเพื่อใช้ในการตรวจสอบ ซึ่งตัวอย่างที่ถูกเลือกนั้นไม่ใช่ตัวแทนที่แท้จริงของประชากร ทำให้ไม่สามารถตรวจพบการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญได้

- 2) วิธีการตรวจสอบที่ใช้ไม่มีประสิทธิภาพ ในบางครั้งวิธีการตรวจสอบที่ผู้สอบบัญชีใช้ก็ไม่สามารถตรวจพบการแสดงผลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงได้ เนื่องจากการปฏิบัติงานสอบบัญชีมีข้อจำกัดหลายประการ และหลักฐานการสอบบัญชีส่วนใหญ่ต้องใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาความเชื่อถือได้มากกว่าที่จะเป็นหลักฐานที่ให้ข้อสรุปได้ในตัวเอง
- 3) มีข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานตรวจสอบ หรือสรุปความเห็นผิดพลาดเกี่ยวกับหลักฐานการสอบบัญชี

แนวคิดเกี่ยวกับหลักการและความจำเป็นในการบริหารความเสี่ยง

คำจำกัดความของการบริหารความเสี่ยง

การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) เป็นกลวิธีที่เป็นเหตุเป็นผลที่นำมาใช้ในการบ่งชี้ วิเคราะห์ ประเมิน จัดการ ติดตาม และสื่อสารความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหน่วยงาน/ฝ่ายงาน หรือกระบวนการดำเนินงานขององค์กร เพื่อช่วยลดความสูญเสียในการไม่บรรลุเป้าหมายให้เหลือน้อยที่สุดและเพิ่มโอกาสแก่องค์กรมากที่สุด

การบริหารความเสี่ยงยังหมายความถึงการประกอบกันอย่างลงตัวของวัฒนธรรมองค์กร กระบวนการและ โครงสร้างองค์กร ซึ่งมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบริหาร และผลได้ผลเสียขององค์กรอีกด้วย

ความสำคัญของการบริหารความเสี่ยง

Pricewaterhouse Coopers (2547) อธิบายว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้ยอมรับว่า เหตุผลเบื้องต้นที่สนับสนุนให้มีการบริหารความเสี่ยงในองค์กร คือ การที่ทุกองค์กรต้องพยายามสร้าง หรือเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งปวง แม้ว่าจะมีความไม่แน่นอนหลายประการที่อาจกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ มูลค่าขององค์กรเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้เพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการตัดสินใจ การกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานประจำวันในองค์กรนั้น ๆ ความไม่แน่นอนทางธุรกิจนี้เป็นเสมือนดาบสองคม คือ อาจก่อให้เกิดผลลัพธ์ในทางบวกซึ่งถือเป็นโอกาสให้แก่องค์กร หรืออาจก่อให้เกิดผลลัพธ์ในทางลบ ซึ่งถือว่าเป็นความเสี่ยง ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายผู้บริหารให้ต้องสามารถใช้โอกาสให้เป็นประโยชน์ในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร หรือกำหนดระดับความเสี่ยงที่เหมาะสมที่องค์กรยอมรับได้

การบริหารความเสี่ยง (Enterprise Risk Management) เป็นกระบวนการที่มีระบบสามารถนำไปใช้ได้กับทุกองค์กรและทุกธุรกิจ เพื่อบ่งชี้เหตุการณ์ความเสี่ยง ประเมินความเสี่ยง

จัดลำดับความสำคัญ และจัดการความเสี่ยง โดยการบริหารความเสี่ยงขององค์กรจะช่วยให้เกิดผลต่อไป

1. สนับสนุนให้องค์กรสามารถพิจารณาระดับความเสี่ยงขององค์กรที่ยอมรับได้หรือต้องการที่จะยอมรับเพื่อสร้างมูลค่าให้กับผู้ถือหุ้น

2. กำหนดกรอบการดำเนินงาน ให้แก่องค์กร เพื่อให้สามารถบริหารความไม่แน่นอน ความเสี่ยงและโอกาสของธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การบริหารความเสี่ยงยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการกำกับดูแลกิจการ ดังนั้น การกำกับดูแลกิจการที่ดีจะไม่สามารถบรรลุได้หากปราศจากระบบการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ

ความหมายของการบริหารความเสี่ยงเชิงสัมพันธ์ระดับองค์กร (Enterprise Risk Management) ตามแนว COSO

อุษณา ภัทรมนตรี (2552) COSO ให้คำนิยามสรุปได้ว่า การบริหารความเสี่ยงเชิงสัมพันธ์ระดับองค์กร เป็นกระบวนการที่เป็นผลมาจากคณะกรรมการบริษัท ฝ่ายบริหารและพนักงานสร้างและร่วมกันปฏิบัติในการกำหนดกลยุทธ์และในการปฏิบัติงานทั่วทั้งองค์กร กระบวนการบริหารความเสี่ยงสร้างขึ้นเพื่อระบุเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นที่มีผลกระทบสำคัญต่อองค์กร และเพื่อการบริหารจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้รวมทั้งเพื่อสร้างความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลเกี่ยวกับการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรจากคำนิยามสะท้อนถึงแนวความคิดพื้นฐานของ COSO ดังนี้

1. การบริหารความเสี่ยงเป็นกระบวนการที่เป็นผลมาจากทุกคน และทุกระดับในองค์กรและต้องปฏิบัติจริงทุกระดับทั่วทั้งองค์กร ไม่ใช่เพียงแต่กำหนดเป็นนโยบายตามเอกสารเท่านั้น

2. ประยุกต์ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ วัตถุประสงค์ในระดับองค์กรและในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับและทุกหน่วยงาน

3. เป็นกระบวนการที่สร้างหรือออกแบบเพื่อ

3.1 การระบุเหตุการณ์สำคัญที่อาจเกิดขึ้นและมีผลกระทบสำคัญต่อองค์กร

3.2 การบริหารจัดการความเสี่ยงในภาพรวมให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้และ

3.3 เป็นเกณฑ์ในการสร้างความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลเกี่ยวกับการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรต่อฝ่ายบริหารและคณะกรรมการองค์กร

ความหมายของกระบวนการบริหารความเสี่ยง เหตุการณ์ความเสี่ยงและโอกาส

อนุชา ภัทรมนตรี (2552) กระบวนการบริหารความเสี่ยง (Risk Management Process) หมายถึง กระบวนการในการระบุ (Identify) เหตุการณ์ประเมิน (Assess) ความเสี่ยงและวิธีการจัดการตอบสนอง (Responses) ต่อเหตุการณ์ความไม่แน่นอนที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อให้ความเสี่ยงอยู่ในระดับที่ยอมรับได้หรือเพิ่มโอกาสการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร กระบวนการบริหารความเสี่ยงจะมีประสิทธิภาพที่สุดหากออกแบบให้แทรกหรือฝัง (Embedded) อยู่ในกิจกรรมการปฏิบัติงานปกติ

เหตุการณ์(Event) หมายถึง เหตุการณ์ความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งมีผลกระทบต่อองค์กรทางด้านลบหรือด้านบวกหรือทั้งสองอย่างประกอบกัน เหตุการณ์ควรเป็นที่สังเกตเห็นและวัดผลได้

ความเสี่ยง (Risk) หมายถึง ความไม่แน่นอนของเหตุการณ์ที่มีผลทางด้านลบ ซึ่งทำให้องค์กรไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม หรือไม่บรรลุวัตถุประสงค์สำคัญได้อย่างที่ต้องการ

โอกาส (Opportunity) หมายถึง ความไม่แน่นอนของเหตุการณ์ที่มีผลทางด้านบวก โอกาสเป็นช่องทางใหม่ในการประกอบธุรกิจ เช่น การนำสินค้าและบริการใหม่ซึ่งกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดออกสู่ตลาดเป็นคนแรก การเสียเงินแต่สร้างชื่อเสียงฯ ฝ่ายบริหารควรรู้ใช้โอกาสที่มองเห็น ในการกำหนดกลยุทธ์หรือในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการวางแผนงาน

เหตุแห่งความเสี่ยง Pricewaterhouse Coopers (2547) อธิบายรายละเอียดของความเสี่ยงทุกประเภท

เกิดขึ้น โดยมีเหตุแห่งความเสี่ยง (Risk Driver) ซึ่งอาจเป็นเหตุที่เกิดจากภายในองค์กร เช่น วัฒนธรรม โครงสร้างองค์กร บุคคลากร หรือเหตุที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น การเมือง คู่แข่ง สภาวะเศรษฐกิจ เป็นต้น เหตุแห่งความเสี่ยงมีหลายลักษณะต่าง ๆ กัน ดังตัวอย่างในภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 เหตุแห่งความเสี่ยง

ความจำเป็นในการบริหารความเสี่ยง

ชัยณรงค์ ชันผณี (2011) ความเสี่ยง คือ โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาด ความเสียหาย การรั่วไหล ความสูญเปล่า หรือเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่ทำให้งานไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด หรือ ความเสี่ยง คือ ความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นและมีผลต่อการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้

ความเสี่ยงอาจเกิดจากหลายสาเหตุโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อจำกัดของโครงการและความไม่แน่นอนอันเนื่องมาจากอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมโครงการ จนเป็นเหตุให้การคำนวณกิจกรรมของโครงการคาดเคลื่อนจากความจริง ผลที่ตามมาที่เห็นได้ชัดเจนคือ หากยอมรับความล่าช้า นั้น ก็ต้องเพิ่มงบประมาณและผลกระทบคือ ค่าใช้จ่ายเกินกว่าที่กำหนดไว้ วันสิ้นสุดของโครงการผิดพลาดและก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงของธุรกิจหรือโครงการ ในกรณีที่ต้องจัดสรรทรัพยากรเพิ่มเติมผลก็จะจบลงที่ค่าใช้จ่ายของโครงการเกินวงเงินที่กำหนดไว้เช่นเดียวกัน การดำเนินงานของภาครัฐ แม้ว่าเป้าหมายสำคัญไม่ได้อยู่ที่กำไร แต่ภาครัฐก็ต้องการผลผลิตที่เป็นประสิทธิผลและประสิทธิภาพที่คุ้มค่างบดำเนินการ

การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) คือ การบริหารปัจจัย และควบคุมกิจกรรมรวมทั้งกระบวนการ การดำเนินงานต่าง ๆ โดยลดมูลเหตุแต่ละโอกาสที่องค์กรจะเกิดความเสียหาย เพื่อให้ระดับและขนาดของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้

ประเมินได้ ควบคุมและตรวจสอบได้อย่างมีระบบ โดยคำนึงการบรรลุเป้าหมายขององค์กรเป็นสำคัญ การบริหารความเสี่ยงเป็นกลวิธีที่เป็นเหตุเป็นผลที่นำมาใช้ในการบ่งชี้ วิเคราะห์ประเมิน จัดการ ติดตาม และสื่อสารความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหน่วยงานหรือกระบวนการ การดำเนินงานขององค์กร เพื่อช่วยให้องค์กรลดความสูญเสียให้เหลือน้อยที่สุดและเพิ่มโอกาสให้แก่ธุรกิจมากที่สุด การบริหารความเสี่ยงยังหมายถึงการประกอบกันอย่างลงตัวของวัฒนธรรมองค์กร กระบวนการและโครงสร้างองค์กร ซึ่งมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารและผลได้ผลเสียของธุรกิจ

การบริหารความเสี่ยงขององค์กร กระบวนการและวัฒนธรรมองค์กร ประกอบเข้าด้วยกัน (เจริญ เจษฎาวัลย์, 2556) มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. ผสมผสานเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจ การบริหารความเสี่ยงควรสอดคล้องกับแผนทางธุรกิจ วัตถุประสงค์ การตัดสินใจ และสามารถนำไปใช้กับองค์ประกอบอื่น ๆ ในการบริหารองค์กร
2. พิจารณาความเสี่ยงทั้งหมด โดยครอบคลุมความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงเกี่ยวกับกลยุทธ์ การดำเนินงาน การปฏิบัติตามกฎระเบียบและการเงิน ซึ่งความเสี่ยงเหล่านี้อาจทำให้เกิดความเสียหาย ความไม่แน่นอน และ โอกาส รวมถึงการมีผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ และความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย
3. มีความคิดแบบมองไปข้างหน้า โดยบ่งชี้ว่าความเสี่ยงอะไรที่อาจจะเกิดขึ้นบ้างและหากเกิดขึ้นจริงจะมีผลกระทบอย่างไรต่อวัตถุประสงค์ ดังนั้นองค์กรควรเตรียมการบริหารความเสี่ยงนั้นอย่างไร

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยง

ความเสี่ยงตามแนวคิดของ COSO

คณะกรรมการ COSO (The Committee of Sponsoring Organization of the Treadway Commission) ซึ่งหมายถึง คณะกรรมการร่วมของสถาบันวิชาชีพในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ให้ความสนับสนุนเพื่อศึกษาวิจัยและพัฒนาเกณฑ์ที่เหมาะสมเกี่ยวกับการควบคุมภายใน ซึ่งประกอบด้วยสถาบันวิชาชีพในประเทศสหรัฐอเมริกา 5 แห่ง คือ

1. สถาบันผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของสหรัฐอเมริกา (The American Institute of Certified Public Accountants - AICPA)

2. สถาบันผู้ตรวจสอบภายในของสหรัฐอเมริกา(The Institute of Internal Auditors - IIA)
3. สมาคมนักบัญชีแห่งสหรัฐอเมริกา (The American Accounting Association - AAA)
4. สถาบันผู้บริหารระดับสูงทางการเงินของสหรัฐอเมริกา (The Financial ExecutivesInstitute- FEI)
5. สถาบันนักบัญชีบริหารของสหรัฐอเมริกา (Institute of Management Accountants - IMA)

การประเมินความเสี่ยงเป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่ามีความเสี่ยงอยู่อย่างไร และในเรื่องหรือขั้นตอนใดของงาน มีระดับความสำคัญและโอกาสที่จะเกิดมากน้อยเพียงใด เพื่อนำมาพิจารณาว่าควรมีการบริหารจัดการอย่างไรให้เกิดความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่า ความผิดพลาดหรือความเสียหายจากความเสี่ยงนั้นจะไม่เกิดขึ้น หรือหากเกิดขึ้นก็จะอยู่ในระดับที่ไม่เป็นอันตรายหรือไม่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการประเมินความเสี่ยง การระบุความเสี่ยง การวิเคราะห์ความเสี่ยง การบริหารความเสี่ยง

ความสำคัญของการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2560) ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติตามวิธีการประเมินความเสี่ยงเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการระบุและการประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในระดับงบการเงิน และในระดับที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้ ผู้สอบบัญชีจะต้องได้มาซึ่งความเข้าใจสหกรณ์ และสภาพแวดล้อมรวมถึงการควบคุมภายในของสหกรณ์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องในการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน

การทำความเข้าใจจะก่อให้เกิดกรอบในการอ้างอิง เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถวางแผนการตรวจสอบบัญชีและใช้ดุลยพินิจเชิงผู้ประกอบวิชาชีพตลอดระยะเวลาการตรวจสอบบัญชี

วัตถุประสงค์การประเมินความเสี่ยง

เพื่อระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากการทุจริต (Fraud) หรือข้อผิดพลาด (Errors) ทั้งในระดับงบการเงิน (Financial Statements Level) และในระดับที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้ (Assertion Level) โดยการทำความเข้าใจสหกรณ์และสภาพแวดล้อมของสหกรณ์ รวมถึงการควบคุมภายในของสหกรณ์ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการออกแบบวิธีการและก็นำวิธีการไป

ปฏิบัติเพื่อตอบสนองต่อความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่ได้ประเมินไว้

ประเภทของความเสี่ยงในการสอบบัญชี

ความเสี่ยงในการสอบบัญชีเป็นความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีอาจแสดงความเห็นที่ไม่เหมาะสมเมื่องบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ความเสี่ยงสืบเนื่อง (Inherent Risk) เป็นความเสี่ยงก่อนการควบคุมภายในของ สหกรณ์ในการประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องผู้สอบบัญชีจะต้องประเมินใน 2 ระดับ คือ

1.1 ความเสี่ยงสืบเนื่องในระดับงบการเงิน ปัจจัยที่ใช้ในการประเมิน ประกอบด้วย ลักษณะทางธุรกิจของสหกรณ์ ความรู้ ประสบการณ์ ความซื่อสัตย์ หรือแรงกดดัน ของคณะ กรรมการดำเนินการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ เป็นต้น

1.2 ความเสี่ยงสืบเนื่องในระดับยอดคงเหลือในบัญชีและประเภทรายการ ปัจจัยที่ใช้ในการประเมิน ประกอบด้วย ความซับซ้อนของรายการ ความเป็นไปได้ที่สินทรัพย์จะ สูญหายหรือถูกขโมยรายการที่ผิดปกติ หรือรายการที่ต้องปรับปรุง เป็นต้น

ผู้สอบบัญชีจะต้องประมาณความมีนัยสำคัญและประเมินโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง สืบเนื่อง (Inherent risk) โดยไม่ต้องคำนึงถึงระบบการควบคุมภายในที่สหกรณ์มีอยู่โดยพิจารณา จากความมีนัยสำคัญหรือผลกระทบ (Impact) และ โอกาสที่อาจเกิดขึ้น (Likelihood) โดยใช้หลักใน การพิจารณา ดังนี้

ภาพที่ 2.2 การประเมินความเสี่ยง

การพิจารณาความมีนัยสำคัญหรือผลกระทบ (Impact) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

(1) ความมีนัยสำคัญหรือผลกระทบที่เป็นตัวเงิน เป็นการประเมินผลกระทบของการดำเนินงานในรูปของความเสียหายที่เป็นตัวเงิน หรือรายจ่ายที่เกิดขึ้นเมื่อมีเหตุการณ์ร้ายแรง รวมถึงการสูญเสียรายได้ หรือการเพิ่มขึ้นของต้นทุน/ค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตาม การประเมินความมีนัยสำคัญหรือผลกระทบด้านการเงินของผู้สอบบัญชีต้องพิจารณาผลกระทบดังกล่าวว่ามีสาระสำคัญเพียงใดเมื่อเทียบกับงบการเงินของสหกรณ์

(2) ความมีนัยสำคัญหรือผลกระทบที่ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นการประเมินผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายหลักของสหกรณ์ผลเสียหายจากการปฏิบัติงานหยุดชะงักระบบการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสม หรือชื่อเสียงอันเนื่องมาจากการดำเนินงานหรือการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามจริยธรรม และจรรยาบรรณของคณะกรรมการดำเนินการ หรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์

การพิจารณาโอกาสที่อาจเกิดขึ้น (Likelihood) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

(1) ความถี่ของการเกิดขึ้นในอดีต

(2) โอกาสที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

การพิจารณาโอกาสที่อาจเกิดขึ้น (Likelihood) เป็นการพิจารณาความถี่หรือโอกาสความเป็นไปได้ที่ความเสี่ยง ๆ นั้น จะเกิดขึ้น หรือที่สหกรณ์อาจจะต้องเผชิญ ซึ่งอาจจะพิจารณาได้จากสิ่งแวดล้อมการทำงานการประเมินหรือการคาดการณ์จากประสบการณ์ ทักษะ ความสามารถ และทัศนคติของคณะกรรมการดำเนินการหรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์ รวมถึงสถิติของเหตุการณ์ในอดีต เป็นต้นผู้สอบบัญชีจะเป็นผู้พิจารณาว่าปัจจัยเสี่ยงนั้นมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นหรือไม่ และหากเกิดขึ้นจะเกิดขึ้นบ่อยเพียงใด

สูตรคำนวณ

ความเสี่ยงสืบเนื่อง (Inherent risk) = ผลกระทบ (Impact) + โอกาสที่อาจเกิดขึ้น (Likelihood)

2

ความเสี่ยงสืบเนื่อง (Inherent risk) แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ตามช่วงคะแนน ดังนี้

ค่าคะแนน 0 - 1.50 คะแนน ⇨ ระดับต่ำ

ค่าคะแนน 1.51 - 2.10 คะแนน ⇨ ระดับปานกลาง

ค่าคะแนน 2.11 - 3.50 คะแนน ⇨ ระดับสูง

2. ความเสี่ยงจากการควบคุม (Control Risk) เป็นความเสี่ยงที่การควบคุมภายในของ สหกรณ์ไม่สามารถป้องกัน หรือตรวจพบ หรือลดความเสี่ยงต่อการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริง ได้อย่างทันเวลา

ผู้สอบบัญชีจะต้องพิจารณาการควบคุมภายในของสหกรณ์ เมื่อผู้สอบบัญชีประเมิน ความเสี่ยงสืบเนื่อง (Inherent risk) แล้วผู้สอบบัญชีจะต้องพิจารณาต่อไปว่าสหกรณ์มีการกำหนด กิจกรรมควบคุมและลดความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีได้ประเมินไว้หรือไม่ เมื่อผู้สอบบัญชีพิจารณาว่า สหกรณ์มีการกำหนดกิจกรรมควบคุม ซึ่งสามารถลดความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีได้ประเมินไว้หรือไม่ และมีการปฏิบัติตามกิจกรรมควบคุมและลดความเสี่ยงที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอเพียงใด ซึ่ง ผู้สอบบัญชีจะต้องพิจารณาความเสี่ยงที่เหลืออยู่ (Residual Risk) โดยพิจารณาจากคามมีนัยสำคัญ หรือผลกระทบ (Impact) และโอกาสที่อาจเกิดขึ้น (Likelihood) โดยใช้หลักในการพิจารณา เช่นเดียวกับการ ประเมินคามมีนัยสำคัญและประเมิน โอกาสที่อาจเกิดความเสียหายสืบเนื่อง (Inherent risk) ต่างกันเพียงการพิจารณาความเสี่ยงที่เหลืออยู่ (Residual Risk) จะเป็นการนำระบบ การควบคุมภายในของสหกรณ์เข้ามาร่วมพิจารณา

สูตรคำนวณ

ความเสี่ยงที่เหลืออยู่ (Residual Risk) = ผลกระทบ (Impact) + โอกาสที่อาจเกิดขึ้น (Likelihood)

2

ความเสี่ยงที่เหลืออยู่ (Residual Risk) แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ตามช่วงคะแนน ดังนี้

ค่าคะแนน 0 - 1.50 คะแนน ⇨ ระดับต่ำ

ค่าคะแนน 1.51 - 2.10 คะแนน ⇨ ระดับปานกลาง

ค่าคะแนน 2.11 - 3.50 คะแนน ⇨ ระดับสูง

3. ความเสี่ยงจากการตรวจสอบ (Detection Risk) เป็นความเสี่ยงที่วิธีการตรวจสอบที่ ผู้สอบบัญชีใช้เพื่อลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีให้อยู่ในระดับต่ำที่ยอมรับได้นั้นตรวจไม่พบการ แสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่มีอยู่ ซึ่งอาจมีสาระสำคัญในแต่ละรายการหรือมีสาระสำคัญเมื่อ รวมกับการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอื่น

การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี

ความเสี่ยงในการสอบบัญชี (นิพนธ์ เห็น โชคชัยชนะ และศิลปะพร ศรีจันทเพชร, 2554, น. 5-1- 5-4) หมายถึง ความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นที่ไม่เหมาะสมเมื่องบการเงินแสดง

ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ความเสี่ยงในการสอบบัญชีประกอบด้วยความเสี่ยงย่อย 3 ประเภท ดังนี้

1. ความเสี่ยงสืบเนื่อง หมายถึง โอกาสที่ยอดคงเหลือของบัญชีหรือประเภทของรายการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริง ซึ่งอาจมีสาระสำคัญในแต่ละรายการหรือมีสาระสำคัญเมื่อรวมกับการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงในยอดคงเหลืออื่น หรือประเภทของรายการอื่นโดยไม่คำนึงถึงการควบคุมภายในที่อาจมีอยู่ ซึ่งอาจป้องกันหรือตรวจสอบและแก้ไขการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงดังกล่าวได้ ผู้สอบบัญชีจะใช้ดุลยพินิจเชิงผู้ประกอบวิชาชีพในการประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องใน 2 ระดับใหญ่ ๆ ดังนี้

1.1 ความเสี่ยงสืบเนื่องในระดับของงบการเงิน เป็นความเสี่ยงโดยพิจารณาจากภาพรวมของงบการเงินโดยรวมว่างบการเงินมีโอกาสแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างเป็นสาระสำคัญได้อย่างไร ปัจจัยที่ใช้ประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องในระดับงบการเงิน ได้แก่

1.1.1 ลักษณะทางธุรกิจของกิจการ ความเสี่ยงสืบเนื่องของรายการบางรายการมีผลมาจากลักษณะทางธุรกิจของกิจการ เช่น กิจการที่ผลิตสินค้าที่เป็นไปตามสมัชชา อาจมีความเสี่ยงที่สินค้าจะล้าสมัย ซึ่งส่งผลต่อสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้เกี่ยวกับ งบการเงินในเรื่องการวัดมูลค่าของสินค้า

1.1.2 ความซื่อสัตย์ ประสิทธิภาพและความรู้ของผู้บริหาร และการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารในระหว่างงวดการตรวจสอบ เช่น ผู้บริหารที่ไม่มีความซื่อสัตย์ (Management Integrity) หรือมีทัศนคติในทางลบต่อการจัดทำงบการเงิน อาจสั่งการให้มีการจัดทำงบการเงินที่บิดเบือนจากความเป็นจริง

1.1.3 แรงกดดันที่ผิดปกติต่อผู้บริหาร เช่น สถานการณ์บางอย่าง อาจทำให้ผู้บริหารจัดทำงบการเงินที่ขัดต่อข้อเท็จจริง เช่น กิจการมีผลการดำเนินงานล้มเหลว หรือขาดทุนเงินทุนในการดำเนินงานต่อเนื่อง

1.1.4 ปัจจัยซึ่งกระทบต่ออุตสาหกรรมที่กิจการดำเนินการอยู่ เช่น สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สภาพการแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยี ความต้องการของลูกค้า และวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่ใช้โดยทั่วไปในอุตสาหกรรม

1.2 ความเสี่ยงสืบเนื่องในระดับของยอดคงเหลือในบัญชีและประเภทรายการ การประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องในระดับของยอดคงเหลือในบัญชีและประเภทรายการเป็นการพิจารณาในรายละเอียดของรายการมากกว่าในระดับของงบการเงิน กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีจะ

ประเมินความเสี่ยงที่รายการบัญชีแต่ละบัญชีมีโอกาสแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างเป็นสาระสำคัญมากน้อยเพียงใด ปัจจัยที่ใช้ประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องในระดับของยอดคงเหลือในบัญชีและประเภทรายการ ได้แก่

1.2.1 ความซับซ้อนของรายการ และเหตุการณ์อื่นที่อาจต้องใช้ผลงานของผู้เชี่ยวชาญ หรือบัญชีที่ต้องอาศัยการประมาณการและดุลยพินิจในการกำหนดยอดคงเหลือของบัญชี เช่น การประมาณการสินทรัพย์ที่มีค่า (เพชร พลอย) หรือสินทรัพย์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามความนิยมและเทคโนโลยี มักจะมีความเสี่ยงที่รายการดังกล่าวอาจแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงมากกว่ารายการประเภทอื่น เนื่องจากสินทรัพย์ดังกล่าวอาจต้องใช้ดุลยพินิจในการประมาณมูลค่า

1.2.2 ความเป็นไปได้ที่สินทรัพย์จะสูญหายหรือถูกขโมย และรายการผิดปกติและซับซ้อน เช่น สินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องมาก (เงินสด หลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด สินค้า) อาจสูญหาย หรือมีการบิดเบือนได้ง่ายกว่าสินทรัพย์ถาวร เนื่องจากสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่ายกว่าสินทรัพย์ถาวร

1.2.3 รายการที่ไม่ผ่านการประมวลผลตามปกติ โดยเฉพาะรายการที่เกิดขึ้น ณ วันสิ้นงวดหรือใกล้วันสิ้นงวด เช่น รายการปรับปรุงที่ผิดปกติ ซึ่งเกิดขึ้นมากในช่วงใกล้วันสิ้นงวด (รายการรับคืนสินค้าเป็นจำนวนมาก รายการแก้ไขข้อผิดพลาด) อาจมีความเสี่ยงหรือข้อสงสัยว่างบการเงินอาจแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

2. ความเสี่ยงจากการควบคุม หมายถึง ความเสี่ยงที่ระบบบัญชีหรือระบบควบคุมภายในไม่สามารถป้องกันหรือตรวจพบ และแก้ไขการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงได้อย่างทันเวลา ระบบควบคุมภายในที่ดีควรเป็นระบบที่สามารถป้องกันผลเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากความเสี่ยงสืบเนื่องได้ เช่น

2.1 กิจการไม่มีนโยบาย หรือแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลให้ไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่งานกันอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะหน้าที่การงานที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่อง

2.2 เจ้าหน้าที่คนหนึ่งของกิจการมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัด เตรียมเช็ค และจัดทำบัญชียอดเงินฝากธนาคาร ผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่คนนี้ได้แต่ตรวจสอบว่าบัญชียอดเงินฝากธนาคารได้จัดทำแล้ว แต่ไม่เคยสอบถามในรายละเอียดและรายการกระทบยอดว่าจัดทำถูกต้องหรือไม่

2.3 ผู้จัดการฝ่ายบัญชีให้ความไว้วางใจพนักงานคนหนึ่งมากเกินไป จึงให้ทำหน้าที่ทุกอย่างเกี่ยวกับรายงานทางการเงินของกิจการ

3. ความเสี่ยงจากการตรวจสอบ หมายถึง ความเสี่ยงที่วิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระซึ่งผู้สอบบัญชีใช้จะไม่สามารถตรวจพบการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในยอดคงเหลือของบัญชีหรือประเภทรายการ ซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

3.1 ความเสี่ยงจากการเลือกตัวอย่าง ในการตรวจสอบงบการเงินผู้สอบบัญชีจะไม่ตรวจสอบหลักฐานทั้งหมดที่มีอยู่ แต่จะใช้การทดสอบตัวอย่าง นั่นคือ ผู้สอบบัญชีอาจมีความเสี่ยงที่ว่าตัวอย่างที่เลือกนั้นไม่ใช่ตัวแทนที่แท้จริงของประชากร ซึ่งทำให้ไม่สามารถตรวจพบการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญได้

3.2 วิธีการตรวจสอบที่ไม่มีประสิทธิภาพ วิธีการตรวจสอบที่ไม่ตรงประเด็นกับเรื่องที่ตรวจสอบ ย่อมส่งผลให้ตรวจไม่พบข้อผิดพลาด อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งวิธีการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพก็ไม่สามารถตรวจพบการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงได้ เนื่องจากการสอบบัญชีมีข้อจำกัดหลายประการ และหลักฐานการสอบบัญชีส่วนใหญ่ต้องใช้ดุลยพินิจอย่างมีเหตุผลในการพิจารณาความเชื่อถือได้มากกว่าที่จะเป็นหลักฐานที่ให้ข้อสรุปได้ในตัวเลข

3.3 มีข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานตรวจสอบ หรือสรุปความเห็นผิดพลาดเกี่ยวกับหลักฐานการสอบบัญชี

ความเสี่ยงสืบเนื่องและความเสี่ยงจากการควบคุมเป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นภายในกิจการที่ตรวจสอบ ซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้สอบบัญชี ในขณะที่ความเสี่ยงจากการตรวจสอบอาจอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้สอบบัญชีได้ โดยใช้วิธีการตรวจสอบที่มีลักษณะ ระยะเวลา และขอบเขตที่เหมาะสมจากการวางแผนการตรวจสอบ จึงเรียกความเสี่ยงจากการตรวจสอบว่า “ความเสี่ยงจากการตรวจสอบที่วางแผนไว้” (Planned Detection Risk: PDR)

ผู้สอบบัญชีไม่สามารถจัดความเสี่ยงในการสอบบัญชีให้หมดไปได้โดยสิ้นเชิง แต่ผู้สอบบัญชีอาจลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีลงถึงระดับหนึ่งที่ยอมรับได้ (Acceptable Audit Risk: AAR) ซึ่งทำได้โดยการวางแผนการตรวจสอบที่มีประสิทธิผล การควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีในแต่ละงานรวมถึงการให้คำปรึกษาแก่ผู้ช่วยผู้สอบบัญชี และสอบทานงานสอบบัญชีอย่างระมัดระวังรอบคอบ

การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีสหกรณ์

การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, สำนักนโยบายและมาตรฐาน, 2549, น. 8, 31-36)

การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี หมายถึง การประเมิน โอกาสที่ผู้สอบบัญชีอาจแสดงความเห็นต่องบการเงินไม่เหมาะสม เมื่องบการเงินนั้นแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างมีสาระสำคัญหรืออาจกล่าวได้ว่า งบการเงินมีความผิดพลาดอย่างมีสาระสำคัญแต่ผู้สอบบัญชีไม่พบข้อผิดพลาดนั้นจากการตรวจสอบ และแสดงความเห็นผิดประเภทต่องบการเงินนั้น

วัตถุประสงค์ของการประเมินความเสี่ยง

1. เพื่อให้ทราบว่สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรมีความเสี่ยงที่เกิดจากปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และจากการควบคุมภายในอย่างไรบ้าง และมีผลกระทบที่สำคัญกับข้อมูลและรายการต่าง ๆ ในงบการเงินเพียงใด
2. เพื่อให้สามารถวิเคราะห์และจัดลำดับความเสี่ยงของรายการต่าง ๆ ได้ว่าอยู่ในระดับใด
3. เพื่อนำผลจากการประเมินมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดแผนการสอบบัญชีโดยรวมให้เหมาะสมกับระดับความเสี่ยง โดยกำหนดวิธีการตรวจสอบ ระยะเวลาที่คาดว่าจะใช้ในการตรวจสอบ และกำหนดผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบของแต่ละสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร
4. เพื่อให้ทราบจุดเสี่ยงที่สำคัญและนำมากำหนดแนวการสอบบัญชีได้อย่างเหมาะสมทั้งในการเลือกตัวอย่าง กำหนดขนาดตัวอย่างของหลักฐานการตรวจสอบได้อย่างเพียงพอ และวิธีการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบเรื่องนั้นๆ
5. เพื่อช่วยลดความเสี่ยงในการสอบบัญชี ซึ่งจะเป็ผลให้ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินได้อย่างเหมาะสม

การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีผู้สอบบัญชีต้องศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ตลอดจนระบบบัญชีและระบบการควบคุมภายใน เพื่อประเมินความเสี่ยงให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องและความเสี่ยงจากการควบคุม แล้วสรุปผลการประเมินเพื่อใช้ในการประเมินความเสี่ยงแต่ละระดับขอดคงเหลือในบัญชีและประเภทรายการ เพื่อจัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวมต่อไป สำหรับการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรนั้น เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถประเมินความเสี่ยงได้อย่างเป็นมาตรฐานและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ประกอบกับสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีได้ จึงให้ผู้สอบบัญชีทำการประเมินความเสี่ยง ดังนี้

1. การประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องจากสภาพการดำเนินงานหรือกิจกรรมให้ทำการประเมินโดยพิจารณาจากข้อมูลเกี่ยวกับสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

2. การประเมินความเสี่ยงจากการควบคุมให้ทำการประเมินโดยใช้แบบประเมินคุณภาพสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ซึ่งได้มีการจัดทำโปรแกรมประเมินความเสี่ยงและจัดชั้นคุณภาพการควบคุมภายในขึ้น เพื่อให้ผู้สอบบัญชีบันทึกข้อมูลผ่านระบบ Intranet ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และภายหลังจากบันทึกข้อมูลแล้ว โปรแกรมจะประมวลผลและรายงานผลการประเมินความเสี่ยงแต่ละด้านให้ ซึ่งแบบประเมินคุณภาพสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การประเมินสภาพแวดล้อมการควบคุม

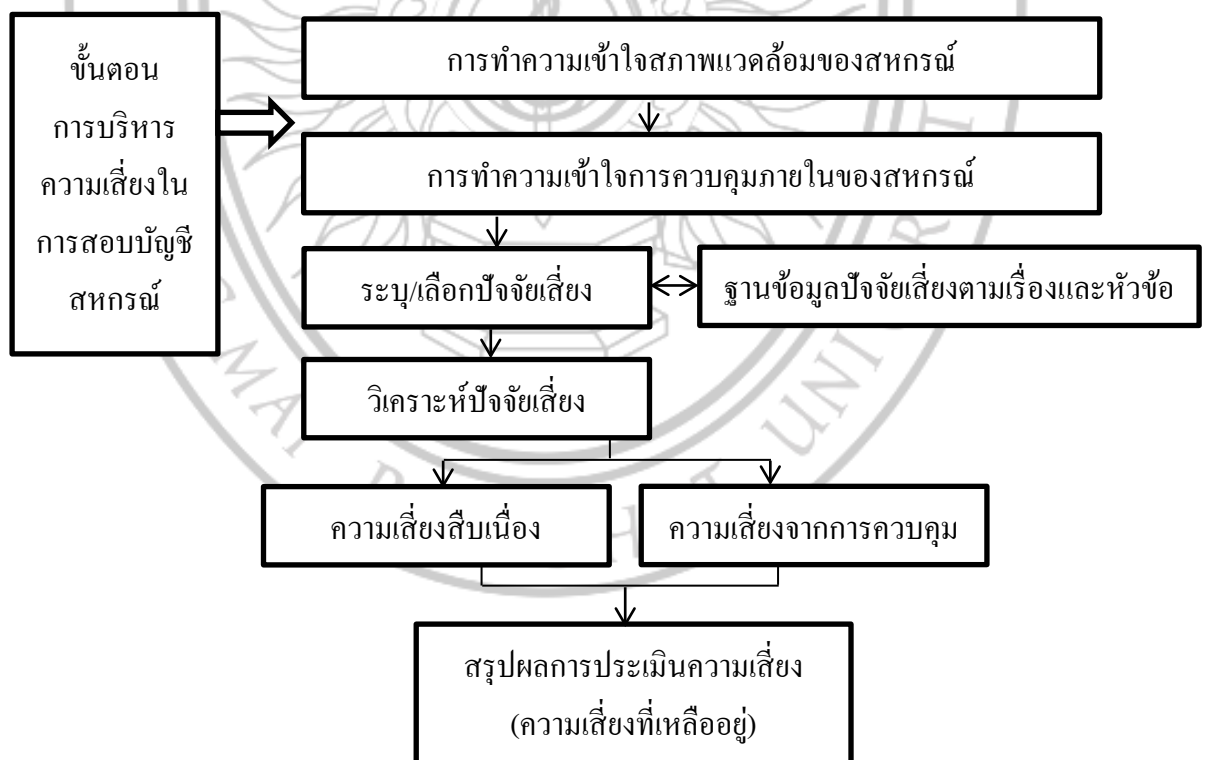
ส่วนที่ 2 การประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม

ส่วนที่ 3 การประเมินระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร

ส่วนที่ 4 การประเมินระบบการติดตามและประเมินผล

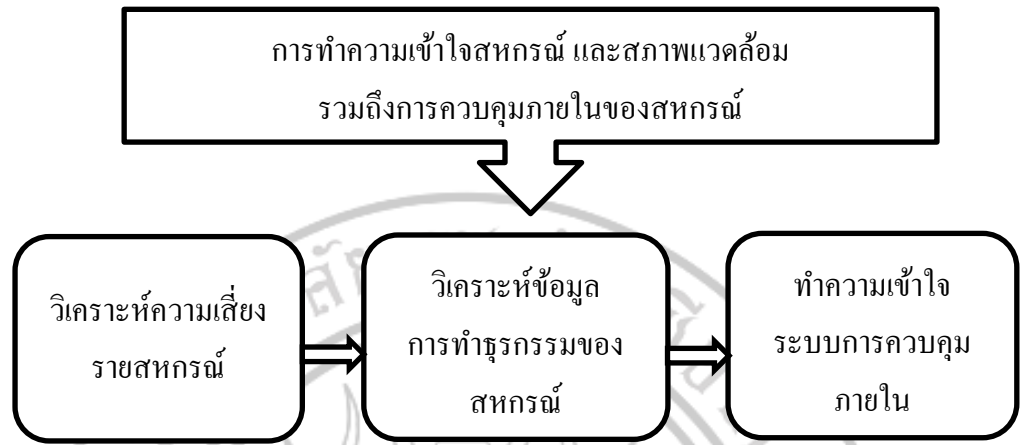
การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีสหกรณ์ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, สำนักนโยบายและมาตรฐานการสอบบัญชี, 2560)

ขั้นตอนหรือวิธีการบริหารความเสี่ยงในการสอบบัญชีสหกรณ์สามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 2.3 ผังงานแสดงขั้นตอนหรือวิธีการบริหารความเสี่ยงในการสอบบัญชี

1. การทำความเข้าใจสหกรณ์ และสภาพแวดล้อม รวมถึงการควบคุมภายในของสหกรณ์

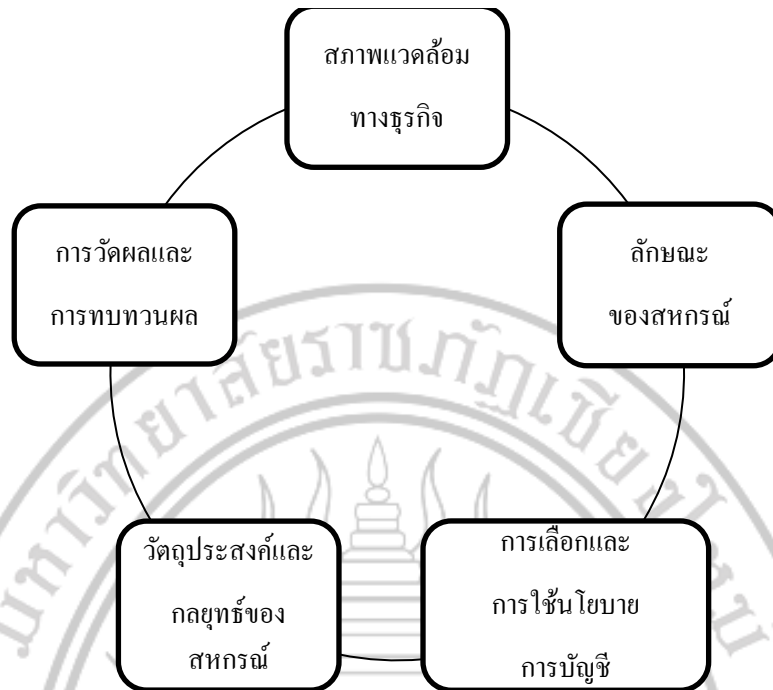

การวิเคราะห์โครงสร้าง
เงินลงทุนของสหกรณ์

วิเคราะห์ข้อมูลการทำธุรกรรม
เชิงลึก (Scan ธุรกรรม)

ภาพที่ 2.4 การทำความเข้าใจสหกรณ์ สภาพแวดล้อม รวมถึงการควบคุมภายในของสหกรณ์

1.1 การทำความเข้าใจสหกรณ์และสภาพแวดล้อมของสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีต้องได้มาซึ่งความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้

ภาพที่ 2.5 องค์ประกอบการทำงานเข้าใจสหกรณ์ และสภาพแวดล้อม

1.1.1 สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ข้อกำหนดทางกฎหมาย มาตรฐานการบัญชีของสหกรณ์ซึ่งรวมถึงปัจจัยภายนอกอื่น ซึ่งความเสี่ยงอาจเกิดจากลักษณะของธุรกิจ ระดับความเข้มงวดของกฎหมาย สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไป

1) สภาพแวดล้อมทางธุรกิจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ รวมถึงเงื่อนไขทางธุรกิจ เช่น สภาพการแข่งขัน ความสัมพันธ์ของสหกรณ์กับสมาชิก และการพัฒนาทางเทคโนโลยี

2) ข้อกำหนดทางกฎหมาย คือ ปัจจัยทางข้อกำหนดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องสภาพแวดล้อมของข้อบังคับทางกฎหมายและการเมือง

3) มาตรฐานการบัญชีของสหกรณ์ หลักการบัญชี คำแนะนำ และแนวปฏิบัติเฉพาะธุรกิจ / ลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์

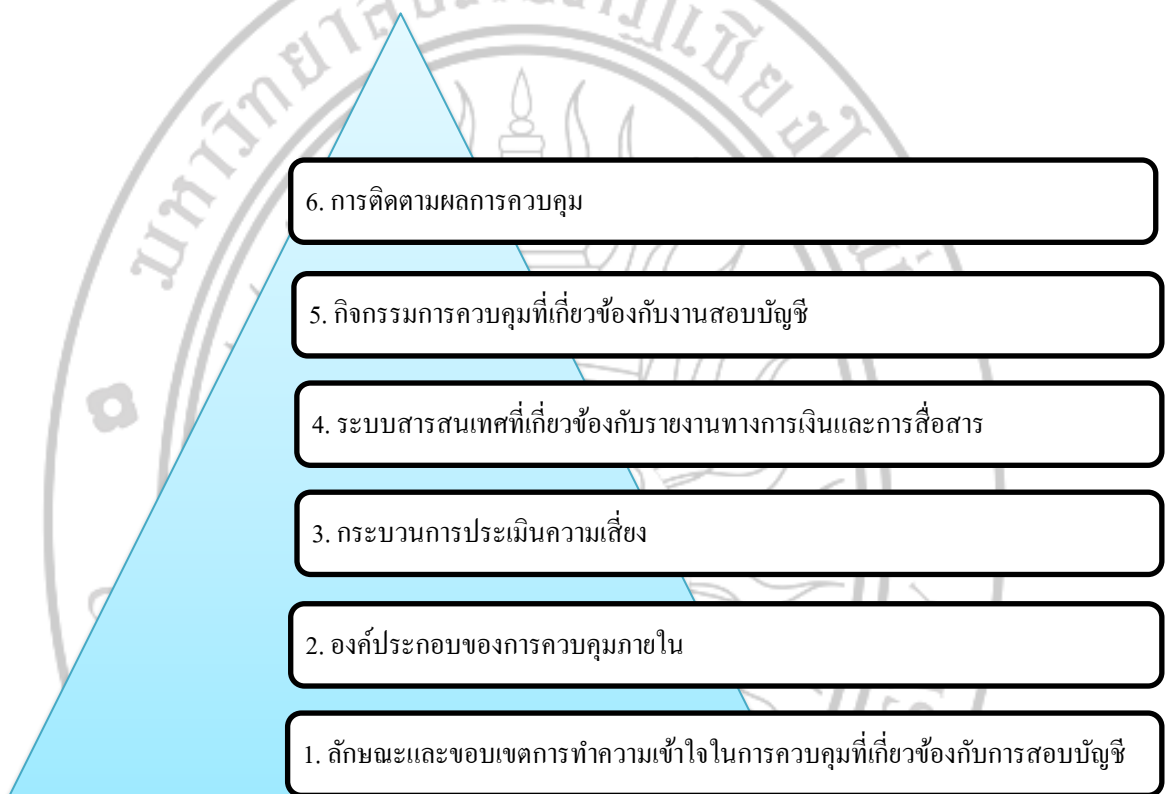
4) ลักษณะของสหกรณ์ รวมถึงการดำเนินงาน ความเป็นเจ้าของและโครงสร้างการกำกับดูแล

5) การเลือกและการใช้นโยบายการบัญชี รวมถึงเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีของสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีจะต้องประเมินนโยบายการบัญชีของ

สหกรณ์ว่ามีความเหมาะสมกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์หรือไม่ สอดคล้องกับระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่

6) วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ของสหกรณ์และความเสี่ยงทางธุรกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

1.2 การทำความเข้าใจการควบคุมภายในของสหกรณ์

ภาพที่ 2.6 การทำความเข้าใจการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับงานสอบบัญชี

1.2.1 ลักษณะและขอบเขตของการทำความเข้าใจในการควบคุมที่เกี่ยวข้องกับการสอบบัญชีผู้สอบบัญชีต้องประเมินการออกแบบการควบคุม และพิจารณาว่าการควบคุมดังกล่าวได้นำมาปฏิบัติหรือไม่ซึ่งวิธีการประเมินความเสี่ยงเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีเกี่ยวกับการออกแบบและการนำไปปฏิบัติของการควบคุมที่เกี่ยวข้อง

1.2.2 องค์ประกอบของการควบคุมภายในของผู้สอบบัญชีต้องได้มาซึ่งความเข้าใจในสภาพแวดล้อมการควบคุมของสหกรณ์

1.2.3 กระบวนการประเมินความเสี่ยงของสหกรณ์

1.2.4 ระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับรายงานทางการเงินและการสื่อสาร ผู้สอบบัญชีต้องเข้าใจในระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับรายงานทางการเงิน

1.2.5 กิจกรรมการควบคุมที่เกี่ยวข้องกับงานสอบบัญชี

1.2.6 การติดตามผลการควบคุมเป็นกระบวนการประเมินความมีประสิทธิภาพของการควบคุมภายในตลอดเวลา โดยมีการประเมินประสิทธิภาพของการควบคุมในเวลาที่เหมาะสมและมีการดำเนินการแก้ไขที่จำเป็น

2. การระบุและการประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ผู้สอบบัญชีต้องระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ดังนี้

2.1 การประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในระดับงบการเงิน หมายถึง ความเสี่ยงที่แผ่กระจายในงบการเงินโดยรวม และมีแนวโน้มที่จะกระทบต่อสิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้หลาย ๆ เรื่อง โดยปกติแล้วความเสี่ยงในลักษณะนี้ไม่ได้กระทบเฉพาะสิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในประเภทรายการ ยอดคงเหลือทางการบัญชี หรือการเปิดเผยข้อมูล ความเสี่ยงเหล่านี้แสดงถึงสถานการณ์ที่อาจเพิ่มความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในระดับที่เกี่ยวกับสิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้

2.1.1 ความเสี่ยงในระดับงบการเงินอาจเกิดจากข้อบกพร่องของสภาพแวดล้อมการควบคุม

2.1.2 การทำความเข้าใจในการควบคุมภายใน ผู้สอบบัญชีอาจเกิดความสงสัยเกี่ยวกับการตรวจสอบได้ของงบการเงินของสหกรณ์

2.2 การประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในระดับที่เกี่ยวกับสิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้ ของประเภทรายการยอดคงเหลือทางการบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพิจารณา เนื่องจากการพิจารณาดังกล่าวช่วยให้ผู้สอบบัญชีในการกำหนดลักษณะ ระยะเวลา และขอบเขตของวิธีการตรวจสอบ ซึ่งจำเป็นต้องได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ ผู้สอบบัญชีอาจสรุปว่าความเสี่ยงที่ระบุไว้มีลักษณะที่แผ่กระจายในงบการเงินโดยรวม และมีแนวโน้มที่จะกระทบต่อสิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้ในหลาย ๆ เรื่อง

สิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้ที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการพิจารณาการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่อาจเกิดขึ้นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

ประเภทของรายการและเหตุการณ์สำหรับระยะเวลาที่ตรวจสอบ	ยอดคงเหลือทางบัญชี ณ วันสิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชี	การแสดงผลรายการและการเปิดเผยข้อมูล
<ul style="list-style-type: none"> • การเกิดขึ้นจริง OCCURRENCES : O • ความครบถ้วน COMPLETENESS : C • ความถูกต้อง ACCURACY : A • การตัดยอด CUTOFF : CU • การจัดประเภทรายการ CLASSIFICATION : CL 	<ul style="list-style-type: none"> • ความมีอยู่จริง EXISTENCE : E • กรรมสิทธิ์และข้อผูกพัน RIGHTS AND OBLIGATIONS : R&O • ความครบถ้วน COMPLETENESS : C • การแสดงผลค่าและการปันส่วน VALUATION AND ALLOCATION : V&A 	<ul style="list-style-type: none"> • การเกิดขึ้นจริงและกรรมสิทธิ์และข้อผูกพัน OCCURRENCE AND RIGHTS AND OBLIGATIONS : O&R • ความครบถ้วน COMPLETENESS : C • การจัดประเภทรายการและเข้าใจได้ CLASSIFICATION AND UNDERSTANDABILITY : C&U • ความถูกต้องและการแสดงผลค่า ACCURACY AND VALUATION : A&V

ภาพที่ 2.7 สิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้ที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการพิจารณาการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่อาจเกิดขึ้น

3. ประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีโดยการพิจารณาระบบปัจจัยเสี่ยง (Risk Factors)

ตามกระบวนการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ (Business Process) รวมทั้ง รายการทางบัญชีที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณา ดังนี้

3.1 พิจารณาความเสี่ยงสืบเนื่องในแต่ละปัจจัยเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีได้ระบุไว้ โดยการประเมินถึงผลกระทบ (Impact) และโอกาสที่อาจเกิดขึ้น (Likelihood) โดยไม่คำนึงถึงระบบการควบคุมภายในที่สหกรณ์มีอยู่

3.2 พิจารณาระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ ตามแต่ละปัจจัยเสี่ยงว่าสหกรณ์ มีกิจกรรมการควบคุมที่สามารถลดความเสี่ยงสืบเนื่องตามข้อ 3.1 หรือไม่ และพิจารณาว่ากิจกรรม ควบคุมได้ถูกนำไปปฏิบัติหรือไม่ สามารถลดความเสี่ยงได้มากน้อยเพียงใด

3.3 ระบุความเสี่ยงที่เหลืออยู่ว่าเป็นความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อกระจายไปยังบ การเงินโดยรวมและมีโอกาสกระทบต่อสิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้ ในหลายเรื่องหรือไม่

4. เชื่อมโยงความเสี่ยงที่ระบุได้กับสิ่งที่สามารถผลิตผลได้ในระดับที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้ โดยพิจารณาการควบคุมที่เกี่ยวข้องที่ผู้สอบ บัญชีตั้งใจที่จะทดสอบจากกระบวนการทำงานและระบบการควบคุมภายในที่สหกรณ์มีอยู่ เนื่องจากกิจกรรมการควบคุมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งมักจะไม่สามารถลดหรือจำกัดความเสี่ยงหนึ่ง ได้ทั้งหมด ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจึงต้องเชื่อมโยงองค์ประกอบการควบคุมภายในของสหกรณ์ทั้งหมด ว่าเพียงพอที่จะรองรับความเสี่ยงได้หรือไม่

5. พิจารณาว่าความเสี่ยงใดเป็นความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญ ผู้สอบบัญชีต้องพิจารณาว่า ความเสี่ยงที่ระบุใดที่ผู้สอบบัญชีเห็นว่าเป็นความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญในการใช้ดุลยพินิจของผู้สอบ บัญชีต้องไม่รวมผลกระทบต่อควบคุมที่ระบุได้เกี่ยวกับความเสี่ยงนั้น ผู้สอบบัญชีต้องพิจารณา ถึงเรื่องดังต่อไปนี้ เป็นอย่างน้อย

- 5.1 ความเสี่ยงนั้นเกี่ยวข้องกับการทุจริตหรือไม่
- 5.2 ความเสี่ยงนั้นเกี่ยวข้องกับความเสถียรธุรกิจที่สำคัญ การบัญชีหรือพัฒนาการ อื่นๆซึ่งต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษหรือไม่
- 5.3 ความซับซ้อนของรายการ
- 5.4 ความเสี่ยงนั้นเกี่ยวข้องกับการรายการที่สำคัญระหว่างกิจการหรือบุคคลที่ เกี่ยวข้องกันหรือไม่
- 5.5 ระดับการใช้ดุลยพินิจในการวัดมูลค่าของข้อมูลทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับ ความเสี่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวัดมูลค่าที่เกี่ยวข้องกับความไม่แน่นอนอย่างมาก
- 5.6 ความเสี่ยงนั้นเกี่ยวข้องกับการรายการที่มีนัยสำคัญที่ไม่ใช่การดำเนินธุรกิจ ตามปกติของสหกรณ์ หรือรายการที่ผิดปกติหรือไม่

6. กำหนดแผนงานสอบบัญชี เมื่อผู้สอบบัญชีสามารถระบุความเสี่ยงจากการแสดง ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาดทั้งในระดับ

งบการเงินและในระดับที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้ ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจะบันทึกข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับสหกรณ์ และใช้ผลการประเมินความเสี่ยงในการ กำหนดขอบเขต ลักษณะระยะเวลาและทรัพยากรที่จะใช้สำหรับการตรวจสอบสหกรณ์แต่ละแห่ง รวมทั้งพิจารณาใช้ผลการตรวจสอบของผู้ตรวจสอบกิจการ เพื่อกำหนดแนวการสอบบัญชีให้ เหมาะสมกับผลการประเมินความเสี่ยงของสหกรณ์

7. การปรับเปลี่ยนการประเมินความเสี่ยง ผู้สอบบัญชีอาจมีการเปลี่ยนแปลงระหว่าง การปฏิบัติงานตรวจสอบเมื่อได้รับหลักฐานการสอบบัญชีเพิ่มขึ้น หรือได้รับข้อมูลใหม่ซึ่งมีความ ชัดแย้งกับหลักฐานการสอบบัญชีที่ผู้สอบบัญชีใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินไว้เดิม เช่น ผู้สอบบัญชี อาจได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่บ่งชี้ว่าการควบคุมภายในในช่วงเวลาที่เลือกตรวจสอบไม่มี ประสิทธิภาพ หรือในการตรวจสอบเนื้อหาสาระผู้สอบบัญชีอาจพบการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อ ข้อเท็จจริงที่มีจำนวนหรือความถี่มากกว่าที่ผู้สอบบัญชีได้ประเมินไว้ในสถานการณ์ดังกล่าวแสดง ให้เห็นว่าการประเมินความเสี่ยงอาจไม่สะท้อนถึงสถานการณ์ที่แท้จริงของสหกรณ์ ส่งผลให้ วิธีการตรวจสอบที่ได้วางแผนไว้อาจไม่มีประสิทธิภาพในการตรวจพบการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อ ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ผู้สอบบัญชีควรปรับเปลี่ยนการประเมินความเสี่ยงและปรับเปลี่ยน แผนงานสอบบัญชีให้สอดคล้องต่อไป อย่างไรก็ตามหากผู้สอบบัญชีสรุปแล้วว่าต้องปรับเปลี่ยน ลักษณะ ช่วงเวลา และขอบเขตของวิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระที่ได้เคยวางแผนไว้เพื่อครอบคลุม ระยะเวลาที่เหลืออยู่ เนื่องจากการตรวจสอบการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงในช่วงการ ตรวจสอบที่ผู้สอบบัญชีไม่ได้คาดการณ์ไว้ การปรับเปลี่ยนดังกล่าวอาจรวมถึงการขยายวิธีการหรือ การปฏิบัติวิธีเดียวกับที่เคยปฏิบัติในช่วงการตรวจสอบสำหรับวันสิ้นงวด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประทีป วชิทองรัตนา (2558) ศึกษาประสิทธิภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับ อนุญาตในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยเหตุประสพการณ์ของผู้สอบบัญชี มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก ต่อประสิทธิภาพการสอบบัญชีมากที่สุด ผู้สอบบัญชีที่มีประสพการณ์ด้านการวางระบบบัญชี จะมี ผลการปฏิบัติงานและขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน รวมถึงมีการรวบรวมหลักฐานในการสอบบัญชี อย่างเป็นระบบ และยังสามารถช่วยในเรื่องของการลดความเสี่ยงทางการเงิน นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ผู้สอบบัญชีที่มีประสพการณ์ด้านการให้คำปรึกษาด้านบัญชียังสามารถประเมินผลการดำเนินงาน ของหน่วยงานและให้คำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการหรือเจ้าของบริษัทและบอกรายละเอียดเกี่ยวกับ

เงื่อนไขด้านเวลาและขอบเขตซึ่งเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีประสบการณ์ได้เป็นอย่างดีและพบอีกว่าประสิทธิภาพการสอบบัญชี มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสำเร็จในการทำงานของผู้สอบบัญชี

นันทิศา วิศิษฐ์ธรรมศรี (2551) ศึกษาแนวทางการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้สอบบัญชีภาษีอากรให้ความสำคัญมากในการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีเป็นอันดับแรก รองลงมาคือการประเมินความเสี่ยงจากการควบคุม และการประเมินความเสี่ยงสืบเนื่อง การประเมินความเสี่ยงจากการตรวจสอบ บัญชีที่ทำให้ความสำคัญมากที่สุดคือ สามารถตรวจสอบการปรับปรุงกำไรขาดทุนสุทธิทางบัญชีเป็นกำไรสุทธิขาดทุนสุทธิเพื่อเสียภาษีอากร ส่วนการประเมินความเสี่ยงจากการควบคุม ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่กิจการมีเอกสารหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชีและมีการเก็บรักษาเอกสารอย่างเหมาะสม และสำหรับการประเมินความเสี่ยงสืบเนื่อง ซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับ งบการเงินจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือ ความซื่อสัตย์สุจริตและทัศนคติของผู้บริหารในการบริหารงานและการจัดการทางการเงิน ส่วนในระดับของยอดคงเหลือในบัญชีและประเภทรายการจะให้ความสำคัญแก่รายการผิดปกติและซับซ้อน รายการที่ไม่ผ่านการประมวลผลตามปกติ โดยเฉพาะรายการที่เกิดขึ้น ณ วันสิ้นงวดหรือใกล้วันสิ้นงวด

อาณดา ไช้จินตมณี (2551) ศึกษาแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงของการสอบบัญชีของระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าความเสี่ยงสืบเนื่องในสภาพแวดล้อมของระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าโครงสร้างการจัดองค์การและลักษณะของการประมวลผลมีความเสี่ยงสืบเนื่องในระดับมาก ส่วนการออกแบบและวิธีการปฏิบัติงานมีความเสี่ยงสืบเนื่องในระดับปานกลาง การควบคุมทั่วไปและการควบคุมระบบงานในระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์โดยรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อการควบคุมระบบงานมากกว่าการควบคุมทั่วไป นอกจากนี้ พบว่า ความแตกต่างของสำนักงานสอบบัญชีและจำนวนผู้ช่วยผู้สอบบัญชี มีผลทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นต่อระดับความเสี่ยงสืบเนื่องในสภาพแวดล้อมของระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์ และระดับความสำคัญของการควบคุมทั่วไปในระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์แตกต่างกัน และความแตกต่างของระดับการศึกษา มีผลทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นต่อระดับความมีสาระสำคัญของการควบคุมระบบงานในระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์แตกต่างกัน

เอื่อมอรุา พรหมจันทร์ (2551) ศึกษาสภาพปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยพบว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยที่มีอายุ สถานภาพและระดับการศึกษาแตกต่างกันให้ความเห็นเกี่ยวกับการมีสภาพในการปฏิบัติงาน ด้านการตัดสินใจ และการแก้ปัญหา และด้านการบริการแตกต่างกัน ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ที่มีอายุระดับการศึกษา ประสบการณ์การสอบบัญชีและรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีปัญหาในการปฏิบัติงานด้านการพิจารณาถึงกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่ตรวจสอบ ด้านข้อตกลงในการรับงานสอบบัญชี ระยะเวลาทำการของผู้สอบบัญชี และด้านการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีแตกต่างกัน

พรธนิภา แจ้งสุวรรณ (2551) ศึกษาการใช้ปัจจัยและองค์ประกอบความเสี่ยงในการประเมินความเสี่ยงในการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตพบว่า อายุของผู้สอบบัญชี ประสบการณ์ทำงาน ปริมาณการรับงาน จำนวนของผู้ช่วยผู้สอบบัญชี เชื่อชาติของผู้สอบบัญชี สังกัดที่มีต่อระดับความเสี่ยงสืบเนื่องและความเสี่ยงจากการควบคุมนั้น ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้ความเห็นที่มีต่อระดับความเสี่ยงในด้านต่างๆ ไม่แตกต่างกัน ผู้สอบบัญชีควรให้ความสนใจอย่างมากเพื่อการประเมินความเสี่ยงในการวางแผนของผู้สอบบัญชีมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรให้ความสำคัญ การได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสมตรวจสอบรายการที่ผิดปกติ เช่น รายการหรือวิธีปฏิบัติที่ซ้ำซ้อนและยอดคงเหลือในบัญชีแยกประเภทรายการความกดดันที่ผิดปกติต่อกิจการ เช่น สภาพเศรษฐกิจตกต่ำ ความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน ลักษณะทางธุรกิจของกิจการ มีปัจจัยใดบ้างที่กระทบต่อสถานการณ์ที่ดำเนินอยู่ ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของระบบสารสนเทศ ประสบการณ์และความรู้ของผู้บริหาร ความเชื่อมั่นและจริยธรรมของผู้บริหาร

เดือนใจ ภักดีสัน (2558) ศึกษาความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีต่อความเสี่ยงสืบเนื่องและความเสี่ยงจากการควบคุมในการตรวจสอบบริษัทที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์พบว่า การประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องด้านความซื่อสัตย์และจริยธรรมของผู้สอบบัญชีมีความเสี่ยงมากที่สุด การประเมินความเสี่ยงจากการควบคุมโดยรวมมีความเสี่ยงระดับมาก โดยเฉพาะรายการที่ผิดปกติ ปัญหาการได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสม มีความเสี่ยงในระดับมากที่สุด และด้านปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของระบบสารสนเทศโดยรวม มีความเสี่ยงในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงโปรแกรมโดยไม่มีกำนันที่ก อนุมัติและตรวจสอบ

พัชรา ศรีวิซุพงษ์ (2554) ศึกษาความคิดเห็นต่อความเสี่ยงในการสอบบัญชีในมุมมองของผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานสอบบัญชีขนาดย่อมที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อความเสี่ยงในการสอบบัญชีซึ่งมีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ปัจจัยด้านคุณลักษณะและการปฏิบัติงานของทีมตรวจสอบอยู่ในระดับมาก ด้านแรงกดดันทางเวลาที่ใช้ในการตรวจสอบอยู่ในระดับมาก และด้านความมีประสิทธิภาพของการควบคุมภายในอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษายังพบว่า องค์กรประกอบส่วนใหญ่ของบทบาทและการกำกับดูแลของสภาวิชาชีพบัญชีมีผลต่อความเสี่ยงในการสอบบัญชีในระดับปานกลางยกเว้น เรื่องมาตรฐานการบัญชีมีเนื้อหายากต่อการทำความเข้าใจและมีตัวอย่างประกอบน้อย มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก และองค์กรประกอบส่วนใหญ่ของการควบคุมคุณภาพของสำนักงานสอบบัญชีมีผลต่อความเสี่ยงในการสอบบัญชีในระดับปานกลางยกเว้น เรื่องการสรรหาบุคลากร การกำหนดคุณสมบัติ แนวทางการประเมินบุคลากรในแต่ละระดับ และการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก

งามฉวี โชติยมนตรี (2552) ศึกษาแนวทางการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้สอบบัญชีได้พิจารณาว่าจะจำกัดความเสี่ยงที่เกิดจากการตรวจสอบให้อยู่ในระดับใดที่จะให้ผลเป็นที่น่าพอใจเพื่อให้เกิดความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าความเสียหายหรือข้อผิดพลาดจะไม่เกิดขึ้น หรือหากเกิดขึ้นก็ให้อยู่ในระดับที่ไม่เป็นอันตราย หรือเป็นอุปสรรคต่อการแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ หรือไม่ถึงกับทำให้รายงานการเงินการบัญชีหรือข้อมูลต่าง ๆ ในงบการเงินเชื่อถือไม่ได้ รองลงมาคือการประเมินความเสี่ยงจากการควบคุม ซึ่งความเสี่ยงทั้ง 2 ประเภทนี้สามารถควบคุมและป้องกันได้ด้วยการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีตามความรู้ความสามารถ การประเมินเบื้องต้นว่าลูกค้ามีการจัดการกับระบบการควบคุมภายในที่เหมาะสมหรือไม่ ความเสี่ยงของกิจการมีอยู่ตรงไหนบ้าง และวิธีการทดสอบระบบก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถทราบจุดอ่อนของระบบการควบคุมภายในของกิจการ เพื่อจะได้ตัดสินใจกำหนดลักษณะ ระยะเวลา และขอบเขตของวิธีการตรวจสอบโดยใช้วิธีตรวจสอบเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับสถานการณ์และขนาดของกิจการ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินได้อย่างมีเหตุผล อีกทั้งยังสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายและต้นทุนที่จะเกิดขึ้นจากการตรวจสอบได้เป็นอย่างดีส่วนการประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องนั้นผู้สอบบัญชีจะให้ความสำคัญอยู่ในระดับสูงเป็นลำดับสุดท้าย เนื่องจากเห็นว่าความเสี่ยงประเภทนี้เป็นความเสี่ยงที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นความเสี่ยงที่แฝงอยู่ในกิจการที่

ผู้สอบบัญชีรับปฏิบัติงานตรวจสอบ ซึ่งความเสี่ยงสืบเนื่องนั้นเป็นความเสี่ยงที่มีอยู่โดยธรรมชาติ ในกิจการหรืองานแต่ละอย่าง กล่าวคือเมื่อใดก็ตามที่ตัดสินใจจะทำกิจการหรืองานนั้น ๆ ความเสี่ยง ประเภทนี้จะเกิดขึ้นแน่นอน ส่วนจะมากหรือน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละเรื่องหรือรายการที่ ตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีสามารถทำได้เพียงการประเมินปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและพิจารณาถึง ผลกระทบต่องบการเงิน หรือรายการและยอดคงเหลือในบัญชีแล้วจึงจะทำการตรวจสอบเป็นกรณี พิเศษต่อไป

จิรภัทร คู่มณี (2556) ศึกษาแนวทางการปรับปรุงการประเมินความเสี่ยงในการสอบ บัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 6 พบว่าผู้สอบบัญชีภาครัฐ สังกัดสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 6 จำนวน 102 คนให้ ความสำคัญเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยง ในการสอบบัญชีที่ควรได้รับการปรับปรุงในภาพรวม อยู่ในระดับมาก คือ การประเมินความเสี่ยงด้านระบบติดตามและประเมินผล สหกรณ์ควรมีการ ประชุมติดตามงานของคณะกรรมการดำเนินการโดยสม่ำเสมอ โดยเมื่อแยกตามอายุของผู้สอบ แบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่ให้ความสำคัญในการประเมินความเสี่ยงในการสอบ บัญชีที่ควรได้รับการปรับปรุง ในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ มากกว่า 55 ปี ทั้งนี้ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมในอดีต โดยพบว่าการ ประเมินความเสี่ยงเบื้องต้นว่ากิจการมีระบบการควบคุมภายในที่เหมาะสมหรือไม่ ทำให้ทราบ จุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของระบบการควบคุมภายในของกิจการ เพื่อจะได้ตัดสินใจกำหนดลักษณะ ระยะเวลา และขอบเขตของวิธีการตรวจสอบให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ทัศนีย์ แสงสว่าง (2552) ศึกษา “แนวทางการประเมินความเสี่ยงการสอบบัญชีของ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยการใช้แบบสอบถามพบว่าผู้สอบบัญชีได้ พิจารณาว่าจะกำจัดความเสี่ยงที่เกิดจากการตรวจสอบไม่พบข้อผิดพลาดที่มีสาระสำคัญ อยู่ในระดับ ใดที่จะให้ผลเป็นที่น่าพอใจ เพื่อให้เกิดความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าความเสียหายหรือ ข้อผิดพลาดจะไม่เกิดขึ้น หรือหากเกิดขึ้นก็อยู่ในระดับที่ไม่เป็นอันตราย หรือเป็นอุปสรรคต่อการ แสดงความเห็นต่องบการเงินได้ หรือไม่ถึงกับทำให้รายงานทางการเงินหรือข้อมูลต่างๆ ในงบ การเงินเชื่อถือไม่ได้ รองลงมาคือการประเมินความเสี่ยงจากการควบคุม ซึ่งความเสี่ยงทั้ง 2 ประเภท นี้สามารถควบคุมและป้องกันได้ด้วยการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีตามความรู้ความสามารถ การ ประเมินเบื้องต้นว่าลูกค้ามีระบบการควบคุมภายในที่เหมาะสมหรือไม่ เพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อนหรือ ข้อบกพร่องของระบบควบคุมภายในของกิจการ เพื่อจะได้ตัดสินใจกำหนดลักษณะ ระยะเวลา และ

ขอบเขตของวิธีการตรวจสอบให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินได้อย่างมีเหตุผล อีกทั้งยังสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายและต้นทุนที่จะเกิดขึ้นจากการตรวจสอบได้เป็นอย่างดี ส่วนการประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องนั้น ผู้สอบบัญชีให้ความสำคัญเป็นลำดับสุดท้าย เนื่องจากความเสี่ยงประเภทนี้เป็นความเสี่ยงที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นความเสี่ยงที่แฝงอยู่ในกิจการที่ผู้สอบบัญชีรับปฏิบัติงานตรวจสอบ และเป็นความเสี่ยงที่มีอยู่โดยธรรมชาติในกิจการ กล่าวคือไม่ว่าจะประกอบกิจการใดๆ ก็ย่อมมีความเสี่ยงประเภทนี้เกิดขึ้นแน่นอน ส่วนจะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับแต่ละกิจการที่ตรวจสอบ

อัญชติ ตติยันตกุล (2554) ศึกษา “แนวทางการปรับปรุงการควบคุมภายในทางการเงินและการบัญชีของสหกรณ์ภาคการเกษตรของพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 6” โดยการใช้แบบสอบถาม พบว่า การควบคุมภายในด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปสหกรณ์ภาคการเกษตรควรมีการปรับปรุงเรื่องกระบวนการพัฒนาคณะกรรมการให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ให้เพียงพอในการบริหารงานและปฏิบัติงาน ด้านการประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุมในกิจกรรมการเงินการบัญชี สหกรณ์ควรปรับปรุงให้มีการตรวจนับเงินสดในมือเปรียบเทียบกับบัญชีทุกวัน ด้านการประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม ในกิจกรรมการให้สินเชื่อ สหกรณ์ควรปรับปรุงให้มีการเปรียบเทียบบัญชีย่อยให้ตรงกับบัญชีคุมยอดทุกเดือน ด้านการประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม ในกิจกรรมจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สหกรณ์ควรปรับปรุงการจัดทำทะเบียนคุมสินค้า บัตรสินค้าให้เป็นปัจจุบัน ด้านการประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม ในกิจกรรมรวบรวมและแปรรูปผลิตผล สหกรณ์ควรปรับปรุงให้มีการทำรายงานผลิตผล รายงานผลผลิตที่ได้จากการแปรรูป รายงานสินค้า วัสดุคืบคงเหลือเสนอคณะกรรมการ เป็นประจำ ด้านการประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม ในกิจกรรมรับฝากเงิน สหกรณ์ควรปรับปรุงให้มีการยื่นยันยอดเงินรับฝากอย่างน้อยปีละครั้ง ด้านการประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม ในกิจกรรมการลงทุน สหกรณ์ควรปรับปรุงให้มีการเปรียบเทียบราคาทุนกับมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนกรณีที่เป็นเงินลงทุนที่อยู่ในความต้องการของตลาด ด้านการประเมินความเสี่ยงและกิจกรรมควบคุม ในกิจกรรมสินทรัพย์ถาวร สหกรณ์ควรปรับปรุงให้มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สิน และติดหรือเขียนหมายเลขรหัสหรือหมายเลขครุภัณฑ์กำกับไว้ที่ทรัพย์สิน ด้านระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สหกรณ์ควรปรับปรุงให้มีการสำรองข้อมูลอย่างเพียงพอตามระยะเวลาที่กำหนด และเก็บข้อมูลชุดสำรองไว้ในที่ปลอดภัย ด้านการติดตามและประเมินผล สหกรณ์ควรปรับปรุงให้มีการรายงานผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบกิจการที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างสม่ำเสมอ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

ความเสี่ยงในการสอบบัญชี กรณีศึกษา ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเชียงใหม่ มีวิธีการดำเนินการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุดจึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยใช้เทคนิค Focus Group Discussions โดยวางกรอบ โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ไว้ และกำหนดหัวข้อและเนื้อหาที่สัมภาษณ์ให้ชัดเจนและครอบคลุม
2. การค้นคว้าจากงานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารทางราชการ ตำราหรือเอกสารเกี่ยวกับความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ศึกษาการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 42 คน ประกอบด้วย ผู้สอบบัญชีซึ่งดำรงตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบบัญชีระดับชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน นักวิชาการตรวจสอบบัญชีระดับชำนาญการ จำนวน 22 คน นักวิชาการตรวจสอบบัญชีระดับปฏิบัติการ จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่งานตรวจสอบบัญชีระดับอาวุโส จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่งานตรวจสอบบัญชีระดับชำนาญงาน จำนวน 1 คนและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ จำนวน 12 คน

ประเภทของข้อมูล

ข้อมูลที่น่ามาประกอบการศึกษา ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลจาก 2 แหล่งข้อมูล คือ

1. แหล่งปฐมภูมิ (Primary Sources) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Survey) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอบบัญชีของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงใหม่ จำนวน 30 คน และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ จำนวน 12 คน

2. แหล่งทุติยภูมิ (Secondary Sources) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้ ดังนี้ หนังสือทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวารสารต่าง ๆ เพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551, น. 85-96) ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยุหลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชี เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2. นำผลของการศึกษาตามข้อ (1) มาสร้างแบบสัมภาษณ์โดยพิจารณาเนื้อหาให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด ขอบเขตของงานวิจัย และวัตถุประสงค์

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยการค้นคว้าอิสระเพื่อพิจารณาความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของงานวิจัยหรือไม่ สำนวนภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยการค้นคว้าอิสระแนะนำ แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ว่ามีความถูกต้องในรายละเอียดต่าง ๆ ครอบคลุมเนื้อหาของงานวิจัยทั้งหมดแล้วหรือไม่ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังจะตรวจสอบความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้ด้วย

5. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยค้นคว้าอิสระพิจารณาอีกครั้ง

6. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อนำผลไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์

7. นำผลที่ได้รับจากการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยการค้นคว้าอิสระอีกครั้ง เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ แล้วจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการศึกษาการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชี โดยแบ่งประเด็นในการสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งปัจจุบัน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชี

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการลดความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์

ตอนที่ 4 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรครวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการขั้นตอนและวิธีการดังนี้

1. ดำเนินการจัดทำแบบสัมภาษณ์ ตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และความสมบูรณ์ของเอกสาร

2. ดำเนินการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยใช้เทคนิค Focus Group Discussions

3. ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการตอบกลับทั้งหมด หากข้อมูลที่ได้ยังไม่ครบถ้วนตามที่ผู้วิจัยต้องการ จะทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมเพื่อให้ได้รายละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุด

4. ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นจะนำแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การบรรยายและพรรณนาสรุปเป็นประเด็น โดยมีการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการป้องกันและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการแสดงความคิดเห็นต่องบการเงิน ซึ่งประกอบด้วย

1. แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการป้องกันและลดความเสี่ยงจากการสังเกตการณ์สัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร และรายงานต่าง ๆ
2. การประมวลผลข้อมูล ได้สอบถามผู้ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบว่ามีวิธีการในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนอย่างไร มีปัญหาในการปฏิบัติงานสอบบัญชีและมีวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างไร
3. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการสอบถามผู้ปฏิบัติงานด้านสอบบัญชีว่าสามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการพัฒนา หรือลดความเสี่ยงได้หรือไม่ อย่างไร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการค้นคว้าอิสระเรื่อง ความเสี่ยงในการสอบบัญชี กรณีศึกษา ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลตัวอย่างที่เก็บรวบรวมมาได้จำนวน 42 ชุด ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว มาทำการวิเคราะห์โดยผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ส่วน

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเสี่ยงในการสอบบัญชีผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งแบ่งออกเป็นผู้สอบบัญชีภาครัฐ จำนวน 30 คน และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ จำนวน 12 คน

ตอนที่ 2 การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์

ตอนที่ 3 แนวทางการลดความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์

ตอนที่ 4 สภาพปัญหาและอุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตามตารางที่ 4.1 – 4.5 ดังนี้
 ตารางที่ 4.1 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามเพศ

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์		ความคิดเห็นด้านต่าง ๆ	
		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	6	14.29
	หญิง	36	85.71
ผลรวม		42	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 เป็นเพศชาย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จำแนกตามอายุ

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์		ความคิดเห็นด้านต่าง ๆ	
		จำนวน	ร้อยละ
ช่วงอายุ	25 – 30 ปี	1	2.38
	31 – 35 ปี	4	9.52
	36 – 40 ปี	8	19.05
	41 – 45 ปี	7	16.67
	46 – 50 ปี	9	21.43
	มากกว่า 50 ปี	13	30.95
ผลรวม		42	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่าผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี มีจำนวน 13 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.95 มีอายุระหว่าง 46 – 50 ปี มีจำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.43 มีอายุระหว่าง 36- 40 ปี มีจำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 19.05 มีอายุระหว่าง 41 – 45 ปี มีจำนวน 7 ราย

คิดเป็นร้อยละ 16.67 มีอายุระหว่าง 31 – 35 ปี จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.52 และมีอายุ 25 – 30 ปี จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.38

ตารางที่ 4.3 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามตำแหน่ง

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์		ความคิดเห็นด้านต่าง ๆ	
		จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่ง	นักวิชาการตรวจสอบบัญชี	28	66.67
	เจ้าพนักงานตรวจสอบบัญชี	2	4.76
	ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต CPA	12	28.57
ผลรวม		42	100

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นผู้สอบบัญชีภาครัฐ จำนวน 30 คน แยกเป็น นักวิชาการตรวจสอบบัญชี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ได้แก่ นักวิชาการตรวจสอบบัญชีระดับชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน นักวิชาการตรวจสอบบัญชีระดับชำนาญการ จำนวน 22 คน นักวิชาการตรวจสอบบัญชีระดับปฏิบัติการ จำนวน 5 คน เป็นเจ้าพนักงานตรวจสอบบัญชี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.76 ได้แก่ เจ้าพนักงานตรวจสอบบัญชีระดับอาวุโส จำนวน 1 คน เจ้าพนักงานตรวจสอบบัญชีระดับชำนาญงาน จำนวน 1 คน เป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57

ตารางที่ 4.4 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามระดับการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์		ความคิดเห็นด้านต่าง ๆ	
		จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา	ปริญญาเอก	1	2.38
	ปริญญาโท	14	33.33
	ปริญญาตรี	25	59.53
	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	2	4.76
ผลรวม		42	100

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นผู้จบการศึกษาในระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.38 เป็นผู้จบการศึกษาในระดับปริญญาโท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 เป็นผู้จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 59.53 และเป็นผู้จบการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.76

ตารางที่ 4.5 ค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งงาน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์		ความคิดเห็นด้านต่าง ๆ	
		จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งงาน	น้อยกว่า 6 ปี	3	7.14
	6 – 10 ปี	11	26.19
	10 ปีขึ้นไป	28	66.67
ผลรวม		42	100

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้ดำรงตำแหน่งเป็นเวลาน้อยกว่า 6 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 เป็นผู้ที่ยังดำรงตำแหน่งเป็นเวลา 6-10 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 26.19 และเป็นผู้ที่ยังดำรงตำแหน่งเป็นเวลา 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67

ตอนที่ 2 การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์

การศึกษาในตอนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลจากผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ทั้งที่เป็นผู้สอบบัญชีภาครัฐและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ให้ความสำคัญสำหรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นต่อการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี การกำหนดแนวทาง ขั้นตอน วิธีการบริหารความเสี่ยง ปัจจัยสำคัญที่นำมาใช้ในการประเมินความเสี่ยง ซึ่งความเสี่ยงในการสอบบัญชีมีองค์ประกอบสามส่วน ได้แก่ ความเสี่ยงสืบเนื่อง ความเสี่ยงจากการควบคุม และความเสี่ยงจากการตรวจสอบ ซึ่งในการประเมินความเสี่ยงในแต่ละองค์ประกอบนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้ดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชีมาพิจารณาถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

ส่วนด้านการปฏิบัติงาน เป็นการศึกษาข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ทั้งผู้สอบบัญชีภาครัฐและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยนำจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์เป็นตัวกำหนด ซึ่งประกอบด้วย ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ความสามารถ มาตรฐานในการปฏิบัติงาน และการรักษาความลับ แต่สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเฉพาะความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีที่มีต่อสหกรณ์ และความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น

การศึกษาความสำคัญของความเสี่ยงในการสอบบัญชีสหกรณ์ การกำหนดแนวทาง ขั้นตอน วิธีการบริหารความเสี่ยง ปัจจัยสำคัญที่นำมาใช้ในการประเมินความเสี่ยง ของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งเป็นแต่ละหัวข้อดังนี้

การศึกษาถึงความสำคัญของความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์

สหกรณ์เป็นองค์การธุรกิจแบบหนึ่งที่มีบทบาททางเศรษฐกิจเกือบทุกด้าน เป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังพัฒนา หรือด้อยพัฒนา เพราะสหกรณ์มีบทบาทในการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนอย่างยุติธรรม โดยเป็นการรวมแรง รวมปัญญา รวมทุน ของบุคคลที่อ่อนแอทางเศรษฐกิจ การดำเนินการเป็นแบบประชาธิปไตย ยึดหลักการช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พร้อมกับช่วยสร้างความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเป็นการปฏิบัติงานภายใต้พระราชบัญญัติสหกรณ์ และระเบียบ

นายทะเบียนสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีจึงต้องทำการตรวจสอบการปฏิบัติงานตามกฎระเบียบเพื่อให้มั่นใจว่าการปฏิบัติงานของสหกรณ์เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ถูกกำหนดไว้

ผลการวิเคราะห์ความสำคัญของความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชี ของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ จึงสามารถสรุปได้ โดยเรียงตามลำดับความสำคัญ รายละเอียดดังแสดงตามตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ลำดับความสำคัญของความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์

ความสำคัญของความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์	ความคิดเห็นด้านต่างๆ		
	คะแนน	ร้อยละ	ลำดับความสำคัญ
1. ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินผิดพลาดไม่เหมาะสม	42	24.00	1
2. งบการเงินที่ผู้สอบบัญชีได้รับแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ	38	21.71	3
3. ถูกจำกัดขอบเขตการปฏิบัติงานสอบบัญชี	25	14.29	5
4. มีการปกปิดข้อมูล ทำให้ได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง	40	22.86	2
5. ผู้สอบบัญชีขาดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับธุรกิจสหกรณ์ที่ตนปฏิบัติงานสอบบัญชี	30	17.14	4
ผลรวม	175	100	

จากการศึกษาสามารถสรุปลำดับความสำคัญของความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 42 คน ได้กล่าวถึงความเสี่ยงในการสอบบัญชีที่มีความสำคัญต่อผู้สอบบัญชีสหกรณ์ไว้ดังนี้

1. ผู้สอบบัญชีมีความเสี่ยงในการแสดงความเห็นต่องบการเงินที่ผิดพลาด และไม่เหมาะสม หากผู้สอบบัญชีไม่มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสหกรณ์ที่ทำการตรวจสอบ รวมถึงการวางแผนการปฏิบัติงานสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีมีความเสี่ยงที่จะแสดงความเห็นต่องบผิดพลาด

2. ผู้บริหารสหกรณ์ รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่มีการปกปิดข้อมูลที่สำคัญ ทำให้ผู้สอบบัญชีได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง บิดเบือนจากข้อเท็จจริง ทำให้ยากแก่การตรวจสอบ รวมถึงการได้มาซึ่งหลักฐานในการสอบบัญชี

3. งบการเงินที่ผู้สอบบัญชีได้รับและทำการตรวจสอบ แสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ เป็นเหตุสำคัญให้ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินผิดพลาด เนื่องจากวิธีการตรวจสอบที่ใช้ไม่มีประสิทธิภาพ ในบางครั้งวิธีการตรวจสอบที่ผู้สอบบัญชีใช้ก็ไม่สามารถตรวจพบการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงได้ เนื่องจากการปฏิบัติงานสอบบัญชีมีข้อจำกัดหลายประการ และหลักฐานการสอบบัญชีส่วนใหญ่ต้องใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาความเชื่อถือได้มากกว่าที่จะเป็นหลักฐานที่ให้ข้อสรุปได้ในตัวเอง

4. ผู้สอบบัญชีขาดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับธุรกิจสหกรณ์ที่ตนปฏิบัติงานสอบบัญชี เนื่องจากระบบสหกรณ์ในปัจจุบันมีการขยายตัว มีปริมาณธุรกิจเพิ่มมากขึ้น หากผู้สอบบัญชีขาดความรู้ความเข้าใจในธุรกิจแต่ละด้านของสหกรณ์ ย่อมไม่สามารถปฏิบัติงานสอบบัญชีรวมทั้งพิจารณาประเมินความเสี่ยงในแต่ละด้านให้ครอบคลุมได้

5. ผู้สอบบัญชีถูกจำกัดขอบเขตการปฏิบัติงานสอบบัญชี เช่น ถูกจำกัดขอบเขตในเรื่องของการสอบทานหนี้ โดยขอคำยืนยันยอดจากสมาชิกโดยตรง อาจส่งผลให้ผู้สอบบัญชีไม่ทราบถึงควมมีตัวตน ความมีอยู่จริง ความถูกต้อง ครบถ้วน ของลูกหนี้ เป็นต้น

การศึกษาขั้นตอนหรือวิธีการบริหารความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์

จากการศึกษาถึงความสำคัญของความเสี่ยงในการสอบบัญชีขั้นต้น จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติงานสอบบัญชีแต่ละครั้ง ผู้สอบบัญชีมีความเสี่ยงทั้งปัจจัยที่เกิดจากตัวของผู้สอบบัญชีในเรื่องของทักษะการปฏิบัติงานสอบบัญชี การขาดความรู้ความเข้าใจในธุรกิจของสหกรณ์ รวมไปถึงประสบการณ์ในการทำงาน และปัจจัยภายนอกที่เกิดจากสหกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ให้ข้อมูลแก่ผู้สอบบัญชีไม่ครบถ้วน อาจมีการปกปิดข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญทำให้ผู้สอบบัญชีไม่สามารถวางแผนการปฏิบัติงานสอบบัญชีที่ถูกต้องได้ การจำกัดขอบเขตของผู้สอบบัญชี ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ ส่งผลให้ผู้สอบบัญชีมีความเสี่ยงที่จะแสดงความเห็นต่องบการเงินผิดพลาด และไม่เหมาะสม ดังนั้นผู้สอบบัญชีจึงต้องหาวิธีการบริหารจัดการเพื่อป้องกันหรือลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษารายข้อหรือวิธีการบริหารความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี
สหกรณ์โดยเรียงลำดับตามความสำคัญ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ลำดับความสำคัญของวิธีการบริหารความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์

วิธีการบริหารความเสี่ยงในการสอบบัญชี	ความคิดเห็นด้านต่างๆ		
	คะแนน	ร้อยละ	ลำดับ ความสำคัญ
1. เข้าใจธุรกิจ สภาพแวดล้อม การควบคุมภายใน ระเบียบ และข้อบังคับของสหกรณ์	42	27.27	1
2. เข้าใจกระบวนการประเมินความเสี่ยง	35	22.73	4
3. ปฏิบัติงานด้วยความเป็นอิสระ และเป็นมืออาชีพ	40	25.97	2
4. ปฏิบัติงานโดยใช้หลักความระมัดระวัง รอบคอบ	37	24.03	3
ผลรวม	154	100	

จากการศึกษาสามารถสรุปลำดับความสำคัญของวิธีการบริหารความเสี่ยงในการ
ปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 42 คน ได้
กล่าวถึงวิธีการบริหารความเสี่ยงไว้ดังนี้

1. ผู้สอบบัญชีควรมีความเข้าใจและทราบถึงเกี่ยวกับธุรกิจ สภาพแวดล้อม ระบบการ
ควบคุมภายใน ระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์ รวมไปถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ใน
การพิจารณาประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในสหกรณ์นั้นๆ

2. ผู้สอบบัญชีควรปฏิบัติงานด้วยความเป็นอิสระ และเป็นมืออาชีพภายใต้มาตรฐาน
การสอบบัญชี จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี และระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ในเรื่องของความ
เป็นอิสระ ความรู้ ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงานโดยผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องต้องใช้
ดุลยพินิจและไม่ปฏิบัติงานที่ตนขาดความเป็นอิสระ ขาดความรู้และประสบการณ์และความชำนาญ
ในธุรกิจของสหกรณ์

3. ผู้สอบบัญชีควรปฏิบัติตามสอบบัญชีโดยใช้หลักความระมัดระวังรอบคอบและด้วยความชำนาญ ตามระเบียบ คำสั่ง คำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมาตรฐานการสอบบัญชี รวมทั้งมาตรฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

4. ผู้สอบบัญชีควรมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการประเมินความเสี่ยงในแต่ละด้าน และปฏิบัติตามวิธีการประเมินความเสี่ยง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการระบุและการประเมินความเสี่ยง จากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในระดับงบการเงิน และในระดับที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเสี่ยงมากำหนดแผนการสอบบัญชีโดยรวม และแนวการสอบบัญชี

การศึกษาปัจจัยที่นำมาใช้พิจารณาในการประเมินความเสี่ยงในแต่ละประเภท

จากการศึกษาถึงวิธีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามสอบบัญชี ของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ตามที่กล่าวถึงข้างต้น จะเห็นได้ว่า นอกจาก การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ที่จะตรวจสอบ และการปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชีและจรรยาบรรณในวิชาชีพสอบบัญชีแล้ว ผู้สอบบัญชีควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการประเมินความเสี่ยงด้วย กรณีที่ผู้สอบบัญชีตรวจพบประเด็นความเสี่ยงในด้านต่างๆ จะสามารถใช้ความเสี่ยงนั้นเป็นตัวกำหนดแผนการสอบบัญชี และแนวการสอบบัญชี เพื่อเข้าสู่กระบวนการสอบบัญชีต่อไป

ผลการศึกษาถึงปัจจัยสำคัญที่ผู้สอบบัญชีนำมาใช้พิจารณาในการประเมินความเสี่ยงในแต่ละด้าน โดยเรียงลำดับตามความสำคัญ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ผู้สอบบัญชีนำมาใช้ในการประเมินความเสี่ยง

ปัจจัยสำคัญที่นำมาใช้พิจารณาในการประเมินความเสี่ยง	ความคิดเห็นด้านต่างๆ		
	คะแนน	ร้อยละ	ลำดับความสำคัญ
1. ความเหมาะสมของการเลือกใช้นโยบายการบัญชี	15	10.71	5
2. การขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญด้านการเงินการบัญชี	21	15.00	4
3. ลักษณะการดำเนินธุรกิจและความซับซ้อนของโครงสร้างทางธุรกิจ	38	27.14	2
4. ความน่าเชื่อถือ ความซื่อสัตย์สุจริต ทักษะสติประสบการณ์และความรู้ของผู้บริหาร	42	30.00	1
5. ประสิทธิภาพของระบบบัญชีและระบบการควบคุมภายใน	24	17.15	3
ผลรวม	140	100	

จากการศึกษาสามารถสรุปลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ผู้สอบบัญชีสหกรณ์นำมาใช้พิจารณาในการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีสหกรณ์แต่ละแห่ง โดยผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 42 คน ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ความน่าเชื่อถือ ความซื่อสัตย์สุจริต ทักษะสติประสบการณ์และความรู้ของผู้บริหารในการบริหารงานและการจัดทำงบการเงิน เช่น ผู้บริหารที่ไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการควบคุมภายในหรือระบบบัญชีของสหกรณ์ หรือมีทัศนคติในทางลบต่อการจัดทำงบการเงินอาจสั่งให้มีการจัดทำงบการเงินที่บิดเบือนจากความเป็นจริง การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารในระหว่างงวดอาจส่งผลกระทบต่อการจัดทำงบการเงิน เนื่องจากผู้บริหารคนใหม่อาจยังไม่เข้าใจวิธีปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจหรือระบบการควบคุมภายในที่กิจการควรมี กิจการตกอยู่ในสถานการณ์ที่มีผลการดำเนินงานล้มเหลว ขาดเงินทุนในการดำเนินงานต่อเนื่อง หรือผู้บริหารของกิจการได้รับผลตอบแทนโดยมีเงื่อนไขขึ้นอยู่กับกำไรสุทธิหรือรายได้

2. ลักษณะการดำเนินธุรกิจและความซับซ้อนของโครงสร้างทางธุรกิจ เช่น การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ที่หลากหลายเป็นไปตามกรอบวัตถุประสงค์แห่งข้อบังคับของสหกรณ์หรือไม่ โครงสร้างของสหกรณ์ที่ซับซ้อน มักจะนำไปสู่ประเด็นที่อาจเกิดความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

3. ประสิทธิภาพของระบบบัญชีและระบบการควบคุมภายใน ผู้สอบบัญชีจะพิจารณาว่า สหกรณ์จัดให้มีระบบบัญชีและระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ เช่น กิจการมีการแบ่งแยกหน้าที่กันอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง จัดให้มีการอนุมัติรายการและการทำรายการกระหนาบยอด รวมไปถึงการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่วางไว้อย่างสม่ำเสมอ

4. การขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญด้านการเงินการบัญชี ย่อมส่งผลให้การบันทึกบัญชีอาจไม่ถูกต้อง หรือครบถ้วนตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไป และระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด มีความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญสำหรับประเภทของรายการ ยอดคงเหลือทางบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลในระดับที่เกี่ยวกับสิ่งทีคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้การรับรองไว้ หรือในระดับงบการเงิน

5. ความเหมาะสมของการเลือกใช้นโยบายการบัญชี รวมถึงเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีของสหกรณ์ ว่ามีความเหมาะสมกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์หรือไม่ สอดคล้องกับระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่ซึ่งการเลือกและการใช้นโยบายการบัญชีของสหกรณ์อาจนำไปสู่ประเด็นความเสี่ยงต่าง ๆ เช่นวิธีการที่สหกรณ์ใช้ในการบันทึกรายการที่มีนัยสำคัญและไม่ปกติ ผลกระทบของนโยบายการบัญชีที่สำคัญในประเด็นที่ยังถกเถียงกันอยู่หรือประเด็นใหม่ ๆ ซึ่งยังไม่มีแนวปฏิบัติที่เชื่อถือได้หรือยังไม่มีความเห็นที่เป็นเอกฉันท์ในประเด็นนั้น ๆ กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ที่เป็นเรื่องใหม่สำหรับสหกรณ์ซึ่งสหกรณ์ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดนั้นเมื่อใดและปฏิบัติอย่างถูกต้องหรือไม่

การศึกษาถึงความแตกต่างและเปรียบเทียบถึงการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี ระหว่างผู้สอบบัญชีภาครัฐและผู้สอบบัญชีภาคเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่โดยนำจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในด้านความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีที่มีต่อสหกรณ์เป็นตัวกำหนด

จากการศึกษาถึงวิธีการบริหารความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ จะเห็นได้ว่า ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ทั้งภาครัฐและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้นำจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในด้านความเป็นอิสระ มาเป็นตัวกำหนดในการบริหารจัดการความเสี่ยง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาถึงความแตกต่างของการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี โดยเป็นการเปรียบเทียบว่าหากผู้สอบบัญชีมีความเป็นอิสระที่แตกต่างกัน จะส่งผลให้มีการประเมินความเสี่ยงที่แตกต่างกันหรือไม่

ผลการเปรียบเทียบถึงความแตกต่างของการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาครัฐและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตโดยใช้ความเป็นอิสระ เป็นตัวกำหนด ตามระดับความคิดเห็นของผู้สอบบัญชี รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี	ระดับความคิดเห็น			
	ผู้สอบบัญชีภาครัฐ	ร้อยละ	ผู้สอบบัญชีภาคเอกชน	ร้อยละ
ด้านความเป็นอิสระ				
1. การปฏิบัติงานสอบบัญชีให้กับสหกรณ์เดิมติดต่อกันเป็นระยะเวลาานาน	15	26.32	7	53.85
2. การให้บริการจัดทำบัญชีให้แก่สหกรณ์ที่ตนรับสอบบัญชี	3	5.26	0	0.00
3. ผู้สอบบัญชีหรือบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้สอบบัญชีเป็นกรรมการ ผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่	5	8.77	2	15.38
4. ผู้สอบบัญชีตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกรรมการ ผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์	20	35.09	0	0.00

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการประเมินความเสี่ยงใน การสอบบัญชี	ระดับความคิดเห็น			
	ผู้สอบบัญชี ภาครัฐ	ร้อยละ	ผู้สอบบัญชี ภาคเอกชน	ร้อยละ
5. การถูกข่มขู่ในคดีความฟ้องร้องระหว่าง หน่วยงานที่ผู้สอบบัญชีสังกัดอยู่	2	3.51	1	7.69
6. ผู้สอบบัญชีและหรือคู่สมรสเป็นสมาชิก สหกรณ์ที่ตรวจสอบ	12	21.05	3	23.08
ผลรวม	57	100	13	100

จากการศึกษา พบว่า ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ภาครัฐและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีสหกรณ์โดยพิจารณาในด้านความเป็นอิสระ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การปฏิบัติงานสอบบัญชีให้กับสหกรณ์เดิมติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน ส่งผลกระทบถึงการประเมินความเสี่ยงในส่วนของผู้สอบบัญชีภาครัฐ มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 26.32 ส่วนของผู้สอบบัญชีภาคเอกชน มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 53.85 แสดงให้เห็นว่าความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานสอบบัญชีให้กับสหกรณ์เดิมติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน ส่งผลกระทบถึงการประเมินความเสี่ยงในส่วนของผู้สอบบัญชีภาครัฐและผู้สอบบัญชีภาคเอกชน ไม่แตกต่างกัน

2. การให้บริการจัดทำบัญชีให้แก่สหกรณ์ที่ตนรับสอบบัญชี ส่งผลกระทบถึงการประเมินความเสี่ยงในส่วนของผู้สอบบัญชีภาครัฐ มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5.26 ส่วนของผู้สอบบัญชีภาคเอกชน ไม่มีผู้ให้ข้อคิดเห็นเรื่องดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าผู้สอบบัญชีภาคเอกชนมีความเป็นอิสระในการประเมินความเสี่ยง ในส่วนของการให้บริการจัดทำบัญชีแก่สหกรณ์มากกว่าผู้สอบบัญชีภาครัฐ

3. ผู้สอบบัญชีหรือบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้สอบบัญชีเป็นกรรมการ ผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่ ส่งผลกระทบถึงการประเมินความเสี่ยงในส่วนของผู้สอบบัญชีภาครัฐ มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.77 ส่วนของผู้สอบบัญชีภาคเอกชน มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15.38 แสดงให้เห็นว่าความเป็นอิสระในการที่ผู้สอบบัญชีหรือที่ใกล้ชิดกับผู้สอบบัญชีเป็นกรรมการ ผู้บริหาร หรือ

เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ส่งผลกระทบถึงการประเมินความเสี่ยงในส่วนของผู้สอบบัญชีภาครัฐและผู้สอบบัญชีภาคเอกชนไม่แตกต่างกัน

4. ผู้สอบบัญชีตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกรรมการ ผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ส่งผลกระทบถึงการประเมินความเสี่ยงในส่วนของผู้สอบบัญชีภาครัฐ มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 35.09 ส่วนของผู้สอบบัญชีภาคเอกชนไม่มีผู้ให้ข้อคิดเห็นเรื่องดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าผู้สอบบัญชีภาคเอกชนมีความเป็นอิสระในการประเมินความเสี่ยง ในส่วนของการที่ผู้สอบบัญชีตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกรรมการ ผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์มากกว่าผู้สอบบัญชีภาครัฐ

5. การถูกข่มขู่ในคดีความฟ้องร้องระหว่างหน่วยงานที่ผู้สอบบัญชีสังกัดอยู่ ส่งผลกระทบถึงการประเมินความเสี่ยงในส่วนของผู้สอบบัญชีภาครัฐ มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.51 ส่วนของผู้สอบบัญชีภาคเอกชน มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 แสดงให้เห็นว่าความเป็นอิสระในการถูกข่มขู่ในคดีความฟ้องร้องระหว่างหน่วยงานที่ผู้สอบบัญชีสังกัดอยู่ ส่งผลกระทบถึงการประเมินความเสี่ยงในส่วนของผู้สอบบัญชีภาครัฐและผู้สอบบัญชีภาคเอกชนไม่แตกต่างกัน

6. ผู้สอบบัญชีและหรือคู่สมรสเป็นสมาชิกสหกรณ์ที่ตรวจสอบส่งผลกระทบถึงการประเมินความเสี่ยงในส่วนของผู้สอบบัญชีภาครัฐ มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 21.05 ส่วนของผู้สอบบัญชีภาคเอกชน มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 23.08 แสดงให้เห็นว่าผู้สอบบัญชีและหรือคู่สมรสเป็นสมาชิกสหกรณ์ที่ตรวจสอบ ส่งผลกระทบถึงการประเมินความเสี่ยงในส่วนของผู้สอบบัญชีภาครัฐและผู้สอบบัญชีภาคเอกชนไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 3 แนวทางการลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาการบริหารความเสี่ยงและการประเมินความเสี่ยงที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์แต่ละครั้ง มีความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อปฏิบัติงานสอบบัญชีในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงสืบเนื่อง ความเสี่ยงจากการควบคุมและความเสี่ยงจากการตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์จึงต้องมีการบริหารความเสี่ยง และประเมินความเสี่ยง โดยการใช้ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ ประสบการณ์และความเป็นอิสระ รวมถึงจรรยาบรรณในด้านต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารความเสี่ยงและประเมินความเสี่ยงเพื่อช่วยลดความเสี่ยงของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในการแสดงความคิดเห็นต่องบการเงินที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

ผลการวิเคราะห์แนวทางการลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ทั้งผู้สอบบัญชีภาครัฐและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเรียงลำดับตามความสำคัญ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.10 และตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.10 ลำดับความสำคัญของแนวทางในการลดความเสี่ยงของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ด้านคุณลักษณะการปฏิบัติงานของทีมงานตรวจสอบ

ปัจจัยที่ใช้เป็นแนวทางในการลดความเสี่ยงของผู้สอบบัญชีสหกรณ์	ความคิดเห็นด้านต่างๆ		
	คะแนน	ร้อยละ	ลำดับความสำคัญ
ด้านคุณลักษณะและการปฏิบัติงานของทีมงานตรวจสอบ			
1. มีจริยธรรมและปฏิบัติงานสอบบัญชีเชิงผู้ประกอบวิชาชีพ	5	11.90	4
2. มีการวางแผนการตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์อย่างเหมาะสม รวมถึงการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์	7	16.67	3
3. มีการควบคุมและสอบทานงานสอบบัญชีอย่างละเอียด	2	4.76	5
4. มีความรู้ความสามารถด้านการสอบบัญชี มาตรฐานการบัญชีและข้อกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	9	21.43	2
5. มีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับธุรกิจสหกรณ์ที่ตนปฏิบัติงานสอบบัญชีอย่างเพียงพอ	19	45.24	1
ผลรวม	42	100	

จากการศึกษาสามารถสรุปลำดับความสำคัญของแนวทางในการลดความเสี่ยงของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านคุณลักษณะการปฏิบัติงานของทีมงานตรวจสอบ จากมากไปน้อยได้ดังนี้

1. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ควรมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับธุรกิจสหกรณ์ที่ตนปฏิบัติงานสอบบัญชีอย่างเพียงพอเพื่อที่จะศึกษาถึงลักษณะของธุรกิจในแต่ละประเภทของสหกรณ์ และสามารถวิเคราะห์ความเสี่ยงในแต่ละด้าน โดยปฏิบัติงานเอาใจใส่อย่างเต็มความสามารถ และระมัดระวังรอบคอบจึงจะสามารถช่วยลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีได้
2. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ควรมีความรู้ความสามารถด้านการสอบบัญชี มาตรฐานการบัญชีและข้อกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และต้องปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ให้เป็นไปตามระเบียบ คำสั่งคำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมาตรฐานการสอบบัญชี รวมทั้งมาตรฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องจะช่วยทำให้ทราบว่าสหกรณ์ดำเนินธุรกิจเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ และกฎหมายที่กำหนดหรือไม่ และสหกรณ์บันทึกข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่
3. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ควรมีการวางแผนการตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์อย่างเหมาะสม รวมถึงการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์เพื่อช่วยให้ผู้สอบบัญชีแน่ใจว่า ได้มีการพิจารณาเรื่องที่สำคัญอย่างเหมาะสม สามารถระบุปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและทำงานสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว การวางแผนช่วยให้มีการมอบหมายงานแก่ผู้ช่วยอย่างเหมาะสม
4. ผู้สอบบัญชีควรมีจริยธรรมและปฏิบัติงานสอบบัญชีเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพในด้านความเป็นอิสระเพื่อใช้ในการพิจารณาประกอบการรับงานตรวจสอบบัญชีจากสหกรณ์
5. ผู้สอบบัญชีควรมีการควบคุมและสอบทานงานสอบบัญชีอย่างละเอียด ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการปฏิบัติงานสอบบัญชี เพื่อให้ผู้สอบบัญชีมั่นใจว่า งบการเงินที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นนั้นมีคุณภาพ ข้อมูลถูกต้อง ครบถ้วน เชื่อถือได้ ไม่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ส่งผลให้ผู้ใช้งบการเงินมีความเชื่อมั่นในตัวผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ตารางที่ 4.11 ลำดับความสำคัญของแนวทางในการลดความเสี่ยงของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ด้านการควบคุมคุณภาพของสำนักงานสอบบัญชี

ปัจจัยที่ใช้เป็นแนวทางในการลดความเสี่ยงของผู้สอบบัญชีสหกรณ์	ความคิดเห็นด้านต่างๆ		
	คะแนน	ร้อยละ	ลำดับความสำคัญ
ด้านการควบคุมคุณภาพของสำนักงานสอบบัญชี			
1. มีการสรรหาบุคลากร การกำหนดคุณสมบัติแนวทางในการประเมินบุคลากรในแต่ละระดับ และการจัดการทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสมกับขนาดและความยุ่งยากของสหกรณ์	30	23.62	1
2. มีผู้ทำหน้าที่สอบทานคุณภาพงานสอบบัญชีโดยเป็นผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานที่ตรวจสอบ	29	22.83	3
3. มีการกำหนดระยะเวลาในการรวบรวมหลักฐานของแต่ละงานให้เสร็จก่อนการออกรายงานการสอบบัญชี	13	10.24	5
4. มีการจัดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี	25	19.69	4
5. มีการลงโทษทางวินัยต่อผู้ที่ไม่สามารถปฏิบัติตามนโยบาย และขั้นตอนของสำนักงาน	30	23.62	2
ผลรวม	127	100	

จากการศึกษาสามารถสรุปลำดับความสำคัญของแนวทางในการลดความเสี่ยงของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านการควบคุมคุณภาพของสำนักงานสอบบัญชี จากมากไปน้อยได้ดังนี้

1. สำนักงานสอบบัญชีควรมีการสรรหาบุคลากร การกำหนดคุณสมบัติ แนวทางในการประเมินบุคลากรในแต่ละระดับ และการจัดการทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสมกับขนาดและความยุ่งยากของสหกรณ์ เนื่องจากผู้ที่จะปฏิบัติงานด้านสอบบัญชีและสามารถเข้าใจถึง

กระบวนการประเมินความเสี่ยงในด้านต่างๆ นั้น ควรเป็นผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้านวิชาชีพบัญชี มีศักยภาพและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับขนาดและความยุ่งยากของสหกรณ์เพื่อลดความเสี่ยงในด้านการปฏิบัติงานสอบบัญชี รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์

2. สำนักงานสอบบัญชีควรมีการลงโทษทางวินัยต่อผู้ที่ไม่สามารถปฏิบัติตามนโยบาย และขั้นตอนของสำนักงาน เนื่องจากการปฏิบัติงานสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีควรปฏิบัติงานตามกฎ ระเบียบ มาตรฐานการสอบบัญชี รวมไปถึงจรรยาบรรณในด้านต่างๆ การลงโทษทางวินัยจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้เป็นตัวควบคุมการปฏิบัติงาน มิให้ผู้สอบบัญชีงดเว้น หรือละเลยสิ่งที่ควรปฏิบัติ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสี่ยงในการสอบบัญชีได้

3. สำนักงานสอบบัญชีควรมีผู้ทำหน้าที่สอบทานคุณภาพงานสอบบัญชีโดยเป็นผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการที่ตรวจสอบ โดยมีการสอบทานงานระหว่างกันก่อนที่จะส่งงานที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินไปยังสหกรณ์หรือผู้ที่ใช้งบการเงิน เพื่อความถูกต้อง เชื่อถือได้ และเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี

4. สำนักงานสอบบัญชีควรมีการจัดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี เนื่องจากรูปแบบการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ในปัจจุบันมีความหลากหลาย และมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ผู้สอบบัญชีจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจถึงการดำเนินธุรกิจในแต่ละด้าน เพื่อผู้สอบบัญชีจะสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการตรวจสอบให้เหมาะสมกับลักษณะการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

5. สำนักงานสอบบัญชีควรมีการกำหนดระยะเวลาในการรวบรวมหลักฐานของแต่ละงานให้เสร็จก่อนการออกรายงานการสอบบัญชี ในการปฏิบัติงานสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีควรมีการวางแผน และกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการตรวจสอบบัญชีให้เหมาะสมกับขนาดและความยุ่งยากของการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แต่ละแห่ง เนื่องจากสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนมาก การกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการตรวจสอบที่เหมาะสม จะสามารถป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดการฟ้องร้องจากสหกรณ์ที่ทำการตรวจสอบ รวมถึงสหกรณ์อื่นได้ และการรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชี ควรดำเนินการให้เสร็จสิ้นก่อนที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นต่องบการเงิน เพื่อข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ลดความเสี่ยงต่อการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี

ตอนที่ 4 สภาพปัญหาและอุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรค ที่อาจส่งผลให้เกิดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีปัญหาด้านบุคลากร ประสิทธิภาพ ความรู้ความสามารถของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ภาครัฐและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีมีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน กรณีที่สหกรณ์มีดำเนินธุรกิจที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย ส่งผลให้ผู้บริหารสหกรณ์และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ขาดความเชื่อมั่นในตัวผู้สอบบัญชีและผู้สอบบัญชีภาครัฐไม่สามารถระบุปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อกรปฏิบัติงานสอบบัญชีให้ถูกต้องและครอบคลุมได้

แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านบุคลากร ควรจัดส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านการสอบบัญชีที่จัดโดยหน่วยงานภายนอก เช่น สภาวิชาชีพบัญชี และความรู้ด้านภาษีอากรที่มีการปรับปรุงตลอดเวลา เนื่องจากปัจจุบัน สหกรณ์มีการดำเนินธุรกิจที่หลากหลาย และปริมาณธุรกิจเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้สหกรณ์เข้าสู่ระบบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีอื่นๆ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ควรมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว เพื่อที่จะสามารถให้คำแนะนำแก่สหกรณ์และลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีได้

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ความเสี่ยงในการสอบบัญชี กรณีศึกษา ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัด เชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี สหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อเปรียบเทียบถึงการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี ระหว่างผู้สอบบัญชีภาครัฐและผู้สอบบัญชีภาคเอกชนที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ใน จังหวัดเชียงใหม่ กรณีที่ผู้สอบบัญชีมีความอิสระต่างกัน โดยการใช้มาตรฐานการสอบบัญชีและ จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีเป็นกรอบในการชี้วัด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการนำมา วิเคราะห์และเป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพของผู้สอบบัญชี ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดจาก ข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานสอบบัญชี ให้เกิดความน่าเชื่อถือ ศรัทธาในวิชาชีพมากยิ่งขึ้นและเกิด การยอมรับแก่ผู้บริหารและสมาชิกของสหกรณ์

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยง มาตรฐานการสอบบัญชีและจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี มาเป็น แนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้นำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยประชากรที่ทำการศึกษา คือ ผู้สอบบัญชีภาครัฐ สังกัดสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงใหม่ จำนวน 30 คน และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ขึ้น ทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 12 คน และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี แนวทางการ บริหารความเสี่ยง มาตรฐานการสอบบัญชี ซึ่งรวบรวมได้จาก หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสารทางวิชาการ รวมทั้ง Internet โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะต่างๆ ไปของข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาได้ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงใหม่ เป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหน้าที่หลักในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร สร้างความเชื่อมั่นและโปร่งใสให้กับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร กำกับดูแลสหกรณ์ที่จ้างผู้สอบบัญชีภาคเอกชน วิเคราะห์รายงานการสอบบัญชี ดัดตั้งและกำกับโปรแกรมกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ รวมทั้งระบบการสอบบัญชีด้วยคอมพิวเตอร์ โดยมีพื้นที่รับผิดชอบในการตรวจสอบบัญชีทั้งหมด 25 อำเภอ มีสหกรณ์ในความรับผิดชอบทั้งสิ้น จำนวน 297 สหกรณ์ มีผู้สอบบัญชีสหกรณ์ จำนวน 30 คน และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในจังหวัดเชียงใหม่ที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์กับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จำนวน 12 คน

ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์แต่ละแห่งผู้สอบบัญชีมีความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานส่งผลกระทบต่อให้การแสดงความเห็นต่องบการเงินผิดพลาด ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ จึงต้องศึกษาถึงความเสี่ยงแต่ละด้านและขั้นตอนวิธีการบริหารความเสี่ยงเพื่อหาแนวทางลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งผู้สอบบัญชีภาครัฐและผู้สอบบัญชีภาคเอกชนที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์เนื่องจากความเสี่ยงในการสอบบัญชี เป็นความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นที่ไม่เหมาะสมเมื่องบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์จึงควรมีความรู้ความเข้าใจถึงองค์ประกอบของความเสี่ยงที่มีทั้งหมดสามส่วน ได้แก่ ความเสี่ยงสืบเนื่อง ความเสี่ยงจากการควบคุม และความเสี่ยงจากการตรวจสอบ จากการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 42 ราย พบว่าผู้สอบบัญชีสหกรณ์ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ช่วงอายุจะอยู่ในช่วง 50 ปีขึ้นไป เป็นผู้สอบบัญชีภาครัฐดำรงตำแหน่งนักวิชาการตรวจสอบบัญชี ระดับการศึกษาปริญญาตรี และมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 10 ปีขึ้นไป

2. ผลการศึกษาถึงความสำคัญของความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ พบว่า ผู้สอบบัญชีให้ความสำคัญต่อความเสี่ยงในการแสดงความเห็นต่องบการเงินที่ผิดพลาด และไม่เหมาะสม ความเสี่ยงที่ผู้บริหารสหกรณ์ เจ้าหน้าที่มีการปกปิดข้อมูลที่สำคัญ ทำให้ผู้สอบบัญชีได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง บิดเบือนจากข้อเท็จจริง ทำให้ยากแก่การตรวจสอบ งบการเงินที่ผู้สอบบัญชีได้รับและทำการตรวจสอบ แสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ วิธีการ

ตรวจสอบที่ผู้สอบบัญชีใช้ก็ไม่สามารถตรวจพบการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงได้ ผู้สอบบัญชีขาดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับธุรกิจสหกรณ์ที่ตนปฏิบัติงานสอบบัญชีและถูกจำกัดขอบเขตการปฏิบัติงานสอบบัญชี

3. ผลการศึกษาถึงขั้นตอนหรือวิธีการบริหารความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ พบว่า วิธีการบริหารความเสี่ยงที่สำคัญที่จะนำไปสู่การป้องกันและลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีที่สำคัญที่สุด คือ ผู้สอบบัญชีควรมีความเข้าใจและทราบถึงเกี่ยวกับธุรกิจสภาพแวดล้อม ระบบการควบคุมภายใน ระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์ รวมไปถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในสหกรณ์นั้น ๆ ปฏิบัติงานด้วยความเป็นอิสระ และมีมืออาชีพภายใต้มาตรฐานการสอบบัญชี จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชี และระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ โดยใช้หลักความระมัดระวังรอบคอบและด้วยความชำนาญ ตามระเบียบ คำสั่ง คำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมาตรฐานการสอบบัญชี รวมทั้งมาตรฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ควรมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการประเมินความเสี่ยงในแต่ละด้านและปฏิบัติตามวิธีการประเมินความเสี่ยง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการระบุและการประเมินความเสี่ยงจากการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในระดับงบการเงิน และในระดับที่เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเสี่ยงมากำหนดแผนการสอบบัญชีโดยรวม และแนวการสอบบัญชี

4. ผลการศึกษาถึงปัจจัยที่นำมาใช้พิจารณาในการประเมินความเสี่ยงในแต่ละประเภท พบว่า ปัจจัยที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและนำมาใช้พิจารณาประเมินความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชี จะมุ่งเน้นไปทางผู้บริหารสหกรณ์ ในเรื่องของความน่าเชื่อถือ ความซื่อสัตย์สุจริต ทักษะสติประสบการณ์และความรู้ของผู้บริหารในการบริหารงานและการจัดทำงบการเงิน ลักษณะการดำเนินธุรกิจและความซับซ้อนของโครงสร้างทางธุรกิจเป็นไปตามกรอบวัตถุประสงค์แห่งข้อบังคับของสหกรณ์หรือไม่ ประสิทธิภาพของระบบบัญชีและระบบการควบคุมภายในที่สหกรณ์ใช้ เช่นการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างผู้จัดทำบัญชีและผู้ทำหน้าที่รับ – จ่ายเงิน การขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญด้านการเงินการบัญชี มีความเสี่ยงจากการแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญสำหรับประเภทของรายการ ยอดคงเหลือทางบัญชี และความเหมาะสมของการเลือกใช้นโยบายการบัญชี รวมถึงเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีของสหกรณ์ ว่ามีความเหมาะสมกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์และสอดคล้องกับระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่

5. ผลการศึกษาถึงความแตกต่างของการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาครัฐและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตโดยใช้ความเป็นอิสระ เป็นตัวกำหนด พบว่า ปัจจัยที่มีความแตกต่างในด้านของความเป็นอิสระที่ส่งผลกระทบต่อ การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาครัฐและผู้สอบบัญชีภาคเอกชนคือ การให้บริการจัดทำบัญชีให้แก่สหกรณ์ที่ตนรับสอบบัญชี เนื่องจากรางงานสอบบัญชีสหกรณ์ที่ผู้สอบบัญชีภาคเอกชนได้รับบริการตรวจสอบ นั้น เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ มีทุนดำเนินงาน 30 ล้านบาท ขึ้นไป สหกรณ์มีการใช้โปรแกรมระบบบัญชีสำเร็จรูปในการบันทึกบัญชี และมีการจัดจ้างเจ้าหน้าที่บัญชีไว้ สหกรณ์จึงไม่มีการว่าจ้างสำนักงานบัญชีเป็นผู้จัดทำ ในส่วนของผู้สอบบัญชีภาครัฐนั้น ได้ให้ความช่วยเหลือ สอนแนะนำในด้านการจัดทำบัญชีให้แก่สหกรณ์ขนาดเล็กที่ไม่สามารถจัดทำบัญชีได้ และในบางแห่ง อาจมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานจัดทำให้ และอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความแตกต่างกัน คือ ผู้สอบบัญชีตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกรรมการ ผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ เนื่องจากสหกรณ์บางแห่งในจังหวัดเชียงใหม่ มีอดีตข้าราชการ ครอบงำวิชาชีพที่สำนักงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์เชียงใหม่สร้างขึ้นเป็นที่ปรึกษา ทำบัญชี หรือเป็นคณะกรรมการสหกรณ์ จึงทำให้ผู้สอบบัญชีภาครัฐขาดอิสระ นอกจากสองปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น การประเมินความเสี่ยงของผู้สอบบัญชีภาครัฐและภาคเอกชน ที่ถูกกำหนดโดยความเป็นอิสระ ล้วนไม่แตกต่างกัน

6. ผลการศึกษาแนวทางการลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยแยกออกมาเป็นสองด้าน คือ ด้านคุณลักษณะและการปฏิบัติงานของทีมงานตรวจสอบ และ ด้านการควบคุมคุณภาพของสำนักงานสอบบัญชี สามารถสรุปได้ดังนี้

6.1 ด้านคุณลักษณะการปฏิบัติงานของทีมงานตรวจสอบ พบว่า ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ควรมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับธุรกิจสหกรณ์ที่ตนปฏิบัติงานสอบบัญชีอย่างเพียงพอมีความรู้ความสามารถด้านการสอบบัญชี มาตรฐานการบัญชีและข้อกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และต้องปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ให้เป็นไปตาม ระเบียบ คำสั่งคำแนะนำของนายทะเบียนสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมาตรฐานการสอบบัญชี รวมทั้งมาตรฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ควรมีการวางแผนการตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์อย่างเหมาะสมมีจริยธรรมและปฏิบัติงานสอบบัญชีเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพในด้านความเป็นอิสระ รวมถึงการควบคุมและสอบทานงานสอบบัญชีอย่างละเอียด ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการปฏิบัติงานสอบบัญชี เพื่อให้ผู้สอบบัญชีมั่นใจว่า งบการเงินที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นนั้น มีคุณภาพ ข้อมูล

ถูกต้อง ครบถ้วน เชื่อถือได้ ไม่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ส่งผลให้ผู้ใช้งบการเงินมีความเชื่อมั่นในตัวผู้สอบบัญชีสหกรณ์

6.2 ด้านการควบคุมคุณภาพของสำนักงานสอบบัญชี พบว่า สำนักงานสอบบัญชีควรมีการสรรหาบุคลากร การกำหนดคุณสมบัติ แนวทางในการประเมินบุคลากรในแต่ละระดับ และการจัดการทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสมกับขนาดและความยุ่งยากของสหกรณ์ มีการลงโทษทางวินัยต่อผู้ที่ไม่สามารถปฏิบัติตามนโยบาย และขั้นตอนของสำนักงาน เพื่อใช้เป็นตัวควบคุมการปฏิบัติงาน มิให้ผู้สอบบัญชีงัดเว้น หรือละเลยสิ่งที่ควรปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้เกิดความเสี่ยงในการสอบบัญชีได้ ควรมีผู้ทำหน้าที่สอบทานคุณภาพงานสอบบัญชีโดยเป็นผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานที่ตรวจสอบเพื่อความถูกต้อง เชื่อถือได้ และเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี รวมถึงการจัดฝึกอบรมให้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพิ่มพูนความรู้ให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการตรวจสอบให้เหมาะสมกับลักษณะการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

7. จากการศึกษาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรค ที่อาจส่งผลให้เกิดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีปัญหาด้านบุคลากร ประสิทธิภาพ ความรู้ความสามารถของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ภาครัฐและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีมีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน การโยกย้ายสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่บ่อยครั้ง กรณีที่สหกรณ์มีดำเนินธุรกิจที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย ผู้สอบบัญชีภาครัฐจะไม่สามารถระบุปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานสอบบัญชีให้ถูกต้องและครอบคลุมได้ ควรจัดส่งบุคลากรเข้าทำการอบรม เพื่อพัฒนาความรู้ด้านการสอบบัญชีที่จัดโดยหน่วยงานภายนอก เช่น สภาวิชาชีพบัญชี และความรู้ด้านภาษีอากรที่มีการปรับปรุงตลอดเวลา เนื่องจากปัจจุบัน สหกรณ์มีการดำเนินธุรกิจที่หลากหลายและปริมาณธุรกิจเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้สหกรณ์เข้าสู่ระบบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีอื่น ๆ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ควรมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว เพื่อที่จะสามารถให้คำแนะนำแก่สหกรณ์และลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีได้

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาเรื่อง ความเสี่ยงในการสอบบัญชี กรณีศึกษา ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้สอบบัญชีสหกรณ์ให้ความสำคัญมากในเรื่องของความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานสอบบัญชี ซึ่งในการสอบบัญชีสหกรณ์แต่ละแห่ง ผู้สอบบัญชีจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่ออย่างมีสาระสำคัญในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน ซึ่งตามมาตราฐานการสอบบัญชี รหัส 315 เรื่อง การระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ โดยการทำความเข้าใจกิจการและสภาพแวดล้อมของกิจการ (คณะกรรมการมาตรฐานการสอบบัญชี, 2544) โดยกำหนดให้ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติตามวิธีการประเมินความเสี่ยง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการระบุและการประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในระดับงบการเงิน และในระดับที่เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ และพิจารณาประเมินความเสี่ยงเฉพาะเรื่อง พิจารณาการประเมินเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับความเสี่ยงสืบเนื่องและความเสี่ยงจากการควบคุมตามมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 400 เรื่องการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีกับการควบคุมภายใน ซึ่งได้กำหนดให้ผู้สอบบัญชีต้องทำความเข้าใจในระบบบัญชีและระบบการควบคุมภายใน เพื่อที่จะวางแผนการตรวจสอบและพัฒนาวิธีการตรวจสอบให้มีประสิทธิผล

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ให้ความสำคัญต่อความเสี่ยงในการแสดงความเห็นต่องบการเงินที่ผิดพลาด และไม่เหมาะสม หากผู้สอบบัญชีไม่มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสหกรณ์ที่ทำการตรวจสอบ รวมถึงการวางแผนการปฏิบัติงานสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีมีความเสี่ยงที่จะแสดงความเห็นต่องบผิดพลาด ผู้สอบบัญชีควรมีความเข้าใจและทราบถึงเกี่ยวกับธุรกิจ สภาพแวดล้อม ระบบการควบคุมภายใน ระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์ รวมไปถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในสหกรณ์นั้น ๆ ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการประเมินความเสี่ยงในแต่ละด้านและปฏิบัติตามวิธีการประเมินความเสี่ยง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการระบุและการประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในระดับงบการเงิน และในระดับที่เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินความเสี่ยงมากำหนดแผนการสอบบัญชีโดยรวมและแนวการสอบบัญชี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ งามฉวี โชติยมนตรี (2557) ศึกษาแนวทางการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้สอบบัญชีได้พิจารณาว่าจะจำกัดความเสี่ยงที่เกิดจากการตรวจสอบให้อยู่ในระดับใดที่จะให้ผลเป็นที่น่า

พอใจเพื่อให้เกิดความมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าความเสียหายหรือข้อผิดพลาดจะไม่เกิดขึ้น หรือหากเกิดขึ้นก็ให้อยู่ในระดับที่ไม่เป็นอันตราย หรือเป็นอุปสรรคต่อการแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ หรือไม่ถึงกับทำให้รายงานการเงินการบัญชีหรือข้อมูลต่าง ๆ ในงบการเงินเชื่อถือไม่ได้

2. จากการศึกษาถึงวิธีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานสอบบัญชี ของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ให้ความสำคัญที่สุดในนำมาใช้พิจารณาในการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีสหกรณ์แต่ละแห่งคือ ความน่าเชื่อถือ ความซื่อสัตย์สุจริต ทักษะคติประสบการณ์และความรู้ของผู้บริหารในการบริหารงานและการจัดทำงบการเงิน เช่น ผู้บริหารที่ไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการควบคุมภายในหรือระบบบัญชีของสหกรณ์ หรือมีทัศนคติในทางลบต่อการจัดทำงบการเงินอาจสั่งให้มีการจัดทำงบการเงินที่บิดเบือนจากความเป็นจริง การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารในระหว่างงวดอาจส่งผลกระทบต่อการจัดทำงบการเงิน เนื่องจากผู้บริหารคนใหม่อาจยังไม่เข้าใจวิธีปฏิบัติในการดำเนินธุรกิจหรือระบบการควบคุมภายในที่กิจการควรมี กิจการตกอยู่ในสถานการณ์ที่มีผลการดำเนินงานล้มเหลวขาดเงินทุนในการดำเนินงานต่อเนื่อง หรือผู้บริหารของกิจการได้รับผลตอบแทนโดยมีเงื่อนไขขึ้นอยู่กับกำไรสุทธิหรือรายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทิศา วิศิษฏ์ธรรมศิริ (2551) ศึกษาแนวทางการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้สอบบัญชีภาษีอากรให้ความสำคัญมากในการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีเป็นอันดับแรก รองลงมาคือการประเมินความเสี่ยงจากการควบคุม และการประเมินความเสี่ยงสืบเนื่อง การประเมินความเสี่ยงจากการตรวจสอบ ปัจจัยที่ให้ความสำคัญมากที่สุดคือ สามารถตรวจสอบการปรับปรุงกำไรขาดทุนสุทธิทางบัญชีเป็นกำไรสุทธิขาดทุนสุทธิเพื่อเสียภาษีอากร ส่วนการประเมินความเสี่ยงจากการควบคุม ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่กิจการมีเอกสารหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชีและมีการเก็บรักษาเอกสารอย่างเหมาะสม และสำหรับการประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องซึ่งแบ่งเป็น 2 ระดับ งบการเงินจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือ ความซื่อสัตย์สุจริตและทัศนคติของผู้บริหารในการบริหารงานและการจัดทำงบการเงิน ส่วนในระดับของยอดคงเหลือในบัญชีและประเภทรายการจะให้ความสำคัญแก่รายการผิดปกติและซับซ้อน รายการที่ไม่ผ่านการประมวลผลตามปกติ โดยเฉพาะรายการที่เกิดขึ้น ณ วันสิ้นงวดหรือใกล้วันสิ้นงวด

3. จากการศึกษาถึงความแตกต่างของการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาครัฐและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตโดยใช้ความเป็นอิสระ เป็นตัวกำหนด พบว่า ผู้สอบบัญชีภาครัฐจะมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ น้อยกว่าผู้สอบบัญชี

ภาคเอกชน ในด้านของ การให้บริการจัดทำบัญชีให้แก่สหกรณ์ที่ตนรับสอบบัญชีและผู้สอบบัญชี ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกรรมการ ผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ เนื่องจากผู้สอบบัญชี ภาครัฐ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ สอนแนะนำการจัดทำบัญชีให้แก่สหกรณ์ขนาดเล็กที่ไม่สามารถ จัดทำบัญชีเองได้ ส่งผลกระทบถึงการประเมินความเสี่ยงของผู้สอบบัญชีภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวความคิดของซิลปะพร ศรีจันเพชร (2552) ที่กล่าวว่า สำนักงานสอบบัญชีควรจัดให้มีนโยบาย และขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อให้มั่นใจว่าผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยได้ปฏิบัติงานตามข้อกำหนดด้าน จรรยาบรรณต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในเรื่องของความเป็นอิสระ นโยบายและขั้นตอนการ ปฏิบัติงาน ควรกำหนดให้ผู้สอบบัญชีให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า ขอบเขตการให้บริการ เพื่อให้ สำนักงานประเมินผลกระทบทั้งหมดต่อความเป็นอิสระ และต้องสรุปว่ามีการปฏิบัติตามกำหนด ของความเป็นอิสระเพื่อประเมินว่ามีสถานการณ์และความสัมพันธ์ที่ทำให้ขาดความเป็นอิสระ และ ประเมินข้อมูลของการ ไม่ปฏิบัติตามนโยบายของความเป็นอิสระ รวมทั้งดำเนินการแก้ไขหา มาตรการป้องกัน หรือถอนตัวจากการเป็นผู้สอบบัญชี

4. จากการศึกษาถึงปัจจัยที่ใช้เป็นแนวทางในการลดความเสี่ยงของผู้สอบบัญชี สหกรณ์ พบว่าปัจจัยสำคัญที่จะสามารถลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี สหกรณ์ คือ ควรมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับธุรกิจสหกรณ์ที่ตนปฏิบัติงานสอบบัญชีอย่าง เพียงพอเพื่อที่จะศึกษาถึงลักษณะของธุรกิจในแต่ละประเภทของสหกรณ์และสามารถวิเคราะห์ ความเสี่ยงในแต่ละด้าน โดยปฏิบัติงานเอาใจใส่อย่างเต็มความสามารถ และระมัดระวังรอบคอบจึง จะสามารถช่วยลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีได้ และสำนักงานสอบบัญชีควรมีการสรร หาบุคลากร กำหนดคุณสมบัติ แนวทางในการประเมินบุคลากรในแต่ละระดับ และการจัดการ ทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสมกับขนาดและความยุ่งยากของสหกรณ์ เนื่องจากผู้ที่ปฏิบัติงานด้าน สอบบัญชีและสามารถเข้าใจถึงกระบวนการประเมินความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ นั้น ควรเป็นผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้านวิชาชีพบัญชี มีศักยภาพและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับขนาดและความยุ่งยาก ของสหกรณ์เพื่อลดความเสี่ยงในด้านการปฏิบัติงานสอบบัญชี รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้กับ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อนันยา แก่นแก้ว (2552) ผู้สอบ บัญชีควรรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นไว้เพื่อประเมินความเสี่ยงเช่น ประเภทธุรกิจของลูกค้า ผู้เจ้าของ และผู้บริหารของกิจการที่จะตรวจสอบ ฐานะการเงินของลูกค้า ฐานะทางสังคมของลูกค้ากฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจของลูกค้า ลักษณะของรายงานที่ต้องนำเสนอหน่วยงานกำกับดูแล เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และผู้สอบบัญชีควรมีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจที่จะตรวจสอบ

ประโยชน์ของข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจที่จะตรวจสอบ เพื่อให้เข้าใจในระบบบัญชีและวิธีการปฏิบัติทางการสอบบัญชีของกิจการที่จะตรวจสอบและช่วยในการระบุปัญหาและการประเมินความเสี่ยงสืบเนื่องของกิจการที่ตรวจสอบ

5. จากการศึกษาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ พบว่า ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ภาครัฐ มีปัญหาด้านบุคลากร โดยผู้สอบบัญชีของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงใหม่ ส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์ ความรู้ความสามารถและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน กรณีที่สหกรณ์มีดำเนินธุรกิจที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย ส่งผลให้ผู้บริหารสหกรณ์และเจ้าหน้าที่สหกรณ์ขาดความเชื่อมั่นในตัวผู้สอบบัญชีและผู้สอบบัญชีภาครัฐไม่สามารถระบุปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อกรปฏิบัติงานสอบบัญชีให้ถูกต้องและครอบคลุมได้ ผู้บริหารควรเล็งเห็นถึงความสำคัญ โดยควรจัดส่งบุคลากรเข้าทำการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านการสอบบัญชีที่จัดโดยหน่วยงานภายนอก เช่น สภาวิชาชีพบัญชี และความรู้ด้านภาษีอากรที่มีการปรับปรุงตลอดเวลา เนื่องจากปัจจุบัน สหกรณ์มีการดำเนินธุรกิจที่หลากหลาย และปริมาณธุรกิจเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้สหกรณ์เข้าสู่ระบบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีอื่น ๆ ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ควรมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว เพื่อที่จะสามารถให้คำแนะนำแก่สหกรณ์และลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีได้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาในฐานะผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ซึ่งผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์โดยตรง มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ภาครัฐควรให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ที่จะใช้ในการปฏิบัติงานสอบบัญชี เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันสหกรณ์มีการดำเนินธุรกิจที่ขยายตัวมีความซับซ้อนและหลากหลาย การดำเนินงานนอกกรอบวัตถุประสงค์แห่งการจัดตั้งสหกรณ์ รวมทั้งมีทุนดำเนินงานมาก สหกรณ์บางแห่งเข้าระบบการจดทะเบียนภาษี ผู้สอบบัญชีจึงควรหมั่นศึกษาหาความรู้ เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานสอบบัญชี และเล็งเห็นถึงความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานสอบบัญชีมากขึ้น
2. ผู้บริหาร ควรให้ความสำคัญในการจัดส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมนอกเหนือจากหน่วยงาน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์มีความรู้ที่หลากหลาย มีวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

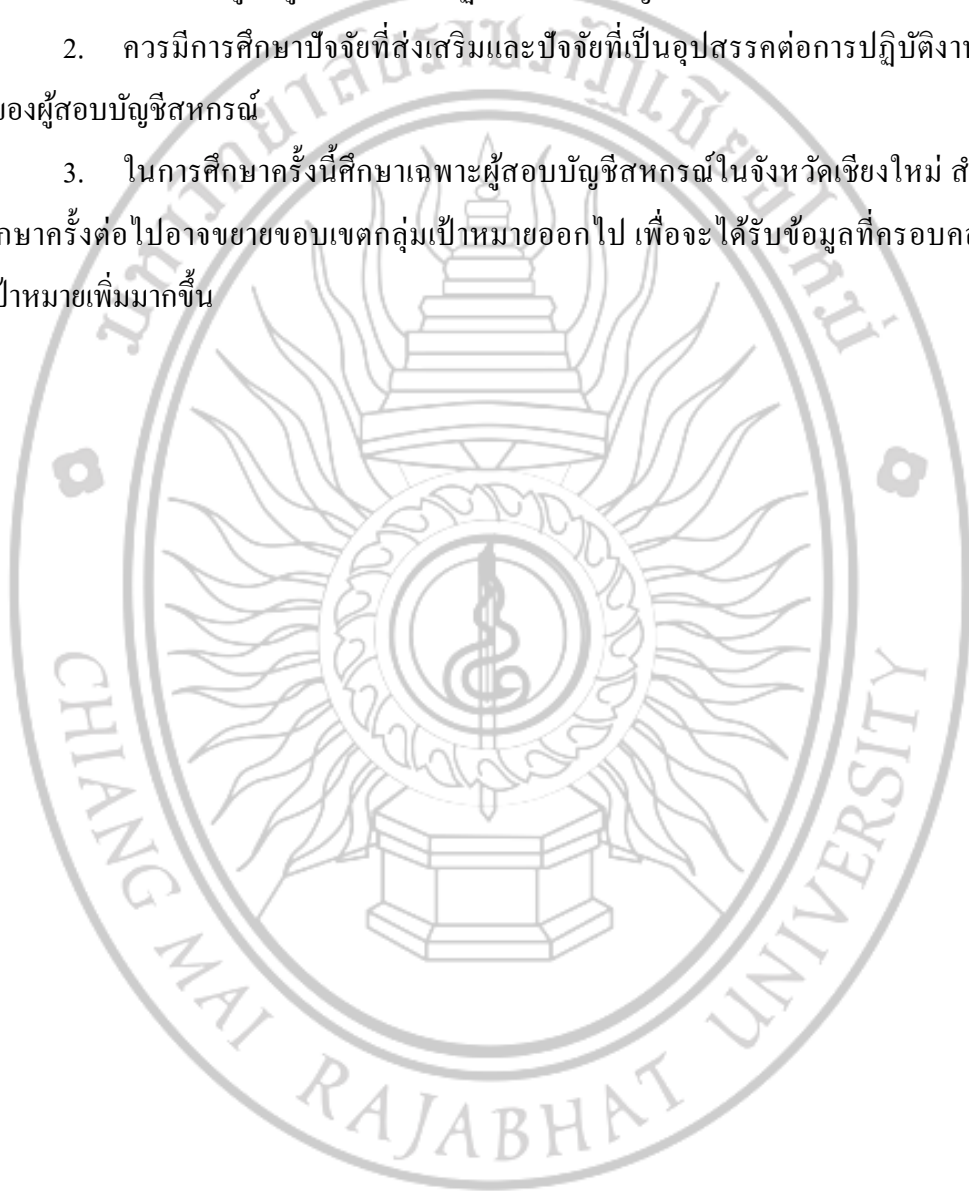
3. ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีให้มีความชัดเจน สะดวก และเข้าใจง่ายในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และให้ข้อมูลที่ถูกต้องในการปฏิบัติงานสอบบัญชี

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์

3. ในการศึกษาครั้งนี้ศึกษาเฉพาะผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการศึกษารoundต่อไปอาจขยายขอบเขตกลุ่มเป้าหมายออกไป เพื่อจะได้รับข้อมูลที่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กร โปธิ้งาม. (2550). การวิเคราะห์เกี่ยวกับการตัดสินใจเพื่อลดความเสี่ยง. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2515) ข้อมูลผู้สอบบัญชีภาคเอกชน. สืบค้นจาก https://cad.go.th/cadweb_client/main.php?filename=private_05
- จิรภัทร คู่มณี. (2557). แนวทางการปรับปรุงการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 6 ; *Guidelines for improving audit risk assessment of Cooperative Auditors within Cooperative Auditing Office Region 6*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์. (2551). ความเสี่ยงในการสอบบัญชี. วารสารวิชาชีพบัญชี, น. 89
- ดาวเด่น สัตยบุญโกชน. (2555). ผลกระทบของการบริหารความเสี่ยงในการสอบบัญชีที่มีต่อคุณภาพรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทัศนีย์ แสงสว่าง, (2553). ความเสี่ยงในการสอบบัญชี. วารสารวิชาชีพบัญชี, น. 1
- ณรงค์ โพธิ์พลกษานันท์, (2550). ระเบียบวิธีวิจัย หลักการและแนวคิด เทคนิคการเขียนรายงานการวิจัย, น. 185
- นันทิศา วิศิษฐ์ธรรมศรี. (2551). แนวทางการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในกรุงเทพมหานคร; *Guidelines to audit risk assessment of tax auditors in Bangkok Metropolitan*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันเพชร. (2548). การสอบบัญชี. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ที พี เอ็น เพรส.
- พัชรา ศรีวิชูพงษ์. (2554). ความคิดเห็นต่อความเสี่ยงในการสอบบัญชีในมุมมองของผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานสอบบัญชีขนาดย่อมที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- รุ่งนภา แต่สุขะวัฒน์. (2547). *ความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีที่มีต่อความเสี่ยงในการสอบบัญชีกับการควบคุมภายในของธุรกิจขนาดย่อม; The opinion of cpa toward audit risk and internal control of small business.* มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รังสรรค์ สิงห์คำ. (2556). *การประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในภาคเหนือ ; Assessment of tax auditors in the Northern Region.* มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลดาวัดย์ ไชยมหา. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารความเสี่ยงในการสอบบัญชีสมัยใหม่กับประสิทธิภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิลป์พร ศรีจันเพชร. (2552). “การควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชี.” *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 5 (13) (สิงหาคม), น. 26-31.
- สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. (2544). *มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 400.* กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.
- สุภักดิ์ ตรงโยธิน. (2550). *ปัจจัยภายนอกที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพงานสอบบัญชีในมุมมองของผู้สอบบัญชีที่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).*
- อุดม เศษโพธิ์ ; สุริย์พันธุ์ วรพงษ์ ; สิริมาศ หมั่นสาย. (2553). *การบริหารความเสี่ยง มหาวิทยาลัยรามคำแหงสาขาวิทยาบริการเฉลิมพระเกียรติจังหวัดเพชรบูรณ์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- อาณดา ไชจินตามณี. (2551). *แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชีของระบบสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์ ; Guidelines to audit risk assessments of computer information systems.* มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล นางสาวอัมไพวรรณ หมิ่นแสน

วัน เดือน ปีเกิด 22 เมษายน พ.ศ. 2527

ที่อยู่ปัจจุบัน 170/1 หมู่ 2 ตำบลขุขันธ์ อำเภอสันป่าตอง จังหวัด
เชียงใหม่ 50120

ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2551 หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการบัญชี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่ภาค
พายัพ

ประสบการณ์การทำงาน
พ.ศ. 2551 - พ.ศ. 2554 ว่าง
ปัจจุบัน ว่าง
ห้างหุ้นส่วนจำกัดเชียงใหม่สอบบัญชีและที่ปรึกษา
สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงใหม่

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระ

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้สอบบัญชีสหกรณ์

เรื่อง ความเสี่ยงในการสอบบัญชี กรณีศึกษา ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง : แบบสอบถามชุดนี้เป็นการเก็บข้อมูลประกอบการวิจัยตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ กลุ่มวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อศึกษาถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์โดยการใช้มาตรฐานการสอบบัญชีและจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีเป็นกรอบในการชี้วัด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการนำมาวิเคราะห์และเป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพของผู้สอบบัญชี ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดจากข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานสอบบัญชี ให้เกิดความน่าเชื่อถือ ศรัทธาในวิชาชีพมากยิ่งขึ้นและเกิดการยอมรับแก่ผู้บริหารและสมาชิกของสหกรณ์ ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนี้ จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น ในการนี้ ใ้ขอความร่วมมือจากท่านได้โปรดให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ตามความจริงเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาอย่างสูงสุด ชื่อและตำแหน่งของท่านจะได้รับการปกปิด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ.....อายุ.....ปี
2. ตำแหน่งปัจจุบัน.....
3. ระดับการศึกษา.....
4. ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งปัจจุบัน.....ปี.....เดือน

ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี

1. ท่านคิดว่าความเสี่ยงในการสอบบัญชี มีความสำคัญต่อผู้สอบบัญชีอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

2. ท่านมีขั้นตอนหรือวิธีการในการบริหารความเสี่ยงในการสอบบัญชี อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

3. จากการเข้าตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ท่านพบประเด็นความเสี่ยงในเรื่องใดบ้าง

.....
.....
.....
.....

4. ปัจจัยที่สำคัญที่ท่านนำมาใช้พิจารณาในการประเมินความเสี่ยงในแต่ละประเภทมี
อะไรบ้าง

ความเสี่ยงสืบเนื่อง

.....
.....
.....
.....

6. ท่านคิดว่าประสบการณ์ในการทำงานสอบบัญชีจะส่งผลต่อการลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับเพื่อใช้เป็นแนวทางการลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ (กรุณาเรียงลำดับความสำคัญ โดย 1 มีความสำคัญมากที่สุด และ 6 มีความสำคัญน้อยที่สุด)

ด้านคุณลักษณะและการปฏิบัติงานของทีมงานตรวจสอบ

- _____ มีจริยธรรมและปฏิบัติงานสอบบัญชีเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ
- _____ มีการวางแผนการตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์อย่างเหมาะสม รวมถึงการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์
- _____ มีการควบคุมและสอบทานงานสอบบัญชีอย่างละเอียด
- _____ มีความรู้ความสามารถด้านการสอบบัญชี มาตรฐานการบัญชีและข้อกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- _____ มีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับธุรกิจสหกรณ์ที่ตนปฏิบัติงานสอบบัญชีอย่างเพียงพอ

ด้านการควบคุมคุณภาพของสำนักงานสอบบัญชี

- _____ มีการสรรหาบุคลากร การกำหนดคุณสมบัติ แนวทางในการประเมินบุคลากรในแต่ละระดับ และจัดการทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสมกับขนาดและความยุ่งยากของสหกรณ์
- _____ มีผู้ทำหน้าที่สอบทานคุณภาพงานสอบบัญชีโดยเป็นผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานที่ตรวจสอบ
- _____ มีการกำหนดระยะเวลาในการรวบรวมหลักฐานของแต่ละงานให้เสร็จก่อนการออกรายงานการสอบบัญชี

_____ มีการจัดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชี

_____ มีการลงโทษทางวินัยต่อผู้ที่ไม่สามารถปฏิบัติตามนโยบาย และขั้นตอนของสำนักงาน

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการลดความเสี่ยงในการสอบบัญชี

ในความคิดเห็นของท่าน ท่านคิดว่าองค์ประกอบใดอีกที่มีผลต่อความเสี่ยงในการสอบบัญชี

.....

.....

.....

.....

แนวทางการลดความเสี่ยงอื่นที่อาจเกิดขึ้นในการสอบบัญชี

.....

.....

.....

.....

.....